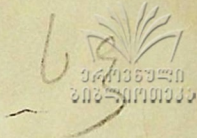

ეკაქი შანიძე

634

1989

ქველი ქართული ენის
ელემენტარული წიგნი

მე-2 ნაწილი

ქრისტომასია

215

თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა
ИЗДАТЕЛЬСТВО ТБИЛИССКОГО УНИВЕРСИТЕТА
UNIVERSITÄTS VERLAG TBILISSI

ТБИЛИССКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ТРУДЫ КАФЕДРЫ ДРЕВНЕГРУЗИНСКОГО ЯЗЫКА

STAATSUNIVERSITÄT TBILISSI
SCHRIFTEN DES LEHRSTUHLS FÜR DIE
ALTGEORGISCHE SPRACHE

26

АКАКИЙ ШАНИДЗЕ

A. SCHANIDSE

**ЭЛЕМЕНТАРНАЯ КНИГА
ДРЕВНЕГРУЗИНСКОГО ЯЗЫКА**

**ELEMENTARBUCH DER
ALTGEORGISCHEN SPRACHE**

ЧАСТЬ II

2. TEIL

**ХРЕСТОМАТИЯ ДРЕВНЕГРУЗИНСКОГО ЯЗЫКА
ALTGEORGISCHE CHRESTOMATHIE**

ТБИЛИСИ 1989 TBILISSI

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ქველი ქართული ენის კათედრის შრომები

26

აკაკი შანიძე

ქველი ქართული ენის
ედემენტარული წიგნი

მე-2 ნაწილი

ქველი ქართული ენის ქრესტომათია

თბილისი 1989

„ძველი ქართული ენის კრესტომათია“, როგორც „ძველი ქართული ენის ელემენტარული წიგნის“ მე-2, პრაქტიკული ნაწილი, შეიცავს უძველეს ეპიგრაფიკულ ძეგლებსა და ნაწყვეტებს ძველი ქართული ხელნაწერებიდან (V—XI). მას სასწავლოსთან ერთად მეცნიერული ღირებულებაც აქვს.

რედაქტორი მზექალა შანიძე

© თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 1989

460202000

III

M 608(06)—89

ISBN 5—511—00156—2

8

ՆՇԷՂԵՂԵՐԻ ՈՒՅԻՆՆԵՐԻ ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆ ԾՐ ԹՇՎԱԴՐՈՒ
ՇՆՆԱԿԱՆՈՒՄԻ ԴՆԻ ԾՐԱԿԻՆ ԵՆՆԱԿԱՆՈՒՄԻ ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆ ԾՐԱԿԱՆՈՒՄԻ:

ՎՈՒՅՆԱԿԱՆ ԾՆՆԱԿԱՆՈՒՄԻ

ձ

(ԾՐԱԿԻՆ)Ո ՔՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ, ՆՇԷՂԵՂԵՐԻ ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆ
ՇՆՆԱԿԱՆՈՒՄԻ ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ:

2

ԲԻՆՆԱԿԱՆ ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ, ԾՆՆԱԿԱՆՈՒՄԻ
ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ:

3

ԲԻՆՆԱԿԱՆ ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ, ԾՆՆԱԿԱՆՈՒՄԻ
ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ:

4

ԲԻՆՆԱԿԱՆ ՆՇԷՂԵՂԵՐԻ, ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆ—ՆՇԷՂԵՂԵՐԻ ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ:

5

ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ ՈՒՅԻՆՆԵՐԻ ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆ ԾՐԱԿԱՆՈՒՄԻ
ՇՆՆԱԿԱՆՈՒՄԻ, ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ, ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ, ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ,
ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ, ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ,
ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ:

ՎՈՒՅՆԱԿԱՆ ԾՆՆԱԿԱՆՈՒՄԻ

ԴՆԻ ԾՐԱԿԻՆ ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ, ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ, ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ
ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ, ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ, ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ, ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ,
ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ, ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ, ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ, ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ,
ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ, ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ, ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ, ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ,
ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ, ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ, ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ, ԿՐԻՏԻԿԱԿԱՆՈՒՄԻ:

17. ՃՇ ԴԷԴԵԴԵ ԴԼԴ ՃՇ ԳՇԴԿՇԲԴԵ-ԷՇԴԵ ԹՇԵ. ԷՈՒՆՈ
ԺՈՅԴԴԴԴԴԴԴԴ ԿԴՈՅԴԴԴԴԴԴԴԴ.

18. ՃՇ ԹՈՒԷՈՒԿՄՃՇ ԹՇԳ ԴԴԵՈՒ, ԷԴԷՎՈՃՇ ԹՇԳ ՃՇ
ԷԺԻՈՒԿՇ: ԹՈՅԴԴՇ ԹԴ ՎՈՒԴԴԴԴ ԿԴԴԹԴԴԴԴԴԴԴ ԸՇԳՇ
ԿԴԴՇ ՃՇ ԺՈՒԿՇԲՇԵՇ ԴԴՃՇ.

19. ԲՇԺԻԴԴԴԴԴ ՃՇ ԹՈՒԹՈՒԲՇՇԴԴԴԴ ԿՈՒԴԴԴԴԴԴ ԲՇԺԹՇ-
ԺԳԴԴ ՃՇ ԲՇԳԴԴԴ-ԷՇԴԴԹՇԴԴԴ ԹՇԳ ՆՇԷԴԴԴԴԴՇ ԹՇԹԴԴԴՇԿՇԳՇ
ՃՇ ԺԴԴՇԿՇԳՇ ՃՇ ՆՈՒԴԴԴԴՇ ԲԹԴԴԴԴՇԿՇԳՇ.

20. ՃՇ ԷՇՆԲՇՇԴԴԴՃԴԴ ԹՇԳ ՃՇԹՇԺԷԴՇՃ ՎՈՒԴԴԴԴ, ԺՈ-
ԹԴԴԴ ԴՇԹՇԴԴ ԳՇՈՒԿԴԴ. ՃՇ ՇՆՇ ԴԴԴԺՇ ԹԴ ԳՇՈՒԿԴԴ ԳՇԲՇ
ԴՇԺԺ ԿՈՒԴԴԴԴՇ ԾՈԴԳՇ ՃՇ ԴԴԴԴԴ ԸՈՆՇՆԺՈՒԿՇԹՇԴԴ ՆՈՒ-
ԴԴՇՇ.

ՁՅԿՈՂՖՈՆ ՕՅՅՈՆՆՅՅՅՆՈ

XVI

2. ՃՇ ԲԴՇՃ ԴՇԲԴՇՇՆՇ ԹՇԵ ԴԺԳՇԿՇՇԳՇԴԴԴՇՇ ԹՈՒԴԴ-
ՇԴԴ ՆՇՓՆՇՇԴԴՇ ԹՇԵ ԴԴՃՇ ԹԴԺԹԴ ԸՈԹՈՒՆԴԴՇՇՇ ԸՇԴԴ
ԹԴԴԴՇՇ.

3. ՃՇ ԷԴԷՎՈՃԴԴ ՈՒԺԳՇԴԴԴԴՇՇ: ԴԴԴ ԴՇԺԹՇԴԿԴԴԴԴԴԴԴ
ԲՈՒԿԴԴ ԴՈՃԴ ԴԼԴ ԿՇԺԴԴՇ ԹԴԴԴՇԴ ՆՇՓՆՇՇԴԴՇ?

4. ՃՇ ԹԴԷԷԴԴՇԴ ՃՇ ԴԷԴԴԴԴ, ԺՇԹԴԴՈՒ ԴՇԺԹՇԴԴԴԴԴԴԴ
ՎՈՒԴԴ ԷԴՎՈ ԴՈՃԴ ԴԼԴ, ԺՈՅԴԴԴ ԷԴՎՈ ՃԴՃ ՓԺԴՇՇ.

5. ՃՇ ԿԴԺՇԴԴԴՇԴԴ ՆՇՓՆՇՇԴԴՇ ԹՇԵ, ԴԷԴԴԴԴ ՏՇՍՈՒԿԴ
ԹՇՃՈՅՇԺԺԻ ԹՇԺԺՇՈՒԿԴԴԴԴ ԿԴԺԺՈ ԿԴԹՈՒՆԴԴԴ ՆՇԹՈՒՆԴԴ-
ԳՇ ՆՍԴԷՇԿԴԴՇ, ՃՇ ԴՇԲԴԿԺԴԴ.

6. ԷՈՒՆՈ ԹՇԲ ԷԺԻՈՒԿՇ ԹՇԳ: ԲՈՒ ԴՇԲԷԿԺԴԴԴԴԴ! ԴԴ-
ՆՈՒՍ ՇՈՒԿՇԺԴ-ՇՈՒԿՇԺԴՆՇ ԲՇՇՈՒԴԴԴԴԴՇՇ ԷԴԺԴԴԴԴ. ՇՈ-
ՃԴՇ, ՇԺՇ ՇԺԵ ՇՇՇ. ՇՆՇ ՇՃԴԴԴԴ, ՆՇՃՇ ՃՇՃԴԴԴ ԴԼԴ.

7. ՇԺՇԹԴՃ ԲՇԺԻԴԴՇԴԴ ՃՇ ԷՈՒԿՇԷՇԺԳ ԹՈՒԲՇՇԴԴՇ ԹԴԴ-
ԳՇ ՃՇ ՍԴԷԴԴԴ, ԴԴԳՇԺԹԴՃ ՇՆՇ ԴԼԴԺՇ ԲԴԲՇ-ԴԴԹՈՒՍ
ԳՇՈՒԿԴԴ ԴՇՇԴԴԴՇՇ. ԹՈՒԴԴ ԴԴԷԴԴՈՒ ԴԼԴ, ԴԴԳՇԺՇՇ
ԴՇԺԻՈՒԿ ԳՇՈՒԿԴԴ.

8. ՃՇ ԹՇԳ ԴԴԳՇԺՇՇ ԷԴԴԹՇ ԴԴԴ, ԴՇԹՈՒԴԴՇԴԴ ՃՇ ԷԴԴ-

Ժառուգողին Ղադրեհիւնին ծե քահարանդրոտին ՚Թեւիչդրդի ծե Ժառուգողին
 քղին զդինն շահ ՚Թեւիչդրդի?

19. Նահալե Ժետ Ղղևալ: արդի քրո-նադրոգրչուն ժղտե ևրժի-
 ևետե Ժեւիչդրե՞ծ, արձիդ ևրժի ՚նչ Ժետ տեհե շահ.

20. Շահեթղծ Ժադրոտդի ծողին, աճղև եժեռոտձղև Ժետոյեհ ևրժի-
 ՚նչ, ծե Ժեչրի ՚Թեւիչդրձի ժեւ ծողևե զրհե.

VIII

1. ...Ժառապրաձե Ժառուգողտե տվետե ծե ուսիվալե Ժետ: Ժղ-
 րպեռուն դիւր ղևղ, ևեթղտալ ևեթր ձոթ շահ, արհեճտոյեհ Ժղոտեհ
 Ժղ, ծե շահ ուեթալև, ևեճ ջեթահ.

3. Ծե ավգաղտալ շեհոսալքղղղիդ ավժեհին րեհեձ Ժետե, ծետ-
 քևհձղի շեւևե Նղձե, ևեթղտալ ևաժղոտիժղ Ժետոյեհին զաւիրտ
 Ժանևալտ շահեհ.

4. Ծե Ժրոսալչղև Ժառուգողտե Ժրևտե ծե ուսիվալղև: արհեճ
 ժեռ-չվղ շեճ շեհեհողղչե՞ծ սալիրտե ղևաձղղիղև ղևիրևե ավձեչհաևե
 Նղձե?

5. Ծե ուգիտղե Ժետ: ևեաձղղի շեթալև սալիր? զառա Ժետ ուսիվ-
 ղև: զվձր.

6. Ծե ավքիժեհե ղևևե Ժեւ ձեւըձաժեճ լաղղեհեևե Նղձե. Ծե
 Ժարոա զվձր ՚նչ սալիր ծե ուժեձոաչձե ծե շեհըղղե ծե Ժր-
 ունըղձե՞ծ Ժառուգողտե Ժրևտե, ևեճտե ձետալչահ, զառա Ժետ
 ձետալչղև ղևևե Ժեւ.

7. Ծե ուեթալիձե տղղղե թըրիղձ ծե ՚նչըե եգալևտղե ծե ուա-
 քիժեհե Ժետ ձեչղչեճ.

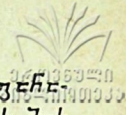
8. Ծե ջեթղև ծե շեհեհողղև ծե երողղև հղչըր ՚նչ հեթալևսիղղր
 զվձր ևգվիրձր.

9. Էառա ոգղղղղև, ևաժղոտե-՚նչ ջեթղև, րրտեև ատղ ետեև
 աձղղ ծե շեհալքղղղե ՚նչրհր.

ԼՊՅՅԱՅ ՕՄՅՈՆՆՅՅՈ

I

57. Էառա Ղոտևեչղձրևին եողղղղղղ զեթին զաչրևե Ժրևրևեհին
 ծե զրե ժի.

58. Ծե ողևթե շեւիթաւու Ծե հետղևերու, ևեթիտալ շեհե-
 ԾրԾե ավաբութեի թոգեթապեո տվեր Ժրև տեհե, Ծե յըւիդըԾղև Ժրև
 տեհե.

59. Ծե ուրպա Ժղևիդղև Ծողև Ծե ԺադրԾղև թոհեԾեղաղտեԾ
 ԿիԺրև Ժրև Ծե դրտեևիԺը ասլթաԾղև եըղրտր Ժրև եըղրտեԾ
 ԺեԺրև Ժրև Եեթեևիեոև.

60. Ծե Ժրաղա ԾղԾեԾեի ԺրևԾեի Ծե ուիվա: ևև, ևևեթիԾ
 ողրտաԾղի Ժեշեև Դադրեի.

61. Ծե ուիվաղև Ժև, ևևեթիտալ ևևեդրի ևևև հետղևերև Կղ-
 հև Կադրև, ևևեթիտև ուիվաեի եըղրտր դշղ.

62. Ծե տաբու-ասկաթղև ԺեԾեև Ժրևև, ևև-ևի ուաղիԾղև
 եըղրտր-ԾղըԾ Ժրև.

63. Ծե Ժաուղադր արըևի Ծե Ծերղևի Ծե տվա: Դադրեի
 եըղրտր Ժրև. Ծե ԾեոաղկվաԾ...

ՅԱՅՄՈՆԼՅՅՈՒՄԷ

II

1. Նպա որհի՞ծի ըստնեցեհի Նորարեւ, սաւորութեհի ժարպրեհի ըստը ընկալաւորեցեհի տողորնտե, ծե դեպիւ ընդ ըստեծ. 2. Թալըտեծ-րոսա թեհի ծե սրբե լոպար. որտեւտը ընդարեւ ընդ թիկիտըչիծ, թետործիկ թեւ լեւթ տալի. 3. Ծե, որտեւտ որդիտեւտե դետոսա ծեթե-տորեծ, ժարոսա ծիծեթեհի թրնթեհի կիծապեհեհի ծե ժարեւտ ընդ հեթտորտե, ծե ստեբորորիե կիթեճ ընդ թեւ, ծե ծեծը ընդ թծ-հեւտե կիծիկե թեւ. 4. Ծե ընդիծորիծե ծեճ թրեւտ ստաւորտ, սեճտե ընդտաւ, սեճ-տի սրիթտըչիւս թեւ.

5. Ստեորիծաւծե ընկալաւոր քեւեւաւոր սեհեծ թծիհեւտը թեւ ծե սրթալիորեւտի թրնի կորիծաւծիկ ըծիդի ծե ըծիդի թծիհեւտե կիծիկե թեւ. 6. Ծե ընդտե կիծապեհի ընդ թորպալիտիդըսե թեւ, թրեոր-տիհե սրթալիորեւտի ծե ժարոսա ընդ. ետեոսա ծե ընդտե կիթեճ ընդ, ընդտաւծե սեճ կիծապեհեւտե թեւ սրիե. ծե սեհեւտիհե ընդ ընկալաւորեհի քեւեւաւորեհի ծե տիպի: կիթեթեցեհի դըսեդտետե ըստ դեղ. 7. Նսիտիպի ընկալաւոր քեւեւաւորեւտե ծեթեհի թրե կիթիւեթեհի: սրիդըսեհի, տալ թարըսեւտ ծիծեհեղեւտ թեւեւծալաւոր դըսեդտետեցեհեւտ, ծե սրտադըսեհի կիթեւտե թեցեւ? 8. Էտոսա ընկալաւորեհի քեւեւաւորեհի ըստիպի թեւ: լոսեւտը ծե թալըտաւծի. ծե լոսեւտը լեւտը ընդ ծե կըտաւծե ծիծեւտե թրե կիթիւեւտ. 9. Ծե ըստիպի թեւ ընկալաւորեհի քեւեւաւորեհի: ծեթիթեւտը կիթեճ դեղ ծե ըտադըսե թեցեւ ծե թի թըսը լեւկըծիտը սրի. 10. Թրորիպի ծիծեհեղեւտե թեհի կիթեճ ընդ ծե սրտըսեւտե ընկալաւոր քեւեւաւորեւտե ծե սրա ընդ թրեւտ սրտեծ. ծե ծեւծիդե լեւկըտը թրեւտ Թաւեղ ծե տիպի: լոսեւտըսեհի սեթաւորտը դըսը.

11. Նպա ծորտե թետ թեւեթեթետե սեհիթըչիւտե Թաւեղ ծե սեհ-որիծե ծեթետե թրեւտե ծիտե ըստիպի ընդտըսե ընդտըսեւտըսե

წამებად წმიდისა შუშანიკისი დედოფლისად

[თ ა ვ ი II]

თა იჯმნა მეფისაგან სპარსთაჲსა პიტიახშმან. თა ვითარცა მოიწია იგი საზღვართა ქართლისათა, ქუეყანასა მას სერეთისასა, ზრახვა-ყო, რაჲთა აუწყოს და წინა-მიეგებნენ მას აზნაურნი და მისნი ძენი და მსახურნი მისნი, რაჲთა მათ გამო, ვითარცა ერთგული, სოფლად შევიდეს, თა წარმოჰმართა სადიასპანოჲთა ცხენითა მონაჲ თჳსი.

ითარცა მოვიდა დაბასა, რომელსა სახელი ჰქუჳან ნურტავ, თა ვითარცა მოიწია და შევიდა წინაშე შუშანიკისა, დედოფლისა ჩუენისა, და კითხვაჲ ჰქუჳა, სოლო სანატრელმან შუშანიკ ვითარცა წინაწარმეტყუელმან ჰქუჳა: «*აკუეთუ სულითა ცხოველ არს იგი, ცოცხალმცა ხართ იგიცა და შენცა! აკუეთუ სულითა მომკუდარ ხართ, მოკითხვაჲ ეგე შენი შენდავე მოიქეცინ!* *ჰოლო კაცმან მან ვერ იკადრა სიტყუად მისა. ჰოლო წმიდაჲ შუშანიკ აფუცებდა და ჰკითხვიდა დამტკიცებულად. ჰოლო კაცმან უთხრა მართალი და ჰქუჳა, ვითარმედ: «*ჩარსქენ უვარ-ყო ჰეშმარიტი ღმერთი*».*

ითარცა ესა ნეტარსა შუშანიკს, დავარდა იგი ქუეყანასა ზედა და თავსა დამართ სცემდა და ცრემლითა მწარითა იტყოდა: «*საწყალობელ იქმნა უბადრუკი ჩარსქენ, რამეთუ უვარ-ყო ჰეშმარიტი ღმერთი და აღიარა სტროშანი და შეერთო იგი უღმრთოთა. თა აღდგა და დაუტევა ტაძარი თჳსი და ღმრთის მოშიშებით ეკლესიად შევიდა, და თანა-მიიყვანნა სამნი იგი ძენი მისნი და ერთი ასული და წარადგინნა იგინი წინაშე საკურთხეველსა. თა ესრეთ ილოცვიდა და იტყოდა: «*აფალო ღმერთო, შენნი მოცემულნი არიან და შენ დაიცვენ ესენი, განათლებულნი წმიდისაგან ემბაზისა მადლითა სულისა წმიდისაჲთა, ყოფად ერთ სამწყსო ერთისა მწყემსისა, უფლისა ჩუენისა სესუ ქრისტესა*».*

თა ვითარცა მწუხრისა ქამი აღასრულეს, სახლაკი ერთი მცირე პოვა მახლობელად ეკლესიასა და შევიდა მუნ შინა სიმწარითა საფსჳ და მიეყრდნა ყურესა ერთსა და მწარითა ცრემლითა ტიროდა...

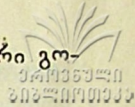
თა ვიდრე ჩუენ ამას სიტყუასა შინა ვიყუენით, კაცი ერთი სწარსი მოვიდა და შევიდა იგი წინაშე ნეტარისა ჰუშანიკისა და ტირილით იტყოდა: «ისევეთარი სახლი მშუდობისა ვითარ საწყალობელ იქმნა და სისარული მწუხარებად გარდაიქცა!» ღლო ზრახვითა იყო იგი ჴარსქენისითა და ზაკუვით იტყოდა ამას და უნდა მონადირებად ნეტარისა მის. ღლო წმიდამან მან ცნა ზაკუვითი იგი ზრახვად მისი და მოიზღუდა თავი მისი მტკიცედ.

თა შემდგომად სამისა დღისა მოვიდა ჴარსქენ პიტიახში. თა უთხრა სპარსმან მან ფარულად და ჰრქუა: «ჴე ვითარ მიცნობიეს, ცოლი შენი განდგომილ არს შენგან. თა მე გეტყუ შენ: ჩურას ფიცხელსა სიტყუასა ეტყუ მას, რამეთუ დედათა ბუნებად იწრო არს».

თა ხვალისა დღე ვითარ აღდგა პიტიახში, გვწოდა ჩუენ სუცესთა და მივედით. თა სისარულით შეგვმთხვნა და გურქუა ჩუენ: «ღ წუ ნურას მერიდებით მე და ნუცადა გძაგ». თა ჩუენ მიუგეთ და ვარქუთ: «წარსწყმიდე თავი შენი და ჩუენცა წარგუწყმიდენ». ჴაშინ-ღა იყო სიტყუად და თქუა: «ძაჲსა კელ-იწიფა ჩემ ზედა ცოლმან ჩემმან ესე ვითარისა საქმედ? ჴ წ მივედით და არქუთ, ვითარმედ შენ ჩემი ხატი დაამგუ და საგებელსა ჩემსა ნაცარი გარდაასს, და შენი ადგილი დაგიტევებიეს და სხუად წარსრულ ხარ».

ღლო წმიდამან ჰუშანიკ თქუა: «ღრა თუ მე აღმემართა ხატი იგი და მემცა დავამგუ, სოლო მამამან შენმან აღჰმართნა სამარტკლენი და ეკლესიანი აღაშცნნა და შენ მამისა შენისა საქმენი განჰრყუნენ და სხუად გარდააქციენ კეთილნი მისნი; მამამან შენმან წმიდანი შემოიხუნა სახიდ თჴსა, სოლო შენ დევნი შემოიხუნენ; მან ღმერთი ცათაჲ და ქუეყანისაჲ აღიარა და ჰრწმენა, სოლო შენ ღმერთი ჴემმარიტი უვარ-ჰყავ და ცეცხლსა თაყუნის-ეც. თა ვითარცა შენ შემოქმედი შენი უვარ-ჰყავ, ეგრეცა მე შენ შეურაცხ-გყავ. თა თუ მრავალი ტანჯვაჲ მოაწიო ჩემ ზედა, მე არა ვეზიარო საქმეთა შენთა». ღლო ჩუენ ესე ყოველი მიუთხართ პიტიახშსა, სოლო მან განიყო გული და იბრდღუენდა მისთჴს.

ჴერმე მიავლინა ჴოჯიკ, ძმაჲ თჴსი, და ცოლი ჴოჯიკისი, ძმის ცოლი თჴსი, და ეპისკოპოსი სახლისა თჴსისაჲ და ჰრქუა მათ: «ღს-

რეთ არქუთ: ოდეგ და მოვედ ადგილსა თვსსა და ნუ ეგვეთარი გონებად გიპურიეს! უკუეთუ არა, თრევეთ მოგითრიო».

თა ვითარ მიიწინეს და შევიდეს წინაშე დედოფლისა და მრავალსა დასაჯერებელსა სიტყუასა ეტყოდეს მას, მაშინ წმიდამან პუშანიკ პრქუა მათ: «ხაცნო ბრძენნო, თქუენ კეთილად იტყუთ, გარნა ნუ დაგვიჯერებოეს, თუმცა მე მისა ცოლად-ლა ვიყავ. შვეგონა მე, ვითარმედ იგი ჩემდა მოვაქციო და ღმერთი ჭეშმარიტი აღიაროს, და აწ მე მიძულეობთ ამას ყოფად? ნუ იყოფინ ესე ჩემდა! თა შენ, ჯოჯიკ, არღარა ჩემი მახლი ხარ, და არცალა მე შენი ძმის ცოლი, არცა ცოლი შენი და ჩემი არს, რომელნი მის კერძო და მისთა საქმეთა ზიარ ხართ». სრქუა მას ჯოჯიკ: «ოწყი მე, აწ მოავლინნეს მსახურნი და თრევეთ წარგიყვანოს შენ». ღლო წმიდამან პუშანიკ პრქუა: «ოკუეთუ შემკრას და მითრიოს, მიხარის, რამეთუ მით სახითა იყოს განჩინებად ჩემი მისგან». თა ვითარცა ესმა ესე მისგან, ცრემლოოდეს ყოველნი. თა ჯოჯიკ აღდგა და ცრემლით გარე განვიდა. ღლო წმიდამან პუშანიკ პრქუა ებისკოპოსსა: «წითარ მეტყუ მე დაჯერებად ჩემდა, რამეთუ მან ღმერთი უვარ-ყო?» ღლო ჯოჯიკ ევედრებოდა და ეტყოდა: «თა ჩუენი ხარ შენ, ნუ წარსწყუმედ სახლსა ამას სადედოფლოსა». პრქუა მას წმიდამან პუშანიკ: «ოწყი, ვითარმედ დაა ვარ, ერთგან განზრდილნი, ხოლო მაგას ვერ ვპყოფ, ვითარმცა მოსისხლეობა იქმნა, და თქუენ ყოველნი თანამდებ იქმნენით».

თა ვითარცა ფრიად აურევბდეს მას, აღდგა წმიდა და ნეტარი პუშანიკ და თანა წარიტანა ევანგელს თვისი და ტირილით ესრტთ იტყოდა: «ოფალო ღმერთო, შენ უწყვი, ვითარმედ მე გულითად სიკუდილდ მივალ».

ესე თქუა და წარივიდა მათ თანა და თანა წარიტანა ევანგელს თვისი და წმიდანი იგი წიგნნი მოწამეთანი. თა რაჟამს შევიდა იგი ტაძარსა მას, არა დაჯდა იგი თვსსა მას გალიაკსა, არამედ სენაკსა შინა მცირესა. თა აღიპურნა კელნი თვსნი ზეცად წმიდამან პუშანიკ და თქუა: «ოფალო ღმერთო, არცა მღღელთაგანი ვინ იპოვა მოწყალს, არცა ერისა კაცი ვინ გამოჩნდა შორის ერსა ამას, არამედ ყოველთა მე სიკუდილდ მიმითუალეს მტერსა ღმრთისასა წარსქენს».

[თ ა მ ი VI]

თა შემდგომად ორისა ღღისა მოვიდა მგელი იგი ტაძრად და პრქუა მსახურთა თვსთა: «ბღეს მე და ჯოჯიკ და ცოლმან მისმან

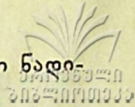
ერთად პური ეჭამოთ, ხოლო სხუასა ნუ ვის უფლიედ ჩუენ თანა შე-
მოსლვად». ნა რაქამს შემწუსრდა, მოუწოდეს ცოლსა ჯოჯიკისა
და ინებეს ერთად პურისა ჭამად, რადთამცა მოიყვანეს წმიდაჲ მუ-
შანიცა. ნა ვითარცა მოიწია ქამი პურისაჲ, შევიდეს ჯოჯიკ და ცო-
ლი მისი წინაშე წმიდისა მუშანიკისა, რადთამცა მასცა აჭამეს პური,
რამეთუ ყოველნი იგი დღენი უზმასა გარდაევენეს. ნა ვითარცა მე-
ტად აიძულეს და ძლით წარიყვანეს ტაძრად, ხოლო გემოდ არარად-
საჲ იხილა. ღოლო ცოლმან ჯოჯიკისმან მიართუა ღვნოდ ჭიქითა და
აიძულებდა მას, რადთამცა იგი ხოლო შესუა. სრქუა მას წმიდამან
მუშანიკ რისხვით: «ღდეს ყოფილ არს აქამომდე, თუმცა მამათა და
ღედათა ერთად ეჭამა პური!» ნა განყარა კელი და ჭიქაჲ იგი პირსა
შეაღეწა და ღვნოდ იგი დაითხია.

შაშინ იწყო უჯგეროსა გინებად წარსქენ და ფერკითა თვისითა
დასტრგუნვიდა მას; და აღილო ასტამი და უხეთქნა მას თავსა და
ჩაჰფულა და თუალი ერთი დაუბუშტა; და მჯილითა სცემდა პირსა მის-
სა უწყალოდ და თმითა მიმოითრევდა; ვითარცა მკეცი მძენვარს
ყოდა და იზახდა, ვითარცა ცოფი. შაშინ შეელად აღდგა ჯოჯიკ,
ძმაჲ მისი, და იბრძოდეს, ვიდრემდის გუემა იგიცა, და კუბასტიცა
თავსა მისსა მოხეთქა და ჭირით, ვითარცა კრაფი მკელსა, გამოუდო
კელთა მისთა. ნა ვითარცა მკუდარი იდგა წმიდაჲ მუშანიკ ქუეყანასა
ზედა, და აგინებდა წარსქენ თესლ-ტომსა მისსა და სახლისა მარგ-
რებელად სახელ-სდებდა მას. ნა უბრძანა შეკრევაჲ მისი და ბორკილ-
თა შესხმაჲ ფერკითა მისთა.

ნა ვითარცა მცირედ და-რე-სცხრა გულის წყრომისაგან, მოვიდა
სპარსი იგი და მკურვალედ ევედრებოდა მას, რადთამცა საკრველთა
მათგან განეტყევა წმიდაჲ მუშანიკ. ნა ვითარ ფრიად ევედრებოდა,
ბრძანა განტევებაჲ მისი და სენაქსა ერთსა შეყვანებაჲ და კრძალუ-
ლად დაცვაჲ მისი ერთითა მსახურითა, და რადთა სხუაჲ არავინ შე-
ვიდეს ხილვად მისა, — არცა მამაკაცი, არცა ღედაკაცი.

[ო ა მ ი VII]

ნა ვითარცა ცისკარ ოდენ იყო, იკითხა და თქუა მსახურისა მი-
მართ მისისა, ვითარმედ: «ჩყლულებისა მისგან ვითარ არს»? ღოლო
მან პრქუა მას: «წერ განსარინებელ არს იგი». შაშინ თვთ შევიდა და
იხილა და დაუკვრდა დიდძალი იგი სიმსივნეს მისი. ნა ამცნო მსახურ-

სა მას და პრქუა: «ჩუმცა ვინ შევალს ხილვად მისა». თა თვთ ნაღი-
რობად წარვიდა.

ჰოლო მე აღვდეგ და მივედ და ვარქუ მცველსა მას: «შე ხოლო
მარტოა შემიტევე, და ვიხილო წყლულეზა იგი მისი». ჰოლო მან
მრქუა მე: «ჩუუკუე ცნას და მომკლას მე». თა მე ვარქუ მას: «ობად-
რუკო; არა მისი განზრდილი ხარა? თა თუცა მოგკლას შენ მისთვის,
რად არს?» შაშინ შემიტევა მე ფარულად. თა ვითარ შევედ შინა,
ვიხილე ხატი მისი დაბჰარული და განსივებული და აღუტევე კზა და
ვტიროდე. ჰოლო წმიდამან ჭუშანიკ მრქუა მე: «ჩუ სტირ ჩემთვის,
რამეთუ დასაბამ სიხარულისა იქმნა ჩემდა ღამც ესე». თა მე ვარქუ
წმიდასა ჭუშანიკს: «შიბრძანე და მოგბანო სისხლი ეგე პირსა შენსა
და ნაცარი, რომელი თუალთა შენთა შთაცუეულ არს, და საღბუნი და
წამალი დაგდვა, რადთა, ჰე, და-მე-თუ განიკურნო!» ჰოლო წმიდამან
ჭუშანიკ მრქუა მე: «ჰუცეს, მაგას ნუ იტუჯ; რამეთუ სისხლი ესე გან-
მწმედელი არს ცოდვათა ჩემთადა». ჰოლო მე მცირედ ვაიძულე მი-
ღებად ჭამადი, რომელი მოედლუნა სამოელ ეპისკოპოსსა და სოვა-
ნეს, რამეთუ ფარულად იღუწილეს და ნუგეშინის-სცემდეს. შაშინ
მრქუა მე წმიდამან ჭუშანიკ: «ჰუცეს, ვერ ძალ-მიც გემოჲს-ხილვად,
რამეთუ ყბანი და ზოგნი კბილნი შთამუსრვილ არიან». შაშინ მივიღე
მცირედ ღვნოჲ და პური, დავალბე და მცირედ გემოჲ იხილა.

თა მე ვისწრაფდი გამოსლვად. შაშინ მრქუა მე წმიდამან ჭუშანიკ:
«ჰუცეს, მიუძღუნათა სამკაული ესე მისი? ჩუუკუე ითხოვდეს; რამე-
თუ მე ამას ცხორებასა არღარად მეკმარების». ჰოლო მე ვარქუ: «ჩუ-
რას ისწრაფი, იყოს შენ თანა».

თა ჩუენ-და ამას განვიზრახევედით, მოვიდა ყრზაჲ ერთი და თქუა:
«საკობ მანდა არსა?!» მე ვარქუ, ვითარმედ: «ჰაჲ გინებს?» თა
მან მრქუა: «ღწესს პიტიახში». თა მე ღამიკვრდა, თუ რადესა-მე მი-
წესს ამას ქამსა? თა მივისწრაფე და მივედ. თა მან მრქუა მე: «ღწ-
ყია, ხუცეს, მე ბრძოლად წარვალ სონთა ზედა. თა ჩემი სამკაული
მას არა დაუტეო, ოდეს-იგი არა ჩემი ცოლი არს, — იპოოს ვინმე,
რომელმან განკაფოს იგი. შივედ და მომართუ იგი ყოველივე, რად-
ცა-რად არს. ჰოლო მე მივედ და უთხარ წმიდასა ჭუშანიკს. ჰოლო
მან განიხარა ფრიად და მადლი მისცა ღმერთსა და ყოველივე მომი-
ძღუნა და მივართუ პიტიახშსა. და მან მიიღო ჩემგან, აღიხილა და

იპოვა ყოველი გებულად. თა კუალად თქუა: «შერმეცა იპოოს ვინ-
მე, რომელმან ესე შეიმკოს».

[ო ა ზ ი VIII]

თა ვითარცა მოიწინეს დიდნი იგი მარხვანი, მივიდა ნეტა-
რი იგი ჭუშანიკ მახლობელად წმიდასა ეკლესიასა და იძია მცირე
სენაკი და მუნ დაეუდა. თა იყო სენაკსა მას მცირე სარკუმელი და
დაყო იგი. თა იყო იგი ბნელსა მას შინა მარხვით და ლოცვით და
ტირილით.

თა პრქუა ვინმე პიტიახშსა საკუთარმან მისმან, ვითარმედ: «ამათ
წმიდათა მარხვათა ნურას ეტყუ მას».

თა ვითარ მოიწია აღვსებისა ორშაბათი და მოვიდა პიტიახში
ბრძოლისა მისგან სონთაჲსა, ეშმაკი თხრიდა გულსა მისსა. თა აღდ-
გა და მივიდა ეკლესიად და ეტყოდა ეპისკოპოსსა მას წფუცას: «ლა-
მომეც ცოლი ჩემი, რად განმავორებ ჩემგან?» თა იწყო გინებად და
გმობად ღმრთისა სასტიკად. ღოლო ხუცესმან ერთმან პრქუა მას:
«ოფალო, რაჲსა ეგრე იქმ და იტყუ ეგრეთ ბოროტსა და აგინებ ეპის-
კოპოსსა და წმიდასა ჭუშანიკს რისხვით ეტყუ?» ღოლო მან უხეთქნა
კუერთხითა ხუცესსა მას ზურგსა და მან ვერღარა იკადრა სიტყუად.

თა ეგრეთ წმიდაჲ ჭუშანიკ თრევით მოითრია თიჯათა შიგან და
ეკალთა ზედა ეკლესიით ვიდრე ტაძრადმდე ვითარცა მკუდარი მიეთ-
რია. თა ადგილდ-ადგილდ ქუე ძეძუ დაეფინა. თა თვთ ფერკნი დაიდგ-
ნის ძეძუსა მას ზედა, და კუბასტნი ჭუშანიკისნი და კორცნი წულილ-
წულილად დაებძარნეს ძეძუსა მას. თა ეგრეთ მოიყვანეს იგი ტაძრად.
თა უბრძანა შეკრვაჲ მისი და ცემაჲ; ბოროტებდა და იტყოდა: «ტჰა
ეგერა არა გერგო შენ ეკლესიაჲ შენი და არცა ზურგნი ეგე შენნი
ქრისტიანენი და უფალი იგი მათი. თა ვითარცა სცეს კუერთხითა სა-
მას ოდენ, არარაჲ აღმოკდა პირსა მისსა ვადებაჲ, არცა კუნესაჲ.
მაშინ-და პრქუა წმიდამან ჭუშანიკ ურჩულოსა სარსქენს: «ობადლო,
შენდა თავი თვისი არა შეიწყალე და განსდეგ ღმრთისაგან, შენ მემცა
შემიწყალე?»

თა ვითარცა იხილა დიდძალი იგი სისხლი, რომელ დამოსდიოდა
ჩჩკლთა მათ კორცთა მისთა, მაშინ უბრძანა დადებად ჯაჭუ ქედსა მის-
სა. თა უბრძანა სენაკაჰანსა ერთსა, რაჲთა წარიყვანონ წმიდაჲ ჭუშა-
ნიკ ციხედ და საპურობილესა ბნელსა შეაყენონ იგი და მოკუდეს.

ბიაკონი ვინმე ერთი მის ეპისკოპოსისა და წმიდისა ჭუშანიკის თანა მას ჟამსა, რომელსა გამოჰყვანდა იგი ტაძრით, და უნდა, რაფთაჲმცა ჰრქუა, თუ «მტკიცედ დეგ!» და თუალი ჰკიდა პიტიახშმან, სხუად ვერლარად სცალდა სიტყუად, ესთენ ოდენ ჰრქუა: «მტკიი»...
 ბა დადუმნა ხოლო და სივლტოლად იწყო სწრაფით.

ჭაშინ წარმოიყვანეს, და მოჰყვანდა წმიდაჲ ჭუშანიკ უჯამური და თმა-გარდატევებული, ვითარცა ერთი ვინმე შეურაცხთავანი, და ვერვინ იკადრა თავსა მისსა დაბურვად, რამეთუ პიტიახში იგი მკედრ შეუდგა უკუანა კუალსა მისსა და აგინებდა მას მრავლითა გინებითა.

ბა მივიდოდა წმიდისა მის თანა ამბოხი მრავალი დედებისა და მამებისა, სიმრავლჳ ურიცხვ, რამეთუ უკუანა შეუდგეს, კმაჲ აღე-
 მადლა და ტიროდეს და იჯადეს ლაწუთა მათთა და საწყალობელად დასთხევდეს ცრემლთა მათთა წმიდისა ჭუშანიკისთვს. ღოლო წმიდამან ჭუშანიკ უკმოჰხედნა ერსა მას და ჰრქუა მათ: «ჩუ სტირთ, ძმანო ჩემნო და დანო ჩემნო და შეილნო ჩემნო, არამედ ლოცვასა მომიკსენეთ. ბა ჯმნულმცა ვარ მე თქუენგან ამიერიტგან, რამეთუ არლარა მიხილოთ ცოცხალი გამოსრული ციხით». ბა ვითარცა იხილა პიტიახშმან ამბოხი იგი და ტირილი მამათაჲ და დედათაჲ, მოხუცე-
 ბულთა და ყრმათაჲ, მკედრ მიმოდასდევინნ და მეოტ-ჰყოფნ მათ ყოველთა. ბა ვითარცა მიიწინეს კიდსა მას ციხისასა, ჰრქუა პიტიახშმან წმიდასა ჭუშანიკს: «ჰენდა ეგდენ ყოფად არს ფერკითა შენითა სლვაჲ, რამეთუ ცოცხალი არლარა გამოსლვად ხარ, გარნა თუ ოთხთა გამოგიდონ».

ბა ვითარცა შევიდეს ციხედ, პოვეს სახლაკი ერთი ჩრდილოდთ კერძო, მცირჳ და ბნელი, და მუნ შეაყენეს წმიდაჲ იგი. ბა ჯაჰჳ იგი, რომელ ედვა ქედსა მისსა ზედა, ეგრეთვე ედვა, და დაჰბეჳდა ურჩულომან ჴარსქენ ბეჳდითა თვისითა. ღოლო წმიდამან ჭუშანიკ თქუა: «ჰე ამას მხიარულ ვარ, რაფთა აქა ვიტანჯო და მუნ განვისუენო». ღოლო პიტიახშმან ჰრქუა მას: «სე, ჰე, განისუენე!»

ჭაშინ დაადგინნა მცველნი მას ზედა და ამცნო მათ, რაფთა სიყმილითა მოკლან იგი. ბა ესრეთ ეტყოდა მათ: «ღეტყვ თქუენ, უკუეთუ ვინმე შევიდეს მისა, მამაკაცი გინა დედაკაცი, იხილენით თავნი თქუენნი და ცოლნი და შეილნი და სახლნი თქუენნი, უბრალომცა ვარ. რაჲ გიყო თქუენ!»...

მარტალობაჲ და მოთმინებაჲ წმიდისა ევსტათი მცხეთელისაჲ

I. ჩელსა მეთესა ღუასრო მეფისასა და Ⴢრვანდ ლუშნასპისა მარ-
ზაპნობასა ქართლისასა მოვიდა კაცი ერთი სპარსეთით, სოფლისა
ღრშაკეთისაჲ, ძმ მოგვსაჲ. თა წარმართ იყო იგი და სახელი ერქუა
მას ლკრობანდაკ, და ღღითა ყრმა იყო იგი ვითარ ოც და ათ წლის.

თა მოვიდა იგი ქალაქად შცხეთად და ისწავლებოდა კელსა მეკამ-
ლობისასა. თა სედვიდა იგი რჩულსა ქრისტეანეთასა და მსახურებასა
ქრისტესსა და წმიდისა ჯუარისა ძალისა ჩინებასა. ყეიყუარა მან
რჩული ქრისტეანობისაჲ და ჰრწმენა ქრისტე.

თა ვითარ ისწავა მეკამლობაჲ, ითხოვა მან ცოლი ქრისტეანძ
და თვთ ქრისტეანე იქმნა და ნათელი მოიღო. ღოლო ნათლის-ცემასა
მისსა უწოდეს სახელი ლესტათი. თა ცხონდებოდა წმიდაჲ ლესტათი
ქრისტეანობასა შინა და სათნოებასა ქრისტესსა.

II. შას ქამსა შეკრბეს სპარსნი, რომელნი შცხეთად იყენეს, მე-
ჯადაგენი და მეკამლენი, ტოზიკობდეს და მიაღლინეს ნეტარისა ლეს-
ტათისა და ჰრქუეს: მოვედ და გუერთე შუებასა ამას ჩუენსა. ღოლო
ნეტარმან ლესტათი განიცინნა და ჰრქუა მათ: თქუენი ტოზიკიცა
ბნელ არს და თქუენ მეტოზიკენიცა ბნელ ხართ. ღოლო მე ქრისტეს
ბეჭედი მომიღებთეს და ქრისტეს ტოზიკსა ვტოზიკობ, რამეთუ ქრის-
ტეს ბეჭდითა აღბეჭდულ ვარ და ბნელსა მაგას განშორებულ ვარ.

თა ვითარ ტოზიკი იგი გარდაიკადეს, შეკრბეს იგინივე მეჯადაგე-
ნი და მეკამლენი და ზრასვა-ყეეს წინაშე ოსტამისსა, მცხეთელ ცი-
ხისთავისასა, და თქუეს: აქა კაცი ერთი არს ჩუენისა რჩულისაგანი და
ჩუენ თანა ტოზიკსა არა მოვიდის და ცეცხლი არა გამოსცის და ჩუ-
ენსა რჩულსაცა ჰგმობს და ჩუენ გუაგინებს და იტყუს, ვითარმედ მე
ქრისტეანე ვარო. ღოლო აწ შენ მოუწოდე და ჰკითხე, რამეთუ ამას
ქალაქსა შინა კელმწიფე ხარ.

და ოსტამ, ციხისთავმან მცხეთისამან, ისმინა მათი ლესტათის-

თვს და მიავლინა ერთი მკვდართაგანი მოწოდებად ნეტარისა ^{ნესტა}ვისა და მრისხანედ ჰრქუა: გიწესს შენ ციხისთავი.

ჰოლო წმიდაჲ ნესტათი მცირედ შებრკოლდა და უნდა მორიდებაჲ, და მერმე განიზრახსა და თქუა: ესე მოყუასნი ჩემნი არიან, ამათგან-ლა შევიშინო, მერმე დიდთა მთავართა წინაშე ვითარ წარვდგე? არამედ მივიდე მისა და ცხადად აღვიარო-ქრისტე, რამეთუ მასმიეს წმიდისა ევანგელესაგან, ვითარ-იგი თქუა: რომელმან აღმიაროს მე წინაშე კაცთა, აღვიარო მეცა იგი წინაშე მამისა ჩემისა ზეცათაჲსა; და რომელმან უფარ-მეოს მე წინაშე კაცთა, უფარ-ვეო იგი მეცა წინაშე მამისა ჩემისა, რომელ არს ცათა შინა. ^{ნესტა}ნა დაიწერა ჯუარი შუბლსა და გულსა და თქუა: უფალი ჩემ თანა!

ნა მოვიდა იგი ნეტარი ნესტათი და წარმოდგა წინაშე ^{ნესტა}ოსტამ ციხისთავისა მცხეთელისა, და მოწოდებელმან მან ჰრქუა ^{ნესტა}ოსტამს: ესე არს ჩუენისა რჩულისა მაგინებელი. ^{ნესტა}ნა მიხედა ციხისთავმან მან ნეტარსა ნესტათის და ჰრქუა: შენ გეტყუე, კაცო, მითხარ მე, რომლისა სოფლისაჲ ხარ, ანუ რომლისა ქალაქისაჲ, ანუ რომელი რჩული გიპყრის?

ჰოლო წმიდამან ნესტათი ჰრქუა მას: მე სოფლისა სპარსეთისაჲ ვიყავ, კევისა ^{ნესტა}ნარშაქეთისაჲ, ქალაქისა ^{ნესტა}ნანძაკისაჲ ვიყავ. ^{ნესტა}ნამაჲ ჩემი მოგვ იყო და მეცა მოგუებასა მასწავებდა, და მე მოგუებაჲ არა თავს-ვიდევ, რამეთუ ^{ნესტა}ნანძაკს ქალაქსა ქრისტიანენი უფროდს არიან და ებისკოპოსი და მღვდელნი და მათგან-ლა ყოველსა ზედა-მივიწიე, რამეთუ უფროდს არს ყოველსა რჩულსა ქრისტიანობაჲ ვიდრე უღმრთობაჲ. ^{ნესტა}ნა აწ მე ქრისტე მრწამს და ქრისტეს მსახურებასა შინა ვარ.

ჰოლო ^{ნესტა}ოსტამ ციხისთავმან ჰრქუა მას: არავინ გიტეოს ქრისტეს მსახურ ყოფად და, თუ მშკდობით არა განუტეო სიცოფცევე, ტანჯვაჲ დიდი მოიწიოს შენ ზედა. ^{ნესტა}ნაჲ წმიდამან ნესტათი ჰრქუა: არა ხოლო თუ ტანჯვად განზხადებულ ვარ ქრისტეს სიყუარულისათვის, არამედ სიკუდილცა თავი ჩემი არა მეწყალის.

ნითარ იხილა ^{ნესტა}ოსტამ გულს-მოღვინედ დამტკიცებაჲ ნეტარისა ნესტათისი, განიზრახსა და თქუა: ამის კაცისა პატიქი მე არარაჲ ველ-მეწიფების, არცა აღბმაჲ ძელსა, არცა პყრობილებაჲ, არამედ წარუძღუანო ევე ^{ნესტა}ფილისს ქალაქსა ^{ნესტა}ნრვანდ ^{ნესტა}ლუშნასჲს, ^{ნესტა}ქართლისა მარზპანსა და, რაჲ-იგი შეჰგვანდეს, მან უყოს, რამეთუ ყოვლისა კა-

ცისა ქართლისა მას კელ-ეწიფების სიკუდილი და ცხორება. **თა უბრძანა** ასტამ, ციხისთავმან შცხეთისმან, **ორთა მკედართა წარყვანება** ნეტარისა **ქესტათისი** **ღვილისს**.

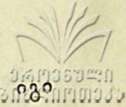
თა შეკრბეს იგივე მეჯადაგენი და მეკამლენი და მოვიდეს ასტამისა და ჰრქუეს: არიან აქა სსუანიცა ჩუენისა რჩულისანი და იგინიცა ქრისტეანე არიან და მათიცა ბრძანე მოწოდება და **ღვილისს** მათიცა წარყვანება.

ხოლო ასტამ ჰრქუა მათ: ვინ არიან იგინი? და მათ უთხრეს სახელები მათი და ჰრქუეს: ერთსა **ლუშნაკ** ჰრქუან და ერთსა **ქახდიად**, ერთსა **ქორზო**, ერთსა **სანაგუმნას**, ერთსა **სეროზაკ**, ერთსა **ხარმილ**, ერთსა **სტეფანე**.

თა უბრძანა ასტამ მოწოდება მათი, **ხოლო** განკითხვად მათი არადა ეო, გარნა ამათ რვათაჲვე შეკრვად ბრძანა და წარცვამა **ღვილისს** **ჯრვანდ** **ლუშნას**, **მარზაპანსა** ქართლისასა, და ესრეთ მიჰრქუა: ესე კაცი ჩუენისა რჩულისანი იყენეს და აწ ქრისტეანეთა რჩული უპყრიეს. **ხოლო** მე შევიპყრენ და შენ უფალსა, მიგიძლუანენ, რამეთუ შენ კელ-გეწიფების მაგათი განკითხვად.

III. **თა** წარუდგინეს ესე რვანივე წინაშე **მარზაპანსა**, **ხოლო** მან ჰრქუა მათ: ვინანი სართ, ანუ რომელი რჩული გიპყრიეს? და მათ უთხრეს კაცად-კაცადმან სოფელი თვისი და დაბად თითოეულისა და ჰრქუეს ყოველთა: **მამულსა**-**ლა** ზედა რჩულსა ვიყვენით, სპარსთა რჩული ვიცოდეთ, **ხოლო** რაქამს ქართლად შემოვედით და ქრისტეანეთა რჩული ვიხილეთ, ქრისტეანე ვიქმნენით და აწ ქრისტეანე ვართ, რამეთუ ქრისტეანეთა რჩული წმიდა და სურნელ არნ და ფრიად კეთილ და შუენიერ არს, **ხოლო** სსუად რჩული ვერ ესწორების რჩულსა ქრისტეანეთასა.

ხოლო სიტყვს მიმგებელ იყო მათ შორის მსაჯულისა მიმართ ნეტარი **ქესტათი**. **თა** ვითარ ესმნეს ესე ვითარნი სიტყუანი მათგან, გული განუწყრა და უბრძანა მსასურთა თვისთა პირსა ცვამა ნეტართა მათ და გარე განყვანება მათ ყოველთა და უბრძანა: დაჰყვენთ მაგათ თავი და წუერი და განუკურითენით მაგათ ცხვრნი და ჯაჰჯ დასდევით ქედსა მაგათსა და ბორკილნი შეუსხენით ფერკთა და შესხენით ეგენი საპყრობილესა. **თა** თუ ვინმე აღიაროს მაგათგანმან მამული რჩული, განუტევეთ და ჩემდა მოაწიეთ და მე განვაზღიდრო იგი ბო-

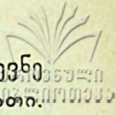
ძითა დიდითა, ხოლო რომელმან მამული რჩული არა აღიაროს, იგი საპყრობილესა შინა მოკუედინ!

თა ვითარ ესმა მარზაპანისა სიტყუაჲ იგი: რომელმან აღიაროს, იგი ვაცხოვნო, და რომელმან არა აღიაროს მამული რჩული, საპყრობილესა შინა მოკუედინო, მას ქამსა ეშმაკი შეუქდა გულსა ღახ-დიადისსა და სანაგუშნასპისსა და უფარ-ყვეს ქრისტე და უღმრთოებაჲ აღიარეს, ხოლო მათ ნაწილი ჯუარის-მცუმელთა თანა მიიღეს. ღოლო ნეტარი ჴესტათი და ჴუშნაკ და ჴორზო და სეროზაკ და ხარმილ და სტეფანე გულს-მოღვინედ და მტკიცედ დგეს სარწმუნოებასა ზედა ქრისტესსა.

თა ვითარ უთხრეს მარზაპანსა მას, ვითარმედ ორთა მათგანთა აღიარეს მამული რჩული, განიხარა მარზაპანმან და ბრძანა შეეყანებაჲ მათი და ინაკით დაისხნა იგინი და უქადებდა მათ საფასესა დიდსა და კეთილად პყრობასა. ღოლო ნეტარისა ჴესტათისი და სსუათა მოყუასთა მისთაჲ ბრძანა თავისა და წუერისა დაყუენაჲ და ჯაჭვისა ქედსა დადებაჲ და ბორკილითა საპყრობილეს შესხმაჲ მათი. ხოლო მსახურთა მათ აღასრულეს ბრძანებაჲ მარზაპანისაჲ მის და დაუკნნეს იგინი თმითა და წუერთა და ჯაჭვთ დაბორკილნი საპყრობილედ შეყარნეს. ღოლო ჴახდიადს და სანაგუშნასპს ნუგეშინის-სცა და განუტევენა იგინი, ხოლო საფასესა და კეთილსა რომელსა უქადებდა მათ, არცა ფსირიდი ერთი მისცა მათ.

ღოლო წმიდაჲ ჴესტათი და სსუანი იგი მოყუასნი მისნი პყრობილყვენეს ვითარ ექუს თუე ოდენ. თა შემდგომად ექუსისა თვსა მწოდებელი სპარსთა მეფისაჲ მოიწია Ⴀრევანდ ჴუშნასპისა. თა ვითარ წარემართებოდა მარზაპანი იგი მეფისა მის, შეკრბეს ქართლისა მთავარნი, მარზაპანისა მის ჯმნად მოვიდეს.

საქამს ამკედრდებოდა მარზაპანი იგი, აღდგეს მთავარნი ქართლისანი და სამოელ ქართლისა კათალიკოზი და ჴრიგოლ ქართლისა მამასახლისი და Ⴀრშუშა ქართლისა პიტიახში და სსუანი სეფეწულნი და მარზაპანსა პრქუეს: ვევედრებით შენსა მაგას უფლებასა, სათხოველსა ერთსა გთხოვთ. ღოლო მან პრქუა მათ: თქუთ, რაჲცა გნებავს. საჲმცა იყო, რომელიმცა თქუენ არა მიგმადლე! ღოლო მათ ყოველთა პრქუეს: გევედრებით შენ, ჯერ-გიჩნდინ შენ, უფალო, განტევებაჲ კაცთაჲ მათ, რომელნი-იგი მცხეთელნი ქრისტეანობისათვს საპყრობილედ მიცემულ არიან. სრქუა მათ მარზაპანმან მან: იგი

კაცნი მოსაკლავად შეჰგვანდეს, ხოლო თქუენითა ოხითა განუტევნი
ეგენი. **ჟლო მათ მადლი მისცეს მას. და უბრძანა განტევებაჲ მათი.**

და გამოიყვანნეს იგინი მიერ საპურობილით და მოვიდეს იგინი
ვანად თჳსა. ქრისტეანებით და სათნოდ ღმრთისა ცხონდებოდეს ნე-
ტარნი იგი. და რომელმანმე მათგანმან ნებითა ღმრთისაჲთა შეისუენა
ქამად-ქამად და რომელნიმე ცოცხალ არიან.

ჟლო რომელთა-იგი უვარ-ყვეს ქრისტე, **ყახდიად ეშმაკეულ**
იქმნა და ძნელად მოკუდა. ჟლო უბადრუკმან **სანაგუშნასჲ** გლახა-
კობითა აგნა დღენი, რომელსა პური საჭმლად არა აქუნდა და კორც-
თა საფარველი სამოსლად არა აქუნდა, და ვიდრე-იგი ცოცხალ იყო,
ურვით და ჭირით იყენეს დღენი მისნი.

IV. და შემდგომად სამისა წლისა შემოვიდა **რეჟან** **ყუზმირ** **ქარ-**
თლისა მარზაპნად. და წარვიდეს სპარსნი **შცხეთით**, შემასმენლნი ნე-
ტარისა **რესტათისნი**, **ღვილის** და წარდგეს წინაშე **რეჟან** **ყუზმირ**
მარზაპნისა და **პრქუეს**: კაცნი არიან **შცხეთას** ჩუენისა **რჩულისანი** და
განდგომილ არიან იგინი ჩუენგან და ქრისტეანობენ. **წჳ** განკითხვაჲ
მათი თქუენ კელ-გეწიფების. და უბრძანა **რეჟან** **ყუზმირ** ორთა მკე-
დართა წარსლვაჲ და მოწოდებაჲ წმიდისა **რესტათისი** და **სტეფანე-**
სი. და ვითარცა მივიდეს მკედარნი იგი, **პრქუეს** **რესტათის** და **სტე-**
ფანეს: გიწესს თქუენ **მარზაპანი.** და **პრქუეს**: მოვალთ თქუენ თანა,
არას ვიურვით, არცა გუეშინის.

და ვითარ წარემართებოდეს **რესტათი** და **სტეფანე** **ღვილის**,
პრქუა **რესტათი** სიდედრსა თჳსსა და ცოლსა და შეილთა თჳსთა და
მონა-მკეველთა თჳსთა: **ჯმნულმცა** ვარ მე თქუენგან, რამეთუ მე აქა
არღარა მოქცევად ვარ და **ქრისტე** მე არა უვარ-ფყო და მათ მე არ-
ღარა განმიტეონ ცოცხლებით, ხოლო სიკუდილი ჩემი **ღვილის** ყო-
ფად არს საპურობილესა და თავი მოკუეთად არს ჩემდა, ხოლო გუა-
მი ჩემი მოიწიოს აქავე ნებითა ღმრთისაჲთა.

და ვითარცა ესე **პრქუა**, იჯმნა ყოველთაგან. და მათ ყოველთა
დაიწერეს **ჯუარი** და წარემართნეს **ღვილის**, იგი და **სტეფანე** მკე-
დართა მათ თანა, ხოლო სასლეულნი, ნათესაენი და თჳსნი მოსტი-
როდეს უკუანა. და ვითარ წიადღდეს ველად და მიიწინეს წინაშე **ჯუ-**
არსა მცხეთისასა, აღიპურნა კელნი წმიდამან **რესტათი** და თქუა: უფა-
ლო ღმერთო იესუ ქრისტე, უკუეთუ დირს-მყო მე სიკუდილსა სახე-
ლისა შენისათჳს ქრისტეანებით, კორცთა ჩემთა ნუ ჯერ-გიჩნს

განგდობაა გარე და შუჭმაღ ძაღლთა და მფრინველთა ცისათა, მელ კორცთა ჩემთა ბრძანე აქავე მოქცევა და დამარხვა შცხეთას, სადაცა ნათელ-მიღებიეს.

ჩითარცა ესე სიტყუა თქუა ნეტარმან ოსტათი, ჯუარსა თა-
ყუანის-სცა და იჯმნა კრებულისა მისგან. თა წარემართნეს ღვილისს.
და ვითარცა მივიდეს მკედარნი იგი, წარუდგინეს ოსტათი და სტე-
ფანე წინაშე ჩუქან ჭუზმირ მარზაპნისა და თქუეს: ესე არიან ახალ-
ქრისტეანენი იგი შცხეთელნი. ღოლო ჩუქან ჭუზმირ ჰრქუა ოსტა-
თის და სტეფანეს: ვინანი ხართ, ანუ რომელი რჩული გიპყრის? თა
აღღგეს ასურნი, მთავარნი კაცნი სტეფანესთს და ჰრქუეს: ესე კაცი
ჩუენ ვიცით, ჩუენი მდაბური არს, მამა და დედა და ძმანი და დანი
მაგისნი ქრისტეანე არიან და ეგეცა ქრისტეანე არს. ღოლო სტეფანე
მათითა მით სიტყუთა განუტევეს. ღოლო წმიდასა ოსტათის ჰრქუა:
შენ ვინა ხარ, ანუ რომლითა რჩულითა სცხონდები? ჩმიდამან ოს-
ტათი თქუა: უკუეთუ მკითხავ, ისმინე გულს-მოდგინედ და გითხრა
შენ ყოველი:

შე ვიყავ ქუეყანისა სპარსეთისა, კევისა ორშაკეთისა, ქალაქისა
ღანძაკისა. თა მამა ჩემი მოგუ იყო და ძმანი ჩემნი მოგუნი იყე-
ნეს, და მეცა მამა მოგუებასა მასწავებდა. ღოლო მე მამული რჩუ-
ლი არა მიყუარდა და ვთქუ გონებასა: ესე რჩული არა მიყუარს,
აწ ჰურიათაეცა ვისმინო და ქრისტეანეთაეცა, და რომელი უკეთეს
იყოს, იგი რჩული შევიყუარო. თა დღისი მამა ჩემი მოგუებასა მას-
წავებნ და ღამე-ღა ქრისტეანეთა დაჰრევიან, ეკლესიად მივიდი და
ვისმენდი ქამობასა მას მათსა და ვხედვედი მსახურებასა მას ქრის-
ტეანეთასა, რომელსა ჰყოფდეს ღმრთისათს. თა ჰურიათა თანაცა
ბაგინად შევიდი და მათსაცა მას მსახურებასა ვხედვედი. ღოლო ქრის-
ტეანეთა ლოცვასა კმა მათი ვითარცა კმა ანგელოზისა მესმინ და
ფრიად სურნელ არს და ჰამო ქამობა მათი. ღოლო ბაგინად ღამე
შევიდი ჰურიათასა, ვერა ვცნი, რასა იტყუვდ.

თა მერმე კუალად შევედ და მომეახლა მე სამოელ არქედიაკონი
და რჩულის მეცნიერი და მრქუა მე: რაჲსა შემოხუედი შენ ეკლესიად
ესრე გულს-მოდგინედ? ღოლო მე ვარქუ მას: უფალო, შენცა მიცი,
ვინ ვარ მე, არამედ არა მიყუარს მე რჩული ესე მამული ჩემი და
მინებს, ვინმცა მამცნო რჩული ჰურიათაეცა და ქრისტეანეთაეცა,
და რომელიმცა რჩული უწმიდე იყო, იგიმცა შევიყუარე.

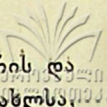
შაშინ სამოელ არქედიაკონმან მრქუა მე: უკუეთუ გინებს ჭეშმად
რიტად ცნობაჲ, ორივე რჩული მე ვითხრა შენ კეთილად. ღოლო გა-
მორჩევაჲ არა შენი არს, არამედ ვითარცა უფალმან გიბრძანოს. ღო-
ლო მე ფრიალ ვევედრე და ვარქუ მას: რომლითა ღმრთისა სათნო-
ვიყო, იგი მინებს რჩული პურობად და იგიცა მიბრძანე. ღოლო სა-
მოელ არქედიაკონმან იწყო თხრობად და მრქუა მე: გულს-მოღვი-
ნედ ისმინე, ძმაო!

ჩინათ სპარსთა რჩული იყო, ვითარცა შენ თვთ იცი, სოლო
ღმერთსა სძაგდა რჩული იგი სპარსთაჲ და არა სთნდა. თა მერმე ჰუ-
რიანი გამოირჩინა ღმერთმან და სათნო-იყვნა და მისცა მათ რჩული
და მცნებაჲ დამარხვად. შაშინ-და ქრისტეანენი სათნო-იყვნა ღმერთ-
მან უფროჲს ჰურიათასა...

VII. შაშინ ვითარცა გულისკმა-ვეყავ და ვცან ყოველი სამოელ
არქედიაკონისაგან, დასაბამითგანი ყოველი ვიდრე აქამომდე და მივი-
წიე ყოველსა ზედა რჩულსა ჰურიათასა და ქრისტეანეთასა, მრწმენა
მე ღმერთი დაუსაბამოჲ და ძმ მისი ჴესუ ქრისტე და სული წმიდაჲ
მისი. თა ამით ნათელ-მიღებვის და ვერვინ განმავშოროს მე ქრისტეს-
გან ვიდრე სულისა ჩემისა აღმოსღვამდე. ღოლო მამულისა ჩემისა
რჩულისათჳს სიტყუადვე ზარ-მაც და მრცხუენისცა. ძამეთუ ღმერთ-
მან, რომელმან ქმნა ცაჲ და ქუეყანაჲ, მზე და მთოვარე და ვარსკუ-
ლაენი, ზღუაჲ და კმელი, მდინარენი და შესაკრებელნი წყალთანი,
მთანი და ბორცუნი, ველნი და ტყენი, შეშაჲ და ცეცხლი, ოთხფერკ-
ნი პირუტყუნი და მკეცნი, ქუეწარმავალნი და მფრინველნი ცისა-
ნი, და მერმე კაცი შექმნა ღმერთმან და მას ყოველსა ზედა უფალ-ყო
იგი. და ყოველი ესე დაამორჩილა კაცსა მას, და ჩუენ ამის ყოვლისა
შემოქმედი ღმერთი დაუტოოთ და ამას ღმრთისა დაბადებულსა
ღმრთად ვხადოდითა? ნუ იყოფინ ესე!

შუც და მთოვარე და ვარსკულაენი არა ღმერთ არიან, არამედ
ღმერთმან მზესა განათლებაჲ დღისაჲ უბრძანა და მთოვარესა და
ვარსკულაეთა განათლებაჲ დამისაჲ უბრძანა, სოლო ღმერთ არა
არიან. იმერთმან-და ღრუბელსა უბრძანის და მოეფინის, ბრწყინვა-
ლებაჲ მზისაჲ და მთოვარისაჲ დააბნელის. შუც და მთოვარე ამის-
თჳს არა ღმერთ არიან.

შერმე კუალად ცეცხლი არა ღმერთ არს, ამით, რამეთუ ცეცხლი
კაცმან ალაგზნის და კაცმანვე დაშრიტის, რამეთუ კაცი უფალ არს

ცეცხლისა, ამისთვის არა ღმერთ არს ცეცხლი. მუ ვისმე განერის და წარვიდის, რასაცა მიჰმართის, გინა ტუესა, გინა ველსა, გინა სასლსა, თუ კაცი დახუდის, და-ვე-წუს. ღოლო ცეცხლსა-ლა წყალი მიეახლის, ეგოდენი იგი ძალი ცეცხლისა და შრიტის და უჩინო იქმნის ცეცხლი იგი, ამით არა ღმერთ არს, ღოლო ჩუენ ღმერთად გურწამს. ღოლო ჩუენ ღმერთმან ცეცხლი სამსახურებელად მოგუცა, ეინელისა განსატფობელად და უოელისა სანოვაგისა საქმარად და, ოდეს გვნებნ, აღვაგზნით, და ოდეს გვნებნ, დაეშრიტით. ესრეთ არა ღმერთ არს ცეცხლი იგი...

ღოლო ამას გევედრები, უფალო ჩუენო შესუ ქრისტე, რაათა გუამი ჩემი დაემარხოს შცხეთას, სადაცა-იგი ნათელი მოვილე სამოელ კათალიკოზისა კელითა და ღირს-ვიქმენ რჩულსა ქრისტეანეთასა. წმიერთგან ვერვინ განმაშოროს მე სიუუარულსა შენსა და სარწმუნობასა და სურვილსა, ვითარცა წერილ არს: არცა ტანჯვათა, არცა გუემათა, არცა სიყმილმან საპურობილესა შინა, არცა მახკლმან, არცა სიკუდილმან ამათ კორცთა ჩემთამან შემოდლოს მე განყენებად შენგან, უფალო შესუ ქრისტე.

შაშინ ჰრქუა მას ჭუზმირ მარზაპანმან: შევილო ჩემო შესტათი, ისმინე ჩემი და ნუ დაიმცირებ დღეთა ცხორებისა შენისათა ქრისტეანებისათვს და ნუ ქურივ სუამ ცოლსა შენსა და ობოლ შევილთა შენთა და ნუ მოსწყდები მოუუასთა შენთა ამას ცხორებასა.

სრქუა მას წმიდამან შესტათი: უწინარცს შენსა სსუათა კელმწიფეთა მტანჯეს მე ფრიად და მგუემეს და არა დაეემორჩილე მათ. წწ შენი ვირწმუნო? ჩუ იყოფინ ეგე ჩემდა!

VIII. შაშინ ვითარცა ცნა ჭუზმირ მარზაპანმან დამტიციებული და შეუძრველი გული და გონება ნეტარისა შესტათისი და ვერ შინებითა და ტანჯვითა და ვერცა კეთილისა ქადებითა არწმუნა მამული რჩული პურობად, უბრძანა მსახურთა: წარიყვანეთ ეგე საპურობილედ და იდუმალ დამით თავი წარპკუეთეთ, რაათა არავინ ქრისტეანეთა ცნან და პატივ-სცენ გუამსა მისსა. შა წარისუენით კორცნი მისნი ქალაქსა გარე, განახნიენით შესაჯმელად მკეცთა და მფრინველთა.

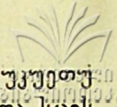
ღოლო მსახურთა მათ წარიყვანეს ნეტარი შესტათი საპურობილედ, რაათამცა აღასრულეს ბრძანებული იგი მარზაპანისა მის.

სრქუა მათ წმიდამან შესტათი: მცირედ მგებლით მე, ძმანო

ჩემნო, რამეთუ კელთა შინა თქუენთა ვარ, რაჲთა ვილოცო მე
ღმრთისა ჩემისა მიმართ. Բოლო მათ მცარედ დაითმინეს და აცალეს
და ჰრქუეს: ეგრე ვყოთ. Ժամინ მოიღრიკნა მუკლნი და აღინი-
ლნა თუალნი თვისნი ზეცად და თქუა: უფალო ღმერთო, ყოვლისა
მპყრობელო, რომელსა ყოველთა კაცთაჲ გნებაჲს ცხორებაჲ, რო-
მელნი ესეჲნ სარწმუნოებით სახელსა წმიდასა შენსა, რომელმან
ისმინე ლოცვაჲ პირველთა მათ მოწამეთაჲ, რომელნი პირითა მახ-
კლისაჲთა მოსწყდეს. რომელნიმე ტბასა შინა ყინელითა, რომელ-
ნიმე ზღუასა შინა შთაყრითა მოსწყდეს, რომელნიმე ცეცხლითა და
რომელნიმე მკეცთა მიერ შეიჭამნეს სახელისა შენისათჲს და მოი-
ღეს შენ მიერი იგი აღთქუმული, რომელი თუალმან არა იხილა და
ყურსა არა ესმა და გულსა კაცისასა არა მოუცდა, რომელი-იგი გა-
ნუმზადე წმიდათა მათ მოწამეთა შენთა, მეცა, უფალო, ღირს-
მყავ მონაწილე მათ თანა და სამკვდრებელსა მათ თანა, სიხარულსა
მათ თანა, უოსჯნოსა შუებასა მათ თანა მიუკუანახსთა ქამთა ნარ-
ჩევი მოწამეთაჲ, ვითარცა იტყუს საველე მოციქული: მე ვარო ნარ-
ჩევი მოციქულთაჲ. Բեն იცი, უფალო ჩემო Լესუ Իრისტე, რამეთუ
არაგინ ვირჩიე შენსა, არცა მამაჲ, არცა დედაჲ, არც քმანი, არცა
ნათესაგნი, გარნა შენ მხოლოჲ უფალი შეგიყუარე და სახელისა შე-
ნისათჲს ესერა თავი წარმეკუეთების დღეს. Եւ ამას ვილოცავ და
გევედრები და ვითხოვ შენ სახიერისაგან, რაჲთა არა დაეტეოს გუამი
ჩემი აქა Էფილისს შინა, არამედ რაჲთა დაემარხოს იგი Ժცხეთას
წმიდასა, სადა-იგი შენ გამომიჩნდი, და რაჲთა აქუნდეს მადლი და
კურნებაჲ Ժუალთა ჩემთა, ვითარცა-იგი პირველთა მათ.

Եւ ესმა ვგაჲ, რომელი ეტყოდა Լესტათის და ჰრქუა: არა უნაკ-
ლულէს იყო შენ პირველთა მათ მადლითა კურნებისაჲთა, რომელთა
ვპრწმენე მე. Բოლო გუამისა შენისათჲს ნუ շճრუნავ, ეგრე იყოს,
ვითარცა შენ სთქუ ყოფად. Եւ განმხიարულდა ნეტარი Լესტათი
და շճადლობდა ღმერთსა. Բოლო წმიდასა Լესტათის პირველვე ეմც-
նო ნეტარისა სტეფანէსდა, რაჲთა რაქამს გეუწყოს სიკუდილი ჩემი,
მწრაფლ წარიღეთ გუამი ჩემი Ժცხეთას და მუნ დაճმარხეთ, სადა
ნათელ-ვიდე.

Եւ ვითარცა დაასრულა ლოცვაჲ და ვედრებაჲ და თხოვაჲ უფ-
ლისა მიმართ, ჰრქუა მსახურთა მათ მარზაპნისათ: აწ დასრულეთ
განჩინებული იგი ბრძანებაჲ ჩემ ზედა. Բოლო მათ არა უნდა მოკლ-

ვის. ჰოლო ერთმან მათგანმან პრქუა: ჩუენ მოვსწყედებით, უკუეთუ
 ეგე ეგოს ცოცხალი. შაშინ მიუვენეს კელნი მათნი მის ზედა და სცეს
 მახკლითა პატიოსანსა ქედსა მისსა და წარჰკუეთეს თავი მისი. შა
 შეჰვედრნა სულნი თჳსნი ჟრისტესა მეუფესა.

ჰოლო გუამი მისი ღამე განიღეს გარეშე ჯა დაადეს მუნ. ჰო-
 ლო ცნეს ვიეთმე ქრისტიანეთა და წარიღეს იგი შცხეთას, რამეთუ
 სტეფანეს ემცნო მუნ მყოფთა ქრისტიანეთადა. შითარცა მიიწინეს
 შცხეთას, უთხრეს სტეფანეს, და სტეფანე აუწყა სამოელს კათა-
 ლიკოზსა. ჰოლო მან ფრიად განიხარა და დაჰმარხა იგი დიდითა
 დიდებითა და პატივითა წმიდასა ეკლესიასა შცხეთისასა.

შა ვიდრე აქამომდის იქმნებიან კურნებანი სნეულთანი მადლი-
 თა უფლისა ჩუენისა შესუ ჟრისტჳსითა, რომლისაჲ არს სუფევაჲ და
 ძლიერებაჲ, პატივი და სიმტკიცჳ და დიდებაჲ მოუკლებელი სუ-
 ლით წმიდითურთ აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე. ამენ.

წამებად წმიდისა და ნებარისა მოწამისა ჭრისტჳსისა ჰაბო ტფილელისაჲსი

[წიგნი მიწერილი სამოელ კათალიკოსისა მიერ იოვანე
საბანის ძისა]

ჲე, სამოელ, ჭრისტჳს მიერ ქართლისა კათალიკოზი, ოვანეს
საბანის ძესა, სულიერად შეიღსა წმიდისა კათოლიკე ეკლესიისასა
და საყუარელსა ჩუენსა, ლოცვით უფლისა მიერ გიკითხავ!

ჲშკდობაჲ იყავნ შენ ზედა და ყოველთა სახლისა შენისა კრე-
ბულთა ჭრისტჳს მიერ! ჩუენ თვთ უწყით წადიერებაჲ შენი ღმრთის
მსახურებისათჳს და ღმრთიე მამადღებული შენი მეცნიერებაჲ საღ-
მრთოთა წიგნთაჲ და გულს-მოდგინებაჲ შენი, კეთილთა საქმეთა
მოღუაწებაჲ შენი.

ჲენ თვთ უწყი სანატრელისა ამის ახლისა მოწამისა საბოჲსი, რო-
მელი დღეთა ამათ ჩუენთა იმარტკლა მეოხად ჭრისტჳს მიმართ ყოე-
ლისა ამის სოფლისა ჩუენისა ქართლისათჳს. Რნებაჲს, რაჲთა დაი-
წეროს სანატრელისა ამისცა მარტკლობაჲ, ვითარცა პირველთაჲ
მათ ჭრისტჳს მოწამეთაჲ, და დაიდვას იგიცა წმიდასა კათოლიკე
ეკლესიასა შინა მოსაკსენებელად ყოველთა, ვინ იყენენ შემდგომად
ჩუენსა. Რმისთჳსცა მოვაფლინე წიგნი ესე ჩემი კელითა Რსართან
მდღელისა ჩემისაჲთა.

Რწ მიიღე წიგნი ესე ჩემი და ლოცვაჲ ჩუენი და ჯუარისა დაწე-
რაჲ კელითა ჩემითა. Რა შეწეენითა ღმრთისა მამისა, ძისა და სუ-
ლისა წმიდისაჲთა, მეოხებითა წმიდისა ღმრთის მშობელისაჲთა და
წმიდათა მოციქულთაჲთა და მოწამეთაჲთა კელ-ყავ გამოთქჳმად
სრულიად ჳეშმარიტად, ვითარ-იგი იყო და ვითარცა შენ თვთ უწყ-
ვი, და აღწერე მარტკლობაჲ წმიდისა მოწამისა საბოჲსი და აღწე-
რილი ჩუენ მოგკდლუანე, რაჲთა უმეტესად ლოცვა-ვეყოთ შენთჳს.

ჲადლი უფლისაჲ იყავნ შენ ზედა! Რმენ.

შარადის საწადელი და თაყუანის-საცემელი ბრძანებად ღმრთივ პატიოსნისა მამფლისა და უფლისა ჩემისა მოვიღე კელითა სიწმიდის მოყუარისა ესართან მღვდელისადათა, რომლისათვისცა აპურობითა კელთა ჩემთათა მადლი შეწირა უღირსებამან ჩემმან ყოვლად ძლიერისა და ქველის მოქმედისა ქრისტეს ღმრთისა ჩუენისა, რომელმან არა დავიწუებულ ყო სიმდაბლც ესე ჩემი ღმრთის შეწყენარებულთა წმიდათა ლოცვათა შენთა, რომელსა-ესე ღირს-ვიქმენ მიმთხუევად. ნა უფროდსლა ვაქებ და ვაკურთხევ მოწყალებასა ღმრთისასა, რომელმან დაჰნერგა გულსა მამფლისასა ესევითარისა ამისთვის ბრძანებად, რომელი სარგებელ და ნაყოფ სულისა და სიქადულ და სიხარულ კორცთა მექმნების საუკუნოდ მიმართ და სოფელსაცა ამას.

ტწ რაჲ მოვაქსენო უფლებასა თქუენსა: მძიმე არს ჩემდა ორკერძოვე: უკუეთუ ურჩ-ვექმნე ბრძანებასა თქუენსა, წერილ არს: შეილი ურჩი წარსაწყემდელსა მიეცესო, და თუ ვისწრაფო მორჩილებად, მისთვისცა იტყვს: უდარცსსა შენსა ნუ გამოეძიებო და უძლიერცსსა შენსა ნუ განიკითხავო. ამისთვის შიშმან და ზრუნვამან შემბიჸრა მე და შეშფოთნა გონებად ჩემი და დავეცი და მოვაკლდი მეცნიერებისაგან. წრამედ უმჯობესად შევჰრაცხე მორჩილ ყოფად თავი ჩემი ბრძანებასა უფლისა ჩემისასა, რომლითა კუალად განმძლიერდი და აღვემართე ღმრთისა სათნოდათა წმიდითა ლოცვითა თქუენითა და მარადის ძღუნის მიმპურობელისა ღმრთისა მარჯუენისა თქუენისა ჯუარისა წერითა ჩემ უღირსსა ზედა. ნა რამეთუ ვისწავეცა ბრძენთ მთავრისა მის სოლომონის მიერ თქუმული, ვითარმედ ჰბაძევედ ჯინჯველსა, მედგარო, და იქმენ მუშაკ მსგავს მისა, ვითარცა-იგი მან თვისსა უდიდცსსა მარცუალსა მას იფქლისასა შებმა-უყვის გულს-მოდგინედ, ვიდრემდის აღიდის და წარიდის საზრდელად თვისა, მეცა გულს-მოდგინე ვიქმნე უძლიერესსა ჩემსა აღებად.

ბა წადიერებად გულსაჲ ჩემისაჲ აღავსო უფალმან, და აღვწერე უღირსისა გონებისა ჩემისა შეკრებული მარტულობაჲ ჭეშმარიტი და უტყუველი წმიდისა მოწამისაჲ მადლითა და მეოხებითა ნეტარისა საბოჲსითა და მიგიძღუანე უფალსა ჩემსა, რომლისათჳს კუალად ვითხოვ ვედრებით: სათნო-ყაენ უფალმან გულსა თქუენსა და გულსა ყოვლისა ქრისტტს მოუუარისა ერისა მორწმუნისასა, რომელნი აღმოიკითხვიდენ, რაჲთა ზიარ ლოცვათა თქუენთა იქმნეს კუალად და მერმეცა უღირსებაჲ ჩემი.

წამებაჲ წმიდისა ჰაბოღსი

...ბა ესრტო მიიწია იგი კარსა მას მსაჯულისა მის ამირისასა. ბა რაქამს მიიწია, კადნიერად დასწერა ჯუარი კარსა მას და თვტცა დაიბეჭდა ჯუარი. ბა წარადგინეს იგი წინაშე მსაჯულისა მის.

ბა ჰრქუა მას მსაჯულმან: რაჲ არს, ჭაბუკო, რაჲ განიზრახე თავისა შენისაჲ? ღოლო წმიდაჲ მოწამე აღივსო სულითა წმიდითა და ჰრქუა: მე განვიზრახე და ქრისტტანე ვარ.

სრქუა მას მსაჯულმან მან: არა დაგიტეუებიესა სიცოფტ და უგუნურებაჲ შენი? სრქუა მას ნეტარმან საბო: უკუეთუმცა უმეტრებასა და უგუნურებასა შინა ვიყაე, არამცა ღირს-ვიქმენ შემდგომად ქრისტტსა.

სრქუა მას მსაჯულმან მან: არა გიცნობიესა, რამეთუ სიტყუანი ეგე შენნი მომატყუებელ სიკუდილისა გექმნებიან შენ? სრქუა მას წმიდამან საბო: უკუეთუ მოვკუდე, მრწამს მე, რამეთუ ქრისტტს თანა ვცხონდე. ღოლო შენ რაჲსა განაგრძობ? ტაჲ გეგულეების ჩემ ზედა, იქმოდე, რამეთუ მე ვითარტა კედელსა მაგას, რომელსა მიყრდნობილ ხარ, ეგრე არა მესმიან ტუდნი ეგე სიტყუანი შენნი, რამეთუ გონებაჲ ჩემი ქრისტტს თანა არს ზეტას.

სრქუა მას მსაჯულმან მან: რაჲ ეგოდენი სიტკბოებაჲ გაქუს ქრისტტს შენისაგან, რომლითა სიკუდიდტა არა გეწყუალის თავი შენი? სრქუა მას წმიდამან საბო: უკუეთუ გნებაეს ცნობად სიტკბოებაჲ მისი, შენტა გრწმენინ ქრისტტე და ნათელ-იღე მისა მიმართ, და მაშინდა ღირს-იქმნე ცნობად სიტკბოებისა მისისა.

ტაშინ განრისხნა ამირაჲ იგი და უბრძანა განყვანებაჲ მისი გარე და მოკუეთაჲ თავისა მისისაჲ. ღოლო მსახურთა მათ გამოიყვა-

ნეს კართა ეზოსა მას ტაძრისასა და განჯსნეს იგი კელით და ფერკით
საკრველთა მათგან რკინისათა. ჰოლო ნეტარმან მან თავით თქსნი
განხეთქა სამოსელი იგი, რომელ ემოსა, და განშიშულეზულმან დაი-
ბეჭდა ჯუართა პირი და გუამი თქსი და თქუა: გამდლობ და გაკურ-
თხევ შენ, სამებაო წმიდაო, რამეთუ ღირს-მყავ მე მიმთხუევად ღუ-
აწლსა მას წმიდათა მოწამეთა შენთასა.

ნა ესე რად თქუა, უკუნისხნა კელნი თქსნი ჯუარის სახედ ზედა
ზურგსა თქსსა და მხიარულითა პირითა და კადნიერთა სულითა
ღალად-ყო ქრისტეს მიმართ და მოუღრკია ქელი თქსი მახვლსა. ნა
სცეს მას მახვლითა სამ გზის, რამეთუ ჰგონებდეს, ვითარმედ შიში-
თა სიკუდილისაჲთა განაშორონ იგი ქრისტესა. ჰოლო წმიდაჲ იგი
მარტკლი ღუმელით მენედ მიითუალვიდა მახვლსა, ვიდრემდის შეჰ-
ვედრა სული თქსი უფალსა.

ნა ვითარცა იხილეს ქრისტეს მბრძოლთა მათ შემასმენელთა
წმიდისა მის მოწამისათა, რამეთუ სრულ-იქმნა ნეტარი იგი ქრის-
ტეს მიმართ და ღუაწლი კეთილი მოიღუაწა და სარწმუნოებითა და
მომინებითა სძლო მათსა მას სიბოროტესა; უფროდსა აღივსნეს
შურიითა და შევიდეს წინაშე მძლავრისა მის და თქუეს: ჩუენ ვიცით,
რამეთუ ჩუეულებაჲ არს ქრისტეანეთაჲ ესრე სახედ: თუ ვინმე თა-
ვი მოიკლას ქრისტეს მათისათეს, მოიპარაინ გუამი მისი და პატივ-
სციან მას დაფლვითა, და ტყუვილით რეცა თუ სასწაულსა და კურ-
ნებასა რასმე განსთქუმედ ერსა შორის და სამოსელსა და თმასა თა-
ვისა მისისასა და ძუალსა მისსა განიყოფედ, რეცა საცოდ სნეულ-
თათეს, და მით სახითა მრავალნი უცებნი შეიტყუენიან. ოწ ბრძა-
ნე გუამი მისი მოცემად ჩუენდა, რადთა განვიდოთ და დავწუათ იგი
ცეცხლითა და განვაქაროთ იგი და აღვკოცოთ საცთური ქრისტეანე-
თაჲ, რადთა იხილონ ყოველთა და შეეშინოს, და რომელნიმე მათ-
განნი მოიქცენ ჩუენდა, და ჩუენგანთა ეშინოდის და არღარა შეუდ-
გენ სწავლასა ქრისტეანეთასა...

ჰოლო პრქუა მათ მსაჯულმან მან: წარიღეთ, ვიდრეცა გნებაეს,
და ყავთ, ვითარცა თვთ იცით.

შაშინ გამოვიდეს და აღიღეს ქუეყანით პატიოსანი იგი გუამი
მოწამისაჲ მის და შთადევს იგი გუალაგსა მას აღსაკიდებელსა სა-

მოსლით მისითურთ. ოა სისხლი იგი დათხეული მართლისა მის, აღმოთხარეს ქუეყანით და რაჲთურთით არარაჲ დაუტევეს ქუეყანასა, და იგიცა შთადვეს ჭურჭელსა შიდა. ოა დადვეს წმიდაჲ იგი ურემსა ზედა...

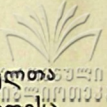
ოა ვითარცა გამოიღეს წმიდაჲ იგი გუამი წმიდისა მის გარეშე ქალაქსა და აღიღეს ადგილსა, რომელსა საგოდებელ ეწოდების, რამეთუ მუნ არს საფლავები კაცთა მის ქალაქისათაჲ. მუნ გარდამოიღეს იგი ურემისა მისგან და დადვეს იგი ქუეყანასა. ოა მოიღეს შეშაჲ და თივაჲ და ნავთი დაასხეს გუამსა მას ზედა წმიდასა და დააგზნეს ცეცხლა, ვიდრემდის დაწუნეს კორცნი იგი წმიდისა მოწამისანი, ადგილსა მას, რომელ არს აღმოსავალით ციხესა ქალაქისასა, რომელსა პრქვან სადილეგო, პირსა ზედა კლდისასა, რომელ არს კბოდე, კლდმ მდინარისა მის დიდისაჲ, რომელი განჰვლის აღმოსავალით ქალაქსა,—ესე არს სახელით შტკუარი.

ხოლო ადგილსა მას არავის აუფლეს მისლვად ქრისტეანეთაგანსა, ვიდრემდის აღასრულეს დაწუვაჲ კორცთა მათ მოწამისათაჲ. ხოლო ძუალთა მათ წმიდისა მოწამისათა, რომელთა ვერღარა უძლეს დაწუვაჲ, შთაკრიბნეს ტყავსა ცხოვრისასა და შეკერნეს მტკიცედ და მიიხუნეს და შთაყარნეს დიდსა მას მდინარესა, ქუეშე კიდთა მათ ქალაქისათა, რომელთა ზედა აღმართებულ იყო პატიოსანი ჯუარი კიდისაჲ.

ოა იქმნა წყალი იგი მდინარისაჲ მის წმიდათა მათ ძუალთა სამოსელ გარე-შეხუევითა მით და სიღრმმც იგი წყალთაჲ საფლავ წმიდისა მის მარტკლისა, რაჲთა არავენ უდებად მიეხოს მათ.

ქრისტცს მბრძოლთა მათ ესრე ევეს, და ესრცთ ღუაწლი კეთილი მოიღუაწა ნეტარმან მან.

ოაშინ იწყო სიმრავლემან ქალაქისამან ქრისტეანეთამან და განაგდეს შიში მძლავრთაჲ მათ და განვიდოდეს ყოველნივე ადგილსა მას, სადაცა დაწუნეს კორცნი იგი წმიდისა მოწამისანი: მოხუცებულნი მირბიოდეს კუერთხებითა თვისითა, მკელობელნი ხლდომით, ვითარცა ირემნი, ჭაბუკნი სრბით, ყრმანი კდომით ურთიერთას, დე-

დანი მსგავს იყვნეს წმიდათა მათ მენელსაცხებლეთა, რომელთა სრბით მიაქუნდა სულნელები იგი წმიდასა მას ქრისტჳს ღმრთისა ჩუენისა საფლავსა. ჩანდკლვე იყვნეს ესენიცა მსგავს მათა, რამეთუ რბიოდეს ცრემლითა და მიაქუნდა მათ თანა სანთლები და საკუმეველი კელითა თვისითა. უოველნივე სიხარულითა და მადლობითა ქრისტჳსითა მივიდოდეს და აღიღებდეს მიწასაცა მის ადგილისასა. ოა მრავალნი სენთაგან შეპყრობილნი მიჰყვანდეს და მასვე ღლესა შინა განიკურნებოდეს...

ზრომად და მოღუაწებად ღირსად ცხორებისად
წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა ბრძოლისი
არქიმანდრიტისად, ხანძთისა და უბტბერდისა
ალმაუცნებელისად

...სე იყო შვილი წარჩინებულთა დიდებულთა და მართლ-მორწმუნეთა მამა-დედათა, და სახლსა შინა სამეუფოსა დიდისა ჩერსე ერისთვისასა აღზრდილ იყო კელითა კეთილად მსახურისა დედოფლისა ჩერსეს ცოლისაჲთა, რომელსაცა ეშვილა, რამეთუ იყოცა ძმისწულა მისი. თა საშოთგანვე დედისაჲთ შეწირულ იყო ღმრთისა დედისაგან თვისისა, ვითარცა სამოელ წინაწარმეტყუელი. თა მარხვასა შინა იზარდებოდა მსგავსად წინამორბედისა, რამეთუ სიჩრთთგანვე ღვნოდ და კორცი არა შეკლა პირსა მისსა...

ჰოლო ქამთა ამის წმიდისათა კელმწიფემან ტშოტ კურაპალატმან დაიპყრნა მრავალნი ქუეყანანი და აღაშტნა ციხც ტრტანუჯისაჲ საცხორებელად დედუფლისა, მეუღლისა თვისისა, და მას შინა კეთილად ცხოვნდებოდა მრავალთა წელიწადთა. ჰოლო აცთუნა მტერმან კელმწიფც იგი და მოიყვანა მან დედაკაცი სიძვისაჲ ციხესა მას შინა, რომლისა თანა იმრუშებდა. ქამეთუ ეშმაკი ტრფიალები-საჲ ფრიალ აზრზენდა, რომელსა პირველ არა აქუნდა ეგვივითარი ჩუეულებაჲ, არამედ ძლეულ იქმნა ბოროტითა მით ცოდვითა.

თა ვითარცა ესმა ნეტარსა ღრიგოლს საქმც იგი სულისა განმწრწნელი, შეწუნა ფრიალ.

თა აუწყა წმიდასა ღრიგოლს, დიდსა მას მოხუცებულსა, რომელი მკვდრ იყო ეკლესიათა, რამეთუ იყო იგი სასწაულთა მოქმედ და დიდად პატივ-ცემულ ღმრთისა და კაცთაგან, და განზრახვითა მისითა ამხილა პირისპირ კელმწიფესა მას. ჰოლო მან აღუთქუა ცოდვისა მის განტევებაჲ და დედაკაცისა მის წარგზავნაჲ, ვი-

ნაცა მოეყვანა იგი. თა ვერ დაამტკიცა თვის ბრძანებად, რამეთუ დაემონა გულის-თქუმასა.

ჰოლო ნეტარმან ღრიგოლ პოვა ქამი მარჯუჴ, ოდესცა კურა-პალატი შორს იყო წრტანუჴსა, დღესა ერთსა ყატბერდით წარვი-და და მიიწია მიმწუხრი ძირსა მის ციხისასა. თა კაცი მიუვლინა დედაკაცსა მას ჭამადისა თხოვად და მუნ დადგომისა მიზეზი შეუთუ-ალა. ჰოლო მან სიხარულითა დიდითა განიხარა და მრავალფერი სანოვაგჴ წარსცა წმიდისა მისთვის და მოწაფეთა მისთა. თა ვითარ-ცა განთენა, კუალად მიუვლინა კაცი, რაჲთა მივიდეს ხილვად მისა. შაშინ უფროჲსად განმხიარულებული მსწრაფლ მოვიდა წმიდისა მის ორთა თანა მკვევალთა თვისთა, რაჲთამცა ღირს-იქმნა ჯუარსა ნეტარისა მის კაცისასა. ჰოლო მან არა დასწერა ჯუარი, არამედ უბრძანა განშორებულად დაჯდომად. თა მოწაფენი კიდე-რე განდგეს წამის-ყოფითა მოძღურისა თვისისაჲთა და ეგრეთვე მსახურნი იგი დედანი, რამეთუ წმიდისა მის შიში ყოველთა ზედა მიფენილ იყო. შაშინ ჰრქუა მას ნეტარმან ღრიგოლ: მ საწყალობელო! ძაჲსა-თვის შორის ცოლ-ქმართა შთაჭრილ ხარ წარსაწყმედელად შენდა საუკუნოდ ბოროტითა მით ცოდვითა, რომლითა დამონებულ ხარ ეშმაკისადა და ცუდითა რაჲთმე მიზეზითა საფრკე ქმნულ ხარ ღი-დისა კელმწიფისადა?

ჰოლო მან ცრემლით ჰრქუა: წმიდაო ღმრთისაო, მე თავსა ჩემსა ზედა ვერ თავისუფალ ვარ, ვინაჲთგან გარდარეული სიყუა-რული აქუს ჩემდა მომართ კურაპალატსა, და აწ არაჲ უწყვი, თუ რაჲ ვეო, რამეთუ ბრძანებამან სიტყუათა შენთამან შემაძრწუნა ფრიად. ჰოლო წმიდამან მან ჰრქუა: შეილო, იქმენ სრულიად მორ-ჩილ სიტყუათა ჩემ გლასაკისათა, და მე თავს-მდებ გექმნე ღრსტეს მიმართ, რაჲთა მან თავადმან ყოველნი ბრალნი შენნი შევიდღენეს. თა მან ჰრქუა: წმიდაო მამაო, კელთა შენთა ვარ, უმჯობესი სუ-ლისა ჩემისაჲ იზრუნე. შაშინ-და ჯუარი დასწერა და აკურთხა ლოც-ვითა და შეჭურა მადლითა და მისცა თვისთა ჯამლთა საბელი, რაჲ-თა სარტყლად შეირტყას. თა მან ყო ეგრეთ.

თა წმიდამან მან ჰრქუა: შეილო ჩემო, დღეს იქმნა ცსორებაჲ სულისა შენისაჲ, რამეთუ სანატრელისა დედისა ჴებრონიჲს წინა-შე მივიყვანებ შენ. თა მან განიხარა ფრიად. ჰოლო ნეტარმან ღრი-გოლ უბრძანა მკვევალთა მათ მისთა წარსლვაჲ ციხედვე და დედა-

კაცსა მას ჰრქუა: შვილო ჩემო, წარემართე და ვილოდე წინაშე ჩუენსა! თა ესრეთ მოიყვანა იგი შერეს, რამეთუ პირველვე განზრახვად ნეტარისა დედისა თანა იყო. და შეჰვედრა იგი მას და ჰრქუა: ილუაწე ესე, ჯერისაებრ ილუაწე!...

ჰოლო რაჟამს მიიწია კურაპალატი ციხედ, იკითხა ხოლო დედაკაცი იგი, და, ვითარ არა პოვა, ფრიად შეიურვა, გულისკმა-ყო რაჲ ყოველი იგი ყოფილი საქმე. თა რამეთუ არა ღონითა რაჲთმე კაცობრივთა მახეთადთა იყო ტრფიალ მისა მიმართ კელმწიფე იგი, არამედ ეშმაკისა მანქანებითა ესოდენ ძლეულ იყო, რომელ თავმოთნობაჲ დაავიწყდა და მსწრაფლ ხოლო მოვიდა შერეს; ხოლო ნეტარმან ჟებრონია დამალა დედაკაცი იგი.

თა ვითარ ილოცა ხურაპალატმან ეკლესიასა წმიდისა ღმრთის მშობელისასა და მიილო ლოცვაჲ დედისა ჟებრონიასი, მაშინ იწყო სიტყუად: უწყი-მეა, დედაო, რაჲსათუს მოვედ აწ? ჰოლო მან ჰრქუა: უფალმან იცის, რაჲსათუს ჰბრძანე აქა. და მან ჰრქუა: ამის მიზეზისათუს იქმნა მოსლვაჲ ჩემი, რამეთუ სახლისა ჩუენისა მეჭურჭლე ქალი იყო და ყოველი მონაგები ჩუენი კელთა მისთა იყო, და მამასა ღრიგოლს აქა წარმოუყვანებია და ფრიადი დაგუაკლდა საფასეთა ჩუენთაგანი. ოწ უბრძანე, რომელ ერთხელ ციხედ მოვიდეს და ყოველი მოგკთუალოს და კუალად თქუენდავე მოვიდეს, ვითარცა უნდეს.

ჰოლო ჟებრონია ჰრქუა მას მკუეთრ: მიზეზებად მიზეზთა ცოდვისათა კაცთა თანა, რომელნი იქმან უშჯულოებასა. (ფს. 140, 4). ესე რაჲ ესმა კურაპალატსა, სირცხვლეულ იქმნა მართლ მხილებისა მისგან კდემული და მყოვარ ჟამ დადუმნა ვითარცა ძლეული. შამეთუ კორციელად ძლიერსა კელმწიფესა სულითა ძლიერთა კაცთა სძლეს, შეჭურვილთა მათ საღმრთოთა შურითა. ჰოლო შეურევებულმან კურაპალატმან გულისა შეჭირვებისაგან თქუა: ნეტარ მას კაცსა, ვინ არღარა ცოცხალ არსო! თა მსწრაფლ ხოლო ადღა და წარვიდოდა. შაშინ ნეტარი ჟებრონია დაწყნარებულითა სულითა აყენებდა, რაჲთამცა ისტუმრა იგი, და არა დაემორჩილა.

გამოცხადებაჲ წმიდისა ჯუარისაჲ წეცით

ჲეშკდესა წელსა სუფევასა ხოსტანტინცისსა, დიდისა მეფისასა, თთუესა აპნისასა, შეკრბა დიდძალი ერი წარმართთაჲ მდინარესა ზედა, რომელსა ჰრქუან ზანუბი, და ეძიებდეს ადგილსა, რაჲთამცა წიაღმოკდეს და ტუუენეს ყოველი სოფელი ვიდრე აღმოსავალად-მდე. ზა აგრძნა მეფემან ხოსტანტინე შეკრებაჲ იგი მათი ერთად და შეიკრიბა მანცა ყოველი ერი თვისი, და მივიდა ერთ კერძო მდინარესა მას ზანუბსა და დაადგინა ბანაკი იგი წიაღმოსავალსა მას წყლისასა და აყენებდა მათ. ღოლო მრავალ დღე დგომად იყო მათი. ზა შეკრბა დიდძალი ერი წარმართთაჲ, ურიცხვ, და ზედა-მოუვიდოდეს მეფესა ხოსტანტინეს. ღოლო მან ვითარცა იხილა ერი იგი დიდძალი, ზრუნვასა დიდსა და ურვასა შინა იყო და ეგულებოდა სვალისა დღე შემთხუევად ბრძოლისაჲ.

ჲას ლამესა იხილა მან თუალითა გამოჩინებული ჯუარი, საყდართა შუენიერთა ზედა ბრწყინვიდა და წერილ ესე იყო განჩინებულად: მაგით სძლო. ზა გულს-მოდგინედ გამოეძიებდა ხოსტანტინე, ვითარმედ რომლისა-მე ღმრთისაჲ არს ესე ნიში? უითარცა აღდგა, შეძრწუნებულ იყო და შეეპყრა შიშსა დიდსა, და მოუწოდა მთავართა ტაძრისა მისისათა, და მეყსეულად გამოუქმნა ხატი ნიშისაჲ მის, რომელი-იგი იხილა, და უბრძანა წინა-ძღუანვად ბრძოლასა მას. ზა იყო ძლევაჲ დიდი, და უფროჲსი ერისაჲ მის მოსრა და ნეშტი დაიმორჩილა და მოიქცა თვისა ადგილად დიდებითა და ძლიერებითა და ძლევითა დიდითა.

ზა ვითარცა წარკდეს მცირედ ოდენ დღენი, უბრძანა მოყვანებაჲ ქურუმთა მათ კერპთაჲსაჲ და უჩუენა მათ ნიში იგი და ჰკითხვიდა მათ, ვითარმედ: რომელთა-მე ღმერთთაჲ არს ესე ნიში? ღოლო მათ მიუგეს და ჰრქუეს: უფალო მეფე, ესე ნიში არა ქუეყანისა ღმერთთაჲ, რომელთა ჩუენ ვჰმსახურებთ, არამედ ესე ძალი ზეცისა

ღმრთისაჲ არს. ქამეთუ, რაჟამს ევე ნიში წარჰვალნ ზედა ბაგინთა, ყოველნი კერპნი დაეცნიან და შეიმუსრნიან და ბაგინები დაჰქსნდის. ღოლო ქრისტიანენი მათ დღეთა რავდენნი ერთნეს ერსა მას (ნაზორეველ ჰრქვან მათ) და რომელნი-იგი მას ქამსა მოუკდეს მეფესა და ჰრქუეს: ვევედრებით უფლებასა შენსა, ნიში ესე, რომელ ისილე, ზეცისაჲ არს, შესუ ქრისტჳსი, ძისა ღმრთისა ცხოველისაჲ, რომელმან იხილა ნაშობი კაცისაჲ წარწყმედული და არა უგულებელს-ყო, არამედ გარდამოკდა სახნიერებითა თვისითა და აცხოვნნა ქმნულნი თჳსნი, რომელმან თჳსითა მით ვნებითა ჯუარისაჲთა შეგუწირნა ღმრთისა.

თა ვითარცა გულისსმა-ყო ესე ხოსტანტინე მეფემან, მოუწოდა შესები ეპისკოპოსსა სრომელსა და ისწავა მისგან და ჰრწმენა და ნათელი მოიღო მან თავადმან და დედამან მისმან და მრავალთა წინაშე-მდგომელთა მისთა მთავართა.

ჰაშინლა დიდითა სიხარულითა და წადიერებითა წარავლინა დედაჲ თჳსი აღმოსავალად კერპო გამოძიებად ჯუარისა ქრისტჳსისა და აღშჳნებად ადგილთა მათ გულს-მოდგინედ.

პოვნაჲ პატიოსნისა ჯუარისაჲ

თა იყო მათ ქამთა შინა, სუფევასა ხოსტანტინჳსსა, დიდისა მეფისა, ღმრთის მოყუარე იყო, რომელსა სახელი ერქუა სელენე დედოფალი, დედაჲ ხოსტანტინჳსი, რომელმან კეთილად მოიძია სასოჲ ძელი, რომელსა ზედა მაცხოვარი განერთსა და გამოიწულილ-ვიდა დიდითა შრომითა განკაცებისა შთაცუმისათჳს უფლისა ჩუენისა შესუ ქრისტჳსისა და ჯუარსა ზედა აღმადლებასა და მკუდრეთით აღდგომასა. თა განმტკიცნა ღმრთის მოყუარჳ სელენე დედოფალი ფრიად და წურთილ იქმნა იგი გონებითა და ისწრაფა უკრწნელისა მის ნიჭისა გამოჩინებად, რამეთუ ესრე სახედ იპოვა პატიოსანი ჯუარი.

ჰათ ქამთა შევიდა სერუსალჳმდ სელენე დედოფალი, თთუესა მეორესა, დღესა ოცდა რვასა თთჳსასა, ერთბამად ერითა დიდითა და ძლიერითა, და კრება-ყო და ბრძანა ყოველთა ჰურიათაჲ, რომელნი დაშთომილ იყვნეს გარემოჲს ქალაქებსა და სოფლებსა და ყოველსა სურისტანსა, წარმოდგომად წინაშე მისსა. ქამეთუ იყო სერუსალჳმში მოოჯრებულ, და იპოვნეს ჰურიანი სამ ათას კაც, რო-

მელთა მოუწოდა ნეტარმან სელენე დედოფალმან და ჰრქუა: მე ღმრთისა წიგნთაგან, რამეთუ ნათესავნი მართალნი იყვნით თქუენ და ღმერთიცა გუარობდა თქუენ. ორამედ თქუენ ვერ გულსხმა-ჰყავთ და აგონეთ ნათელი ბნელ ყოფად და ჰეშმარიტებაჲ ტუყვილად; და რომელსა ღმერთსა უნდა კსნაჲ ჩუენი წყევისაგან, მას სწყევდით, და ნერწყუსისაგან განთავისუფლებაჲ! თქუენდა, მას ნერწყუითა ბილწებისაჲთა ჰნერწყუევდით თქუენ, და რომელმან მკუდარნი აღადგინნა, გინდა მკუდრად შერაცხაჲ მისი. ოწ მე გეტყუ თქუენ: გამოირჩიენით თქუენ თავით თვისით კაცნი, რომელთა კეთილად იცოდიან შჯული, და მოიყვანენით იგინი და მოვედით ჩემდა.

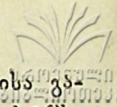
ხოლო იგინი გამოვიდეს დედოფლისაგან შიშითა დიდითა და ყვეს ზრახვაჲ და პოვნეს ათას კაც, რომელთა ჰგონებდეს მეცნიერ შჯულისა, და ერთბამად მოვიდეს დედოფლისა. ჩამებდეს ათასისა მის კაცისათვის და იტყოდეს, რამეთუ ესენი არიან სწავლულ და მოძღუარ შჯულისა. დედოფალმან ჰკითხა მათ სიტყუაჲ და ჰრქუა: ისმინენით აწ სიტყუანი ჩემნი და გულისხმა-უყვნით თქუმულნი ჩემნი. ორა გასმიესა წმიდათა მათგან წინაწარმეტყუელთა, ვითარ ამცნეს მაცხოვრისაჲ, რომლისაჲ მეგულებს აწ კითხვაჲ თქუენდა, ვითარმედ ოსაიჲ ესრე თქუა, ვითარმედ ყრმაჲ იშვეს თქუენდა, რომლისა დედამან მამაკაცი არა იცის. შერმე მგალობელი ოავით ესრე იტყუს: წინაჲსწარ ვხედვედ უფალსა, წინაშე ჩემსა არს მარადის, რამეთუ მარჯულ ჩემსა არს, რაჲთა არა შევიძრა. და მერმე ოსაიჲ ღალადებს და იტყუს: შვილ-ვისსენ და აღვიმადლენ, ხოლო იგინი მეცრუენეს მე. ოა მერმე იგივე ოსაიჲ იტყუს: იცნა კარმან მომგებელი თვისი და ვირმან ბაგაჲ უფლისა თვისისაჲ, ხოლო ოსრაცლმან მე არა მიცნა და ერმან ჩემმან ჩემი არა გულისხმა-ყო. ოკუეთუ თქუენ იკითხავთ შჯულსა და ესე არა გულისხმა-გიყოფიეს, აწ ამის გამო ვბრძანო თქუენი ჰყრობილებაჲ სტრატიონთაგან. ხოლო აწ მი-და-გიტევენე ორ ქამად ოდენ, რაჲთა გამოირჩიენთ თქუენ, რომელნი საგონებელ იყვნენ კაცნი შჯულის მეცნიერ.

ხოლო იგინი გამოვიდეს მერმე შიშითა დიდითა და გამოცადნეს და პოვნეს ორას ოდენ კაც, რომელნი საგონებელ იყვნეს მეცნიერ შჯულისა, და მოვიდეს წინაშე დედოფლისა. ორქუა მათ დე-

¹ ხელნაწერი: განათებაჲ

დოფალმან: ვინ არიან კაცნი ესე? ღოლო მათ მიუგეს და ჰრქუეს მას: ესე არიან, რომელთა კეთილად იციან შჯული. ღოლო ნეტარმან სელენე დედოფალმან მიუგო, — ზეშმარიტებისა სიტყუაჲ ასწავებდა მას — და ჰრქუა: ჰ თქუენ ცოფნო ჰურიანო იერუსალმელნო, არა კმა-გეყოა ძუელი იგი სიბრმე მამათა თქუენთაჲ, რომელნი იტყოდეს სესუჲსსა, ვითარმედ არა ძმ ღმრთისაჲ არსო, რამეთუ აქუნდა მათ წიგნები წინაწარმეტყუელთაჲ და იკითხვიდეს და არა გულისხმა-ჰყოფდეს? ღოლო მათ მიუგეს და ჰრქუეს: ვევედრებით დედოფლებასა შენსა, ჩუენ მაქუსცა და ვიკითხავთცა. ღოლო ვისთჳს არს ესემღევანი ესე საქმე, არა უწყით. ლამომცხადე ჩუენ, გევედრებით შენ, დედოფლო, რაჲთა ჩუენცა გულისხმა-გყოთ და შევატყუათ სიტყუაჲ თქუმულთა მავათ შენთა. ნა მერმე ჰრქუა მათ: წარგულეთ თჳსაგან და გამოარჩიენით კაცნი თქუენნი, რომელნი საგონებელ იყვნენ შჯულისა მეცნიერად.

ნა გამოვიდეს იგინი დედოფლისაგან და თქუეს: რომლისათჳს-მე ჯერისა შრომასა შემამთხუევს ჩუენ დედოფალი ესე? ჴრთმან ვინ-მე მათგანმან ჰრქუა, რომელსა სახელი ერქუა სუდა: უწყი, რამეთუ მოძიებაჲ ეგულების ძელისა მის, რომელსა-იგი სესუ ჯუარს-აცუეს მამათა მათ ჩუენთა. სკრძალენით, ნუჲუკუე აღ-ვინმე იაროთ. იკუეთუ არა, ზეშმარიტად ნანდულეე დაიჯსნა მამათა ჩუენთა მოცემული იგი შჯული. ტამეთუ ხაქე, მამის მამამან ჩემმან, ამცნო მამასა ჩემსა ჰიმონს და ჰრქუა, და მამამან ჩემმან მე მამცნო და მრქუა: ეკრძალე, შვილო, რამეთუ რაჲამს ძიებაჲ იყოს ძელისაჲ მის, რომელსა ზედა ჰშია ჯუარს-ეცუა, რომელსა ჰრქვან ჰრისტე, გამოუჩინე იგი ჰირველ, ვიდრე გუემადმდე შენდა, რამეთუ არღარა ჰებრაელთა ნაშობი მეფობდეს, არამედ მიერთგან მათი მეფობაჲ იყოს, რომელნი ჯუარს-ცმულსა ჰრისტესა თაყუანის-სცემდენ, რამეთუ იყოს იგი მეუფე უკუნისამდე, ჰრისტე, ძმ ღმრთისა ცხოველისაჲ. ღოლო მე ვარქუე მას: და რაჲსათჳს ჳელნი თქუენნი მიჰყვენით მის ზედა? ღოლო მან მრქუა მე: შვილო, უწყის უჯრწნელმან სახელმან მისმან, რამეთუ არასადა შევერთე შეკრებასა მას მათსა მისთჳს, არამედ ვაყენებდიცა მათ, რამეთუ ამხილებდა იგი მღდელთ-მოდღუართა და მოხუცებულთა ერისათა. ღოლო მათ სახეს ჯუარს-ცუმად მისი და ჰგონებდეს, რაჲთამცა მოაკუდინეს იგი. ნა გარდამოიღეს იგი მიერ ძელით და დაჰფლეს. ღოლო იგი მესამესა დღესა

აღდგა და გამოუცხადა თავი თვისი მოწაფეთა თვსთა, რომლისაგან-
 მო პრწმენა ძმისა შენსა სტეფანეს და იწყო სწავლაჲ ქრისტეს-
 თვის ერსა შორის. ოლო შეკრბეს ფარისეველი საღუკეველითურთ
 და საჯეს მისი ქვითა განტყნვაჲ. ოლო მე ვხედევდ სიკუდილსა
 ძისა ჩემისასა და ვერ შეუძლე შეუღალ მისა; არცაღა მწუხარე ვი-
 ყავ, რამეთუ ვხედევდ მას ღმრთისათვის ვნებასა. ოლო ვითარ
 აღმოუტევებდა სულსა, კელინი თვისნი აღიპყრნა ზეცად და თქუა:
 უფალო, ნუ შეურაცხ ამათ ბრალად ამას. Ⴀწ ისმინე, შვილო ჩემო,
 და გასწაო შენ ქრისტესთვის და მოწყალეებისა მისისათვის, რამეთუ
 სავლევცა, რომელი სამღდლოსა შინა ჯდა და ტყავის მოქმედი იყო,
 იგიცა სდევნიდა მორწმუნეთა ქრისტესთა, რამეთუ აღადგინა ერი
 მრავალი ძმისა შენისა სტეფანესთვის. ოლო წყალობა-ყო მის-
 თვისცა ქრისტემან და ყო იგი, ვითარცა ერთი დიდებულთაგანი. ოლო
 შენ, შვილო ჩემო, ნუსაღა იტყუ გმობასა ქრისტესთვის და ნუ-
 ცა მორწმუნეთა მისთათვის, რადთა გაქუნდეს ცხორებაჲ საუკუნც.
 Ⴀსე მამცნო მამამან ჩემმან ჰიმონ და ესე ყოველი გესმა თქუენ ჩემ-
 გან. Ⴀწ გკითხავ თქუენ: ჯუარისათვის რად ჯერ-გინს? Ⴀოლო მათ
 პრქუეს: ჩუენ ესე არასაღა გუესმინა, გარნა შენგან სოლო. Ⴀკუეთუ
 ძიებაჲ იყოს, ეგრცთ არს, ადგილიცა იგი იცოღი შენ.

ითარ ამას იტყოდეს იგინი, და აჰა მოიწინეს მწოდებელინი და
 პრქუეს: გიწეს თქუენ დედოფალი. Ⴀოლო იგინი ვითარცა წარდ-
 გეს, ჰკითხვიდა მათ სელენე, და არასაღა უთხრეს ჰეშმარიტი. და
 უბრძანა მათ ყოველთა ცეცხლითა დაწუვად. Ⴀოლო მათ შეეშინა
 და მისცეს ლუდა და პრქუეს: ესე კაცი მართლისა წინაწარმეტყუე-
 ლისა ძმ არს და შჯული ჰეშმარიტად იცის. სევედრებით შენ, დე-
 დოფალო, ნუ განპრისნები ჩუენ ზეღა, არამედ, მსგავსად ნებისა
 გულისა შენისა, ყოველსავე რასაცა ეძიებ მისგან, გულისხმა-ჰყო
 და სცნა. Ⴀა ყოველთა შჯულითა შესწამეს და მისცეს იგი მას.

ჴაშინ უბრძანა სელენე მათი ყოველთა განტევებაჲ, სოლო
 ლუდა მარტოჲ დაიყენა და პრქუა მას სელენე: ცხორებაჲ და სი-
 კუდილი წინაშე გიც. Ⴀწ რადცა გნებაეს, გამოირჩიე: გინა ცხორე-
 ბაჲ, გინა სიკუდილი. Ⴀოლო ლუდა პრქუა მას: დედოფალო, ვინ
 არს, რომელსამცა უდაბნოსა ზეღა პური წინა-დაგებული წინა ეღვა
 და იგი ქვასა ჰამდა? სრქუა მას სელენე დედოფალმან: აწ, უკუე-
 თუ გნებაეს ცხორებაჲ ქუეყანისაჲ და კეთილი ზეცისაჲ, მითხარ მე,

შენ, ქრისტე, რამეთუ მეცა, არაღირსი ესე, არავე გუბულ მყავ
შადლისა შენისა. სვედრები შენ, უფალო ჩემო სესუ ქრისტე, ნუ
მოიქსენებ უკეთურებასა მონისა შენისასა, არამედ უგულბელს-ყვენ
ცოდვანი ჩემნი და თანა-შემრაცხე ძმასა ჩემსა სტეფანეს, რომლი-
სა-იგი ცსენებულ არს საქმესა მოციქულთასა (საქმე 8,59-60). ნა
ვითარცა ესე თქუა სუდა, მოილო სათხროლი და შეირტუა სარტყე-
ლი, ვითარცა მკნემან შეილმან წბრაჰამისმან, და იწყო თხრად. და
ვითარცა თხარა ოც მოსათხრელ ოდენ, პოვნა სამნი ჯუარნი დაფ-
ლულნი და აღიხუნა ივინი და შეიხუნა ქალაქად.

შაშინდა ჰკითხვიდა ღმრთის მოყუარც იგი სელენე დედოფალი
და თქუა: რომელი არს ჯუარი იგი ქრისტესნი? ოწყით, რამეთუ
ორნი ესე ავაზაკთანი არიან. შაშინდა მოიხუნეს და დასხნეს საშო-
ვალ ქალაქსა და მოელოდეს დიდებასა ღმრთისასა. ნა ქამსა ოდენ
მეცხრესა მოაქუნდა ცხედარი, რომელსა იდვა კაცი ჭაბუკი მკუ-
დარი. და, იხილა რაჲ იგი სუდა, მხიარულ იქმნა და ჰრქუა დედო-
ფალსა: აწ გულისხმა-ყავ, დედოფალო, და სცნა ძელი იგი საწადე-
ლი და გამოჩნდეს ძალი მისი. ღოლო სუდა დადგმად სცა ცხედარი
იგი და დასდებდა თითოეულსა მას ჯუარსა ზედა მკუდარსა მას. ნა
მეყსეულად აღდგა მკუდარი იგი ჭაბუკი.

შაშინდა განრისხნა ეშმაკი, დადადებდა და იტყოდა: ვინ არს
ესე, რომელი არა მიტევებს მოღებად სულთა მათ, რომელნი ჩემნი
არიან? შ სესუ ჩაზარეველო, ყოველივე შენდა მიიზიდე და რაჲსა კუა-
ლად ჯუარი შენი ჩემთვის გამოაჩინე? შ სუდა, რაჲ ესე ჰყავ? პირ-
ველისა მის სუდაჲს გამო ერი ვაცოდვე, ხოლო აწ ამის სუდაჲს გა-
მო ამიერ ვიდევნები. ნხოო მეცა შენთვის, რაჲ ვყო: აღვადგინო
სხუაჲ მეფც, რომელმან უვარ-ყოფად გცეს შენ ჯუარცმული
ქრისტე და ჩემსა ნებასა იქმოდის და მიგცეს შენ ძკრ-ძკრადთა მათ
სატანჯველთა და გუემით უვარ-ყოფად გცეს შენ ჯუარცმული იგი.
ხოლო სუდა შეპრისხნა მას და ჰრქუა: ქრისტემან რომელმან მკუ-
დარნი აღადგინნა, მიგკადენ შენ სიღრმესა მას ცეცხლისასა! ნა
მეის უჩინო იქმნა ეშმაკი იგი.

ნა ვითარცა იხილა ესე სელენე დედოფალმან, დაუკვრდა ძალი
ღმრთისაჲ და სარწმუნოებაჲ სუდაჲსი და დიდითა პატივითა და
კრძალულებითა შეამკო ჯუარი იგი ოქროთა და ანთრაკითა და
მარგალიტითა, და შექმნა ლუსკუმაჲ ვეცხლისაჲ, და დაჰკრძალა იგი

მას შინა, და ეკლესიად აღაშენა ჴოლოგოთას, რომელსა ჰრქვან ცხემისა ადგილ, და უბრძანა წარსლევად და მოწოდებად ეპისკოპოსისად სრომთაჲსაჲ.

და მოვიდა იგი სიხარულით სერუსალჴმდ, და მოსცა ჴუდას ბეჴედი ჴრისტჴსი, და უცვალა და დასდვა სახელი ჳკრაოს და დაადგინა იგი ეპისკოპოსად. შაშინდა ბრძანა განდევნად ჴურიათაჲ, რომელთა-იგი არა ჰრწმენა, და განასხნა იგინი სურიასტანით ბრძანებითა დედოფლისაჲთა.

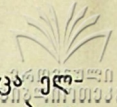
ჴოლო სელენე დედოფალმან მისცა ფასი დიდძალი ღმრთის მოყუარესა მას ეპისკოპოსსა სამსახურებელად გლახაკთათჴს.

კომნად სამშჴუალთაჲ წმიდისა ჴუარისათაჲ

ჴოლო ნეტარი სელენე დედოფალი სავსე იყო სარწმუნოებითა ღმრთისაჲთა და იყო იგი წადიერ კითხვად წმიდათა წიგნთა ძუელისა და წხლისათა. და აღთქმათა გამოეძიებდა. და იწყო გულს-მოდგინებით ძიებად სამშჴუალთა მათოჴს ჴუარისათა, რომლითა უკეთურთა მათ ჴურიათა მაცხოვარი დამშჴუალეს. და მოუწოდა ჴუდას, რომელსა სახელი ერქუა ჳკრაოზ, და ჰრქუა მას: ჴუარისა მისოჴს აღესრულა წადილი ჩემი, ხოლო სამშჴუალთა მათოჴს ძელისა ჴუარისათა, რომელნი-იგი დამშჴუალულ იყვნეს ჴედა ჴუარსა მას, მათი მაქუს გულსა იჴვ. ჴოლო აწ არაჲე დავსცხრე, ვიდრემდის ნებაჲ ჩემი აღმისრულოს ღმერთმან. და შენცა შე-ვეღასძინე და ევედრე მათოჴსცა უფალსა.

ჴოლო წმიდაჲ ჳკრაოზ ეპისკოპოსი მივიდა ცხემისა ადგილსა მას და სხუანიცა კმანი მრავალნი მის თანა, რომელნი-იგი ესვიდეს უფალსა ჩუენსა სესუ ჴრისტესა ჴუარისა პოენებისათჴს და მკუდარსა მას ჴედა სასწაულისათჴს. და აღიხილნა თუალნი ჴეცად და იცემდა მკერდსა, დაღადებდა გულს-მოდგინედ უფლისა მიმართ, და აღუვარებდა პირველთა მათ უმეცრებათა მისთა, და ჴნატრიდა ყოველთა მორწმუნეთა ჴრისტჴსთა და მყოვარ ქამ განგრძობილად ილოცვიდა, რაჲთამცა ეგრეჲე სახედ გამოუჩნდა მას ნიში იგი, ვითარცა ჴუარსა მას ჴედა, ეგრეცა სამშჴუალთა მათ ჴედა.

და ვითარცა აღასრულეს ლოცვაჲ ყოველთა, თქუეს ამენ, იყო მეყსეულად ესევეთარი ნიში და სასწაული, რომელი ყოველთაჲე

თანა-მდგომთა თუალითა თვისითა ვიხილეთ: რამეთუ ვითარცა ელვა ვაგამობრწყინდა ადგილსა მას, სადაცა წმიდა იგი ჯუარი იპოვა, რომელი ყოველთა შეუორგულებელად გურწმენა. შა ვთქუთ ყოველთა ერთბამად: აწ გვცნობიეს, რომლისათვისცა გურწმენა. შა მეყსეულად გამოჩნდეს სამშჳულნი იგი, რომელნი შესუეს კელთა დაემშჳულნეს, და ბრწყინვიდეს იგი[ნი] უფროეს ოქროსა. შა მოიხუნა იგინი ნეტარმან სუდა, რომელსა ერქუა ხვრაოზ, და მიართუნა იგინი სელენე დედოფალსა.

შა ვითარცა იხილა სელენე დედოფალმან, მოიდრიკნა მუკლნი და თაყუანის-სცა მათ და ჰმადლობდა უფალსა ღმერთსა. შა აღივსო სიბრძნითა და მადლითა ღმრთისაჲთა სელენე და გულს-მოდგინედ განიზრახვიდა იგი სამშჳულთა მათთვის წმიდისა ჯუარისათა, ვითარ-რად ყენეს იგინი, ანუ ვითარ-სახედ შექმნეს იგინი, ანუ ვითარ გამოიძია მან ყოველი გზად სიმართლისაჲ მადლითა სულისა წმიდისაჲთა, ესეცა მანვე მადლმან გულისხმა-უყო მას ესრე შესაქმედ მომავალისა ნათესავისათვის, რომელი-იგი წინაჲსწარ უწყებულ იყო მრავლით ქამითგან.

შა უწოდა კაცსა ერთსა სარწმუნოსა, რომელი მრავალთაგან მართლად წოდებულ იყო, და ჰრქუა მას: დაჯედ წინაშე თუალთა ჩემთა და მიიხუნ და შექმნენ სამშჳულნი შუად აღვრად ცხენისათვის მეფისაჲსა, რადთა იყოს ისარ და საჭურველ ყოველთა მიმართ მტერთა და საქლვეელ მეფისა და დასამშჳდებლად ბრძოლისა, რადთა აღესრულოს თქუმული იგი წინაწარმეტყუელისაჲ: და იყოს მათ დღეთა შინა, რომელი აღვრთა მათ ცხენისათა ზედა იყოს, წმიდა უფლისა წოდებულ იყოს.

ჰოლო ღმრთის მოყუარჳ იგი სელენე დედოფალი მტკიცე იყო სარწმუნოებითა უფლისა ჩუენისა შესუ ქრისტჳს მიერითა სერუსა-ლჳმს შინა და ყოველი ნებაჲ თვისი აღასრულა და, რომელნი ურწმუნონი იყვნეს, განდევნა სურიასტანით.

შაშინ ნეტარმან სელენე დედოფალმან ამცნო მამათა და დედათა აღსრულებად საცსენებელი წმიდისა ჯუარისაჲ თთუესა ვარდობისასა, მეათესა დღესა მისეჲ თთვისასა. და რადდენნი აღასრულებდენ საცსენებელსა წმიდისა ჯუარისასა, ყოველნივე ღირს იქმნენ მოღებად ნაწილსა წმიდისა შარიამისსა.

ქოლო ესოდენი მაღლი მოცემულ იყო წმიდასა მას ეპისკოპოსსა ხვრანოს, რამეთუ ლოცვითა მისითა სიმრავლენი ეშმაკთანი განიდევნებოდეს და სნეულნი განიკურნებოდეს.

და აღესრულების საკსენებელი წმიდისა ჯუარისაჲ თთუესა ვარდობისასა, ორას და მესამესა წელსა შემდგომად ამაღლებისა უფლისა ჩუენისა შესუ ქრისტესისა. ქამეთუ შენი არს დიდებაჲ, მამისა და ძისაჲ უკუნითი უკუნისამდე, ამენ.

ცხორებაჲ იოვანე მოქროპირისაჲ

...და შემდგომად მცირედთა ქამთა ჩეკტარიოს, პატრეაქი ხონსტანტინეპოლისაჲ, გარდაიცვალა ოცდა შუდსა სეკდემბრისსა. და მასეჲ ქამსა შინა იწყეს ძიებად პატრეაქისათჳს, ვინ-ძი დასუან. და მრავალ გზის იქმნა ამის ჯერისათჳს განზრახვაჲ, რამეთუ რომელთამე ჰნებაჲნ სსუაჲ, და რომელთამე — სსუაჲ.

და უკუნადასკნელ წარავლინეს წნტიოქიად, რადთამცა მოიყვანეს სოვანე, ხუცესი ეკლესიისაჲ, რამეთუ ჰამბავი განსრულ იყო მისთჳს, ვითარმედ ბრძენი არს და მოძღუარი და კეთილად მზრახვალი და შემკული ყოვლითა. ქამეთუ წეტროპიოს საჭურისი, რომელი იყო საგანძურთა ზედა მეფისათა, მოსრულ იყო წდმოსავალით კერძო რომლისამე საქმისათჳს სამეუფოჲსა. და აქუნდა მას მეცნიერებაჲ სათნოებათათჳს სოვანსთა და უნდა, რადთამცა მოიგო უზეშთაჲსი პატივი ყოვლისაგან ქალაქისა და აზრახა მეფესა მისთჳს.

ქოლო მეფემან ყო კრებაჲ ებისკოპოსთაჲ, მთავართაჲ და მღდელთაჲ და ყოვლისა ერისაჲ და ერთითა ერთობითა მიწერეს წიგნი ფლაბიანე პატრეაქისა წნტიოქელისა, რადთამცა მოუვლინა ნეტარი სოვანე თჳნიერ შფოთისა წნტიოქელთაგან. და წარსცა წიგნები იგი მღდელთა თანა და მთავართა, რომელსა წერილ იყო სასც ესევეთარი:

სრკატის და ონორის მიერ,

მძლეთა და თჳთმჳყრობელთა, მორწმუნეთა შესუ ქრისტეს უფლისა ჩუენისათა, მეფეთა ბერძენთაჲსა,

მამასა საყუარელსა ფლაბიანოს ებისკოპოზსა გიკითხავთ!

შშვდობაჲ შენდა უფლისა მიერ! სრარაჲ არს საქმეთაგანი საყუარელ ჩუენდა, რომელსა ზედა ვდგათ მოსწრაფელ შემწეობით,

და არა დაშთეს ჩუენგანი არცა ერთი, რამეთუ არა აკლს მეფესა კაცი საეპისკოპოზოდ ხოსტანტინესა ზედა. თა უნდა ჭლაბიანოს ეპისკოპოზსა, რადთამცა არწმუნა მათ. ღლო იგინი არა შეიწყნარებდეს და არცა მიითუაღვიდეს სიტყუათა მისთა ყოვლადვე, არამედ ჳმობდეს დიდად, ვიდრემდის ენებაცა ბოროტისა ყოფად.

თა ვითარ იხილა ეპისკოპოზმან შფოთი იგი და მოსრულთაცა მათ ესმა და იხილეს, შეეშინა, ნუკუე სისხლისა დათხევად იქმნეს მათ შორის. Ⴢღვიდეს საეპისკოპოზოდ და ბრძანა დაწშვად კართად და დაცვად მსახურთა მიერ ეკლესიისათა. თა მუნთქუესვე მიავლინა და მოუწოდა წარჩინებულთა ქალაქისათა და ევედრა მათ, რადთა განაბნიონ კრებული იგი ერისად და არა წინა-აღუდგენ ბრძანებასა მეფისასა. თა გამოვიდეს წარჩინებულნი იგი და ეზრახნეს კრებულსა მას ამის ჯერისათჳს. ღლო მათ უფრომსად აღამაღლეს ჳმად მათი და შეკრბა სიმრავლჳ დიდძალი და ზედა-მიუჯდეს და ენება დალექად კართად საეპისკოპოზოთად და გამოტაცებად სოვანტსი.

ღლო ჭლაბიანე ეპისკოპოზმან ვითარცა იხილა საქმჳ ესე და რამეთუ არა შეიწყნარებენ სიტყუათა მისთა, არამედ ჳნებავეს შფოთისა ყოფად შორის ეკლესიასა ქალაქისა მყოფთა და სოფლებისათა, ეფუცა მათ, ვითარმედ არა განუტეოს ქალაქისა მისგან. თა არცა მეფესა ჳნებავეს შეწუხებად თქუენი მის მიერ, რაქამს არა გნებავეს განტევებად მისი. და ამით ესევითარითა სიტყუთა ვედრებით ძნიად დაარწმუნა მათ დაცხრომად შფოთისად. ღლო მათ არა დაუტევენეს კარნი ეკლესიისანი, არამედ დასხდეს გარემოხს და სცვიდეს ყოველთა ბჳეთა, ნუკუე განიყვანონ იგი იღუმალ. თა უნდა მათ ყოველთა დღეთა ხილვად მისი.

თაშინ მიუწერა ეპისკოპოზმან მეფესა პასუხი ეპისტოლისად და აუწყა მას ყოველი იგი ყოფილი კაცთა მათ მიერ ნეტარისა სოვანტსთჳს და ვითარ-იგი ეფუცა მათ, რადთა არა განუტეოს. თა ევედრა მეფესა, რადთა შეუნდოს და არა აიძულოს, და მოავლინნეს კუალად, და გამოჩნდეს იგი მტყუფრად.

ღლო მოსრულთა მათ წარიდეს წიგნი იგი ეპისკოპოზისად და წარვიდეს მეფისა და მისცეს წიგნი იგი და აუწყეს მას ყოველი. თა ვითარ ესმა ესე მეფესა, დაუკრდა და მოუწოდა ყოველთა მთავართა და მენიჯკეთა მისთა და ერისთავთა და ბრძანა წარკითხვად წიგნისად მის წინაშე მათსა. თა უბრძანა მოსრულთა მათცა, რადთა

წარმოუთხრან ყოველი იგი ყოფილი სოვანცსთუს. და ყოველთა, რომელთა ესმა ესე, დაუკრდა და ჰრქუეს მეფესა: ზეშმარიტად ღირს არს იგი, რაათა იყოს განმგებელ ქალაქისა ამის სამეფოჲსა და დაჯდომად საყდარსა ამას. თა შესძინეს ყოველთა სურვილი და წადიერებაჲ მისა მიმართ. თა განიზრახვიდეს, თუ ვითარ სახით გამოიყვანონ იგი.

თაშინ განიზრახა მეფემან, რაათა მიუწეროს კომსსა ონტიოქიისასა, რაათა წარმოსცეს სოვანე იღუმალ და ნუმცა ვინ აგრძნობს, და ნუმცა სოვანე იცის, რაათა არა აღდგეს შფოთი ქალაქსა მას.

თა ვითარ მიიღო კომსმან წიგნი იგი მეფისაჲ, მუნთქუესვე მივიდა სოვანცსა იღუმალ და ვევედრა მას, რაათა მივიდეს მის თანა რომლისამე ჯერისათჳს ეკლესიამდე წმიდისა სომანაჲსა, რომელი იგი არს გარეშე ქალაქსა. და ვითარ განვიდეს, მყის შეიპურეს და შესუეს იგი დიასპანსა და მისცეს იგი საჭურისსა მას, რომელი მოსრულ იყო სპარსეთით, და შეინაჯესა მეფისასა. თა წარიტაცეს.

თა ვითარ ცნეს ესე მყოფთა ქალაქისა ონტიოქიისათა, შეწუხნეს ფრად, ვითარ-იგი დააკლდეს მოძღურებასა მას მისსა და სწავლასა საღმრთოსა.

ჴოლო ნეტარი სოვანე წარვიდა მკედართა მათ თანა მწუხარც და შეურევბული, რომელი-იგი შეემთხვა მას, არამედ ვერ შეუძლო წინა-აღდგომად ბრძანებასა მეფისასა.

თა ვითარ მიეახლნეს ქალაქსა, აუწყეს მეფესა მოსლვაჲ მისი. თა მუნთქუესვე უბრძანა ყოველთა მთავართა და შეინაჯეთა და წარჩინებულთა ქალაქისათა და მღდელთა და მოწესეთა, რაათა განვიდნენ მიგებებად მისა და შეიყვანონ იგი დიდითა პატივითა ეკლესიად. თა ყოველნი განვიდეს დიდითა წადიერებითა შემთხუევად მისა ექუსით მილიონით გარეშე ქალაქსა. თა უნდა ყოველთა ხილვაჲ მისი სიბრძნისა მისისათჳს, რომელი ესმოდა მათ მისთჳს. თა ბრძანა მეფემან, რაათა იყოფოდის საეპისკოპოზოს და პატივით პურობაჲ მისი, ვიდრემდის აღასრულონ და მოჰმზადონ საცმარი საეპისკოპოზოჲ.

ჴოლო პატივად ეპისკოპოზებისა მისისა მოსრულ იყვნეს მრავალნი ეპისკოპოზნი ბრძანებითა მეფისაჲთა და ეპისკოპოზიცა ოლქისანდრიისაჲ ოყოფილე და მან აკურთხა.

წამებად წმიდისა პავლე მოციქულისად ჰრომეს ზინა

...ყო ვინმე პირის მწღც კეისრისად, რომელსა სახელი ერქუა სატროკლოს. შწუხრად მივიდა საენესა მას საელცსსა და ერისა მასგან ვერ შეუძლო შესლვად შინა საელცსა, არამედ დაჯდა იგი სარკუმელსა ზედა მაღალსა და ისმენდა იგი, ასწაეებდა რაჲ საელე ერსა მას სატყუასა მას ღმრთისასა.

ჟოლო ეშმაკი, დასაბამითგან უკეთური, რომელი ეშურობს მარადის უფლისა მიერ მაღლსა და სიყუარულსა და ცხოვრებასა მორწმუნეთასა, და დასდვა ძილი სატროკლეს, და გარდამოვარდა იგი სამ-ქორედისა მისგან და მოკუდა. თა მეყსეულად უთხრეს კეისარსა მისი.

ჟოლო წმიდამან საელე გულისხმა-ყო სულითა და თქუა: კაც-ნო ძმანო, პოვა ადგილი უკეთურმან მან, რაჲთა განგუცადნეს ჩუენ. ჴანვედით გარე და ჰპოოთ ჳაბუკი ერთი გარდამოვრდომილი სარკუმლით და მომკუდარი და აღრე მოიღეთ იგი აქა. ჟოლო იგინი განვიდეს და მოიღეს იგი საელცსა. ტაქამს უკუე იხილეს იგი ერმან მან, შეშფოთნეს ფრიად. ჟოლო წმიდამან საელე პრქუა მათ: აწ სარწმუნოებაჲ თქუენი გამოჩნდინ. შოვედით თქუენ ყოველნი და ვევედრნეთ ტირილით უფალსა, რაჲთა ცხონდეს ყრმაჲ ესე და ჩუენ უბრალო ვიყენეთ. თა ვითარცა მოვიდეს და სულთ-ითქუნეს ყოველთა ღმრთისა მიმართ, ყრმამან მან მაღლითა ჴრისტცსითა მოიღვნა სულნი და აღდგა. თა აღსუეს იგი კაპრაულსა და წარგზაენეს იგი მშვედობით კეისრისა სსუათა თანა, რომელნი იყენეს კეისრისა მის ტაძრისანი.

ჟოლო კეისარსა ვითარცა ესმა სიკუდილი სატროკლცსი, მოვიდა რაჲ იგი აბანოათ, და შეწუხნა იგი მისთვს ფრიად და ბრძანა სხვსა დადგინებაჲ ადგილსა მისსა ღვნოსა მას ზედა. ამთხრეს მონათა მისთა და პრქუეს: უფალო კეისარ, სატროკლე ცოცხალ არს

და დგას იგი ბჭეთა ვარე. ღოლო სატროკლეს ეშინოდა შესღვად წინაშე კეისრისა. ნა ვითარ შევიდა, ჰრქუა მას კეისარმან: სატროკლე, ცოცხალ ხარა? ღოლო მან ჰრქუა: ცოცხალ ვარ, უფალო კეისარ. ხეისარმან ჰრქუა მას: ვინ არს, რომელმან განგაცოცხლა შენ? ლონიერებითა სარწმუნოებისაჲთა აღივსო ყრმაჲ იგი, მიუგო და ჰრქუა მას: შესუ ჟრისტემან, მეუფემან საუკუნემან. ლანრისხნა კეისარი და ჰრქუა: აწ უკუე იგი მეუფე ყოფად არსა საუკუნეთა და დაპურობად ყოველთა მეფეთა? სატროკლოს ჰრქუა: ჰე, კეისარ, მან დაარღვნეს ყოველნი მეფობანი, რაჲდენნი არიან ცასა ქუეშე. სუოს იგი მხოლოჲ მეუფე მეუფეთაჲ და არა იყოს მეუფებაჲ, რომელი განერეს მას. ღოლო კეისარმან სცა პირსა მისსა და ჰრქუა მას: სატროკლე, შენცა ვიდრემე განჩემებულ ხარ მას მეუფესა? ღოლო მან ჰრქუა: ჰე, უფალო, რამეთუ მან აღმადგინა მე მკუდრეთით...

მოქცევაჲ ქართლისაჲ

[თავი ე']

...შიერთვან იყო ლხინებაჲ ჩემი და ვპოვენ მოგზაურნი და მივიწიე სანახებსა ქართლისასა, ქალაქსა ოპრბნისისასა, და ვიხილე ერი უცხოჲ, უცხოთა ღმერთთა მსახური: ცეცხლსა და ქვათა და ძელთა თაყუანის-სცემდეს. ყვეურვა სულსა ჩემსა წარწყმედასა მათსა ზედა და მოვედ ბაგინსა ჰურიათასა ენისათჳს ებრაელებრისა და ვიყავ მუნ ერთ თთუე და განვიცდიდ ძალსა ამის ქუეყანისასა.

ნა იყო დღესა ერთსა აღიძრნეს ერნი ძლიერნი და ურიცხუნი სიმრავლითა მით ქალაქით წარმავალნი დიდად ქალაქად შცხეთად, რომელი იყო საჯღომელი დიდთა მეფეთაჲ, ვაჭრობად და ლოცვად ორმაზ ღმრთისა მათისა. ოლო მე წარვპყევე მათ თანა და მივიწიენით ქალაქად შცხეთად, წიადით შოგუთას კიდსა ზედა. ნაედევით მუნ და ვხედევდით ცეცხლის მსახურსა მას ერსა და მოგუებასა. ნა ცთომასა მათსა ზედა ვტიროდე წარწყმედისა მათისათჳს, და უცხოვებასაცა ჩემსა ვეგლოვდი.

თავი ვ'

მოწვევნაჲ წმიდისა ნინოჲსი მცხეთად

ქვალისაგან იყო კმაჲ ოხრისაჲ და საყვრისაჲ, და გამოვიდოდა ერი ურიცხუ, ვითარცა ყუავილოსანნი, ზარნი და საშინელნი გამოვიდოდეს. ოლო მეფე არდა სადა შეძრულ იყო. ნა ვითარცა ქამსცა ქამმან, სივლტოლაჲ და მი-და-მომალუვაჲ იყო ყოვლისა კაცისაჲ და შეივლტოდა ყოველი კაცი საფარველსა ქუეშე, რამეთუ გამოსადმე-ვიდოდა ჩანა დეუფალი. ნა ვითარცა განვლო ჩანა დედოფალმან, მაშინდა ნელიად-ნელიად გამოვიდოდა ყოველი ერი და შეამკვეეს ფოლოცი ყოველი სამოსლითა თითო პირითა და ფურცლი-

თა. ნა იწყო ყოველმან ერმან ქებად მეფისა. ნა მაშინ გამოვიდა შირიან მეფე თუალთ შეუდგამითა ხილვითა. ნა ვჰკითხე ჰურიას დედაკაცსა, თუ რაჲ არს ესე? ნა მან მრქუა: ღმერთი ღმერთთა მათთაჲ უწყეს მას, ორმაზ, რომელ არაჲ არს სხუაჲ გარეშე კერპი.

ჰოლო მე წარვედ ხილვად ორმაზისა და აღივსნეს მთანი იგი ღროშაითა¹ და ერთი, ვითარცა ყუავილითა. ჰოლო მე შეუსწრვე ციხედ ორმაზდ და დავდეგ ახლოს კერპისა მის ნაპარალსა ზღუდისასა და ვხედვედი საკრველებათა და საშინელსა, რომელი თქუამდ ენითა ვერ ეგების, ვითარ-იგი იყო ზარის აღსაკდელი შიშით და ძრწოლით მეფეთაჲ მათ და ყოველისა ერისაჲ და საზარო დგომად.

თიხილე: და აჰა დგა კაცი ერთი სპილენძისაჲ; და ტანსა მისსა ეცუა ჯაჭვ კორომსაჲ და ჩაფხუტი კორომსაჲ; და სამჯარნი ესხნეს ფრცხილი და ბივრიტი; და კელსა მისსა აქუნდა კრმალი ლესული, რომელი ბრწყინვიდა და იქცევოდა კელსა შინა, რეცა თუ რომელი შეეხებინ, თავი თვისი სიკუდიდ განიწირის...

ნა მარჯულ მისა დგა კერპი კორომსაჲ, და სახელი მისი ლაცი; და მარცხლ მისა კერპი ვეცხლისაჲ, და სახელი მისი ლა, რომელნი-იგი ღმრთად ჰქონდეს მამათა თქუენთა ორიან—ქართლით.

შაშინ ვტიროდე და სულთ-ვითქუემდ ღმრთისა მიმართ ცთომათა მათთვის ქუეყანისა ჩრდილომსათა: დაფარვასა ნათლისასა და დაპყრობასა ბნელისასა ვხედვედი მეფეთა მათ ძალ-დიდთა და ყოველთა მთავართა, რამეთუ ცოცხლივ შთაენთქნეს ეშმაკსა, ვითარცა მკუდარნი ჯოჯოხეთსა. ნა იტყოდეს დამბადებულად ქვათა, და ძელთა, და სპილენძსა, და რკინასა, და რვალსა გამობერვით განჭვიდილსა ღმრთად თავყუანის-სცემდეს. ოსენი იცოდეს ცისა და ქუეყანისა შემოქმედად...

თ ა შ ი ო დ

აღმართებად პატიოსნისა ჯუარისა მცხეთისაჲ

ნა იყო რაქამს მოიქცა ყოველი ქართლი, ზრახვა-ყვეს მდღელთა მათ, რომელნი მოსრულ იყვნეს საბერძნეთით აღმართებად ნიში ჯუარისაჲ. სრქუეს მდღელთა მათ შირიან მეფესა: ჯერ- და წეს-არს აღმართებად საუფლოჲ ნიში ჯუარისაჲ. ნა სათნო-უჩნდა მეფესა და ყოველსა ერსა და სისხარულით შეიწყნარეს სიტყუაჲ იგი

¹ ასეა

მლდელოთა მათ და სწავლაჲ. ნა უბრძანა შირიან მეფემან ძელი სანა-
ჯუარედ. წარვიდეს სურონი და მოჰკუეთეს სმ ერთი ჰაეროვანი.
ნა უბრძანა მეფემან შესაქმედ ჯუარი, სოლო მლდელნი იგი ასწა-
ვებდეს სახესა მას ჯუარისასა. ნა რაჟამს შექმნეს ჯუარი იგი, მო-
ვიდეს და უთხრეს შირიან მეფესა სუროთა მათ, ვითარმედ: შეექ-
მენით ჩუენ ჯუარი იგი, ვითარცა მლდელოთა მათ გუასწავეს. ნა
მეყს აღღგა მეფც იგი სიხარულით. ნა ყოველმან ერმან იხილეს
სახც იგი ჯუარისაჲ მის, და დაუკვრდა ფრიად და აღიდებდეს
ღმერთსა.

შას ჟამსა გულისხმა-ყო და მოეცენა მეფესა, ოდეს-იგი დღც
დაუბნელდა მთასა ზედა, ვითარ-იგი ნათელი მბრწყინვალეებისა
დიდისაჲ იხილა მსგავსად ჯუარისა. ნა ვითარ იხილა, იცნა. შაშინ
უთხრობდა მლდელოთა მათ და ყოველსა ერსა ხილვასა მას, და ვი-
თარ განუხათლა პნელი იგი ნიშმან ჯუარისამან წინაშე თუალთა
მისთა. შაშინ ვითარცა ესმა ერსა მას სიტყუაჲ იგი მეფისაჲ, უმეტე-
სადლა და უფროჲს პრწმენა სესუ ღრისტე და ნიში იგი ჯუარისა
მისისაჲ და ყოველთა ერთობით სიხარულით თაყუანის-სცეს მას
და აღიდებდეს ღმერთსა.

შაშინ განაზრახვიდა მეფც ყოველსა მას ერსა, ვითარმედ რო-
მელსამე აღგილსა აღჰმართონ სახც იგი ჯუარისაჲ. ჰოლო კაცად-
კაცადი იტყოდა, სადა ვის მარჯუე უჩნდა, არამედ ვერსადა გა-
მოირჩიეს.

შას ჟამსა შირიან მეფც ილოცვიდა და იტყოდა: უფალო სესუ
ღრისტე, რომელი გურწამ ტყესა ამის მიერ და გუასწავეს მლდელ-
თა ამათ შენტა, შენ, სესუ ღრისტე, რომელმან თავი თვისი დაიმდაბ-
ლე და ხატი მონებისაჲ შთაიციუ სიმდაბლითა შენითა, რომელი გარ-
დამოჰკვედ კურთხეულთაგან წიაღთა მამისათა, რომელმან დაუტე-
ვენ ჩუენთვის საყდარნი, უფლებანი და ძალნი და დაემკვდრე საშოსა
წმიდისა ქალწულისასა და მერმე ჯუარს-ვეცუ სონტოველისა სილა-
ტეს ზე, დაეფალ გულსა ქუეყანისასა და მესამესა დღესა ასდევ და
აღასრულე ყოველივე თქუმული წინაწარმეტყუელთაჲ, აღჰმალდი
ზეცად და დაშჯედ მარჯუენით მამისა და მერმე მოსლვად ხარ
განშჯად ცხოველთა და მკუდართა და დაგტვეე ჩუენ ნიში ჯუარისა
შენისაჲ დასარღუეველად უხილავთა მანქანებათა მტერისათა. ჰო-
ლო ჩუენ მოშიშთა შენთა მოგკლებიეს სასწაულად, რაჲთა განვერ-

ნეთ პირსა ეშმაკისასა, რომლისაგანცა წარტყუენულ ვიყენით, ^{ქუე}ლო აწ შენ, უფალო ღმერთო მაცხოვარო ჩუენო, ინებე გამოცხადებად ადგილისაჲ, რომელსა აღეპმართოთ ნიში ჯუარისა შენისაჲ, რაჲთა იხილონ მოძულეთა ჩუენთა და პრცხუენოდის. რამეთუ შენ, უფალი, შემეწიე ჩუენ და ნუგეშინის-მეც ჩუენ.

ნა ვითარცა შემწუსრდა მას ღამესა, ჩუენებით დაადგრა ანგელოზი უფლისაჲ შირიან მეფესა და უჩუენა მას ბორცვ ერთი ტრაგუსა წიად კერძო, მახლობელად შცხეთასა, და პრქუა მას: ესე ადგილი გამოურჩევიეს ღმერთსა, ამას ზედა აღპმართე ნიში ჯუარისაჲ. ნა ვითარცა განთენა, უთსრა შირიან მეფემან მღღელთა მათ ჩუენებაჲ იგი ანგელოზისაჲ და სიტყუაჲცა იგი, რომელ პრქუა, და ბორცვცა იგი, რომელიც უჩუენა.

წითარცა ესმა ჩუენებაჲ იგი და ადგილიცა იგი იხილეს, სათნო-უჩნდა ყოველსა ერსა ბორცვ იგი. ნა სისხარულითა და გალობითა დიდითა ყოველთა ერთბამად აღიდეს ჯუარი იგი და აღპმართეს ბორცუსა მას ზედა მძლმ ნიში ჯუარისაჲ შცხეთასა მახლობელად, მართლ წინაშე აღმოსავალით, დღესა კვრიაკესა, აღვსებისა ზატიკის ზატიკსა.

ნა ვითარცა აღემართა ნიში ჯუარისაჲ ქუეყანასა მას ქართლისასა, მეყსეულად მას ქამსა დაეცნეს ყოველნი კერპნი, რომელნი იყენეს საზღვართა ქართლისათა, და შეიმუსრნეს და საკერპონი დაირღუეს. წითარცა იხილეს ესე საკვრველი საქმმ და სასწაული, რომელი ქმნა ძლევის მყოფელმან მან ნიშმან ჯუარისამან კერპთა ზედა, უფროჲს განუკვრდებოდა საქმმ ესე და აღიდებდეს ღმერთსა და სისხარულით თავყუანის-სცემდეს პატიოსანსა ჯუარსა.

ნა ყო შირიან მეფემან და ყოველმან ერმან შცხეთისამან შესაწირავი დიდი მას დღესა შინა პატიოსნისა ჯუარისა. ნა დააწესეს დღმსასწაული¹ ძლევით შემოსილისა ჯუარისაჲ აღვსებისა ზატიკის ზატიკსა, დღესა კვრიაკესა, ყოველმან ქართლმან, ვიდრე დღენდე-ლად დღედმდე და ვიდრე უკუნისამდე.

¹ ასეა.

მკვცთათჳს სახისა სიტყუამ

[ლომისათჳს]

ჩიწყო ლომისათჳს, რამეთუ შარავანდედ არს ყოველთა მკვც-
თა ზედა და ყოველთა პირუტყუთა.

საკობ რაქამს აკურთხევედა ოუდას, ჰრქუა ესრტთ: «ლეკუ ლომის
ოუდა, მორჩად აღმოცენებულ, შვილო ჩემო!» და სხუანი იგი თითო-
ვეულად აკურთხნა.

სახის მეტყუელმან თქუა: სამი სახც არს ლომისაჲ:

პირველი სახც: რაქამს ვალნ იგი, გინა თუ ზუაობნ, სული
ეცის მონადირეთაჲ და კუდითა თვისითა კუალსა მას შეჰრყუნინ, ნუ-
უკუე იკულედედნ მონადირენი და ჰოვონ იგი სადგურსა თჳსსა და
შეიპყრან იგი...

შეორც სახც ლომისაჲ: რაქამს სძინავენ, მღკძარე არიედ
თუალნი მისნი, რამეთუ ზე უზილდედ...

მესამე სახც ლომისაჲ: რაქამს შენის ძუმან ლომმან ლეკუ-
ნი, მკუდარნი სხნის და ზინ და სცავენ ლეკუთა მათ, ვიდრე მოსლ-
ვადმდე მამისა მის დღესა მესამესა. ობერის შუბლსა და ალადგინნის
ლეკუნი იგი...

[ოფოფისათჳს]

...ჩიგნი იტყჳს: რომელმან ძკრი თქუას მამისათჳს, გინათუ დედი-
სა თჳსისათჳს, სიკუდილით მოკუედინ! ოომელნი შეურაცხ-ჰყოფენ
და რომელნი მამა-დედათა აგინებენ.

ტრს მფრინველი რადმე, რომელსა სახელი ეწოდების ოფოფი.
სახის მეტყუელმან თქუა: რაქამს იხილიან მართუეთა დედაჲ ანუ
მამაჲ დამდედებული და თუალთაგან მოკლებული, მართუეთა მათ დაჰ-
კრტნნიან ძუელნი ფრთენი და ადლოშნნიან თუალნი მათნი და გა-

ნატუნთან იგინი ფრთითა თუსითა და განახლნიან და განაჯაპუკ-
ნიან იგინი. თა ჰრქვან მამა-დედათა თუსთა: ვითარცა თქვენ ჩვენ
თუს კუერცხისა დადებითა და მართუსა გამოკდითა დაშუერიოთ და
განგუზარდენით, ეგრეცა ჩვენ მას სესხსა მიგაგებთ...

[გუელისათჳს]

ამჴალმან ჩვენმან ჴესუ ჴრისტემან თქუა სახარებასა შინა: იუ-
ვენით თქვენ მეცნიერ ვითარცა გუელნი, და უცოდველ ვითარცა
ტრედნი.

სახის მეტყუელმან თქუა: სამი სახც არს გუელისაჲ:

ს ი რ ვ ე ლ ი სახც: რაქამს დაბერდის და თუალთა მოაკლდის
და ჰნებაჲნ განჯაპუკებაჲ, მარხვად დგის და მცნდის და იმარხის
გუელმან მან ორმეოც დღე და ორმეოც ღამე, ვიდრე ტყავი განეე-
ლტის და განუთხნის.

შიის ნაპრაღი და ჰოვის კლდისაჲ იწროჲ და შეკდის იწროდ და
დააგდის ტყავი იგი მისი ძუელი და განჯაპუკენის...

შ ე ო რ ც სახც გუელისაჲ: რაქამს მივიდის მდინარედ სუმაღ,
არა მიიღის გესლი იგი მისი მის თანა, არამედ მუნ ქუაბსა ანუ კუ-
რელსა დადვის...

შ ე ს ა მ ც სახც გუელისაჲ: რაქამს იხილის შიშუელი, ეტრფია-
ლის, და თუ იხილის შემოსილი, ზედა-მიუკდის...

[ჯინჯმლისათჳს]

სოლომონი იტყვს იგავსა: მიგუალე ჯინჯელისა და ჰბაძევედ, მ
მედგარო!

სახის მეტყუელმან თქუა: სამი სახც არს ჯინჯელისაჲ:

ს ი რ ვ ე ლ ი სახც: რაქამს დასკუდვილად ვლენედ გზასა, ურთი-
ერთას თითოეულად თუსი მარცუალი მიაქუნ პირითა და ცუდთა მათ,
რომელთა არა აქუნ, არა ჰრქვან ტკრთოსანთა მათ, ვითარმედ: გუე-
ცით ჩვენცა, არცაღა ძლით მოუხუნნიან მათგან და არცაღა ჰშურნ,
ვითარმედ იგინი მალედ შეიკრებენ უნჯსა...

შ ე ო რ ც სახც ჯინჯელისაჲ: რაქამს შეიღის მარცუალი სად-

გურსა თვსსა, შუვა ოდენ განკუეთის: ნუკუე ზამთარ იყოს, ანუ ტფილ, და აღმოჯეჯლდენ მარცუალნი იგი და სიემილითა მოწყედენ.

შესამც სასც ჯინჭვლისაჲ: მრავალჯერ, რაქამს მივიდის უანობირად და აღცდის თავსა კუვილისასა დამუსრვად მარცულისა, ვიდრე აღსლვადმც მის თავისა ისუნებნ, იფქლისაჲ-ძი არს, ანუ ქრთილისაჲ. ცუ ქრთილისაჲ არნ, ივლტინ მიერ, და იფქლისასა მას მივიდის. ქამეთუ ქრთილი იგი პირუტყუთა საჭმელ არს...

[ბრძღაბისათჳს]

ბრს რომელიმე იძრვისი, რომელი იწოდების გრძღაბი: მომრგუალც არს ბირთჳს სასც ხატითა; ზურგი მისი შეჭურვილ არს ეკლითა და ეკალი მისი ჰგავს ზღჳსა გრძღაბსა.

სახის მეტყუელმან თქუა გრძღაბისათჳს: რაქამს აღცდის ვენაცსა, ტევენნი დამომარცულნის და მოკუფხლნის და ქუე გარდამოაბნის. ბა გარდამოცდის, შეაკოლტის ერთად და ინგორის მარცუალსა მას ზედა. ბა აღეკრის მარცუალი იგი ეკალსა მას მისსა და მიართჳს მართუეთა თჳსთა, და დაუტევის კერტი იგი ტევენისაჲ მის ცუდი...

[ირემისათჳს]

ბავითმან დადადებით თქუა: ვითარცა სურინ ირემსა წყაროთა მიმართ წყალთაჲსა, ეგრე სურინ სულსა ჩემსა შენდამი, ღმერთო.

სახის მეტყუელმან თქუა ირემისაჲ, ვითარმედ ჯეკმა მტერ არს გუელისა. ბა რაქამს იხილის და ივლტინ გუელი და შთაცდის კურელად, მივიდის ირემი იგი და აღივსნის ფერდნი თჳსნი წყლითა წყაროჲსაჲთა. ბა მივიდის კურელად, სადა-იგი გუელი დამალულ არნ, და დაასხის წყალი იგი და აღავსის კურელი იგი, ვიდრემდე გამოცდის გუელი იგი, და დათრგუნის ფერკითა და მოკლის...

ანდერძი პარხლისა ოთხთავისად

სასელითა მამისადათა და ძისადათა და სულისა წმიდისადათა, მეოხებითა წმიდისა და ყოვლად დიდებულისა ღმრთისმშობელისა მარადის ქალწულისა შარიამისითა, ძალითა ცხოველს-მყოფელისა პატიოსნისა ჯუარისადათა, მეოხებითა წმიდისა და ნეტარისა წინაწარმეტყუელისა სოვანე ჩათლის-მცემელისადათა, მეოხებითა და შეწვევითა წმიდათა და ყოვლად ქებულთა მოციქულთადათა და წმიდათა წინაწარმეტყუელთადათა, მეოხებითა წმიდათა მასარებელთადათა შათე, შარკოზ, სუკა და სოვანესითა, მეოხებითა წმიდათა მოწამეთადათა და ღირსთა მღვდელთმომღუართადათა და ნეტართა მამათადათა ღირს-ვიქმენ მე, გლახაკი სოვანე, ნართაულად ღერაი¹, აღსრულებად წმიდასა ამას სასარებასა ოთხთავსა მოღუაწებითა სულისა წმიდისადათა და შეწვევითა ღმერთ-შემოსილთა კაცთადათა, სალოცველად სულისა ჩემისა ცოდვილისა, და სამომღურებელად თავისა ჩემისა, და სალოცველად სულისა მშობელთა ჩემთადასა, და ყოველთა თვისთა ჩუენთათვის, სულიერთა და კორციელთა, და სალოცველად მეფეთა ჩუენთათვის ღმრთივ დიდებულისა ღაგრატ ქართველთა მეფისა, შავით მაგისტროსისა, სუმბატ ერისთავთა ერისთავისა და ღმრთივ მონიჭებულთა ძეთა მათთათვის. ღრისტიმან ყოველნი ადიდენინ მოწყალებითა მისითა ჟამთა უკუნისამდე!

ტყ ვინცა ღირს იქმნენთ აღმოკითხვად და მსასურებად წმიდასა ამას სასარებასა, მოივსენეთ სული ჩემი ცოდვილი წმიდათა შინა ლოცვათა თქუენთა. შა ყოველთა ერთობით მოგუანიჭენინ ღმერთმან კეთილნი საუკუნენი და ყოველნი ღირსმცა ვართ სასუფეველსა ცათასა და სანატრელისა მის ჯმისა სმენად ღრისტიე სესუჲს მიერ უფლისა ჩუენისა! შისა დიდებაჲ ეკლესიასა შინა მამისა თანა, სულით წმიდითურთ საუკუნეთა მიმართ საუკუნეთასა! ტმენ.

¹ ასეა.

ცხორებაჲ იოვანესი და ეფთჳმესი

[**ნელვად იოვანესი და ეფთჳმესი და თორნიკისი
მთაწმიდას]**

ესე ნეტარი მამაჲ ჩუენი სოვანე იყო ნათესავით ქართველი, მშობელთა და პაპთაჲთგან დიდებული და წარჩინებული და საჩინოდ მთავართა შორის შავით კურაპალატისათა, მცნე და ახოვანი და განთქმული წყობათა შინა, მაღალი და შუენიერი ჰასაკითა და აგებულებითა გუამისაჲთა, და ბრძენი და გონიერი გონებითა და გულისკმის-ყოფითა, და სავსე შიშითა ღმრთისაჲთა და ყოველითავე კეთილისა საქმითა, და ფრიად საყუარელი და საკუთარი კეთილად კსენებულისა შავით კურაპალატისაჲ.

ჴოლო ვინაჲთგან ცეცხლი იგი ჰრისტეს სიყუარულისაჲ გულსა მისსა მძაფრად აღეტყინა, ყოველივე დიდებაჲ ამის სოფლისაჲ შეურაცხ-ყო და ნაგევად შეპრაცხა და მონაგებნი და სიმდიდრე და განსუენებაჲ, მეუღლე და შვილნი თჳსნი, და ნათესავნი და რაოდენიცა რაჲ არს ამის სოფლისაჲ, სრულიად მოიძულა და უგულვებელს-ყო, და მერმე კუალად თავიცა თჳსი სიტყჳსაებრ უფლისა. შა აღილო ჯუარი მკართა თჳსთა ზედა და ფარულად ყოველთაგან სივლტოლად იჯუმიად და იჯმნა ყოველთაგან და მხოლოჲ ლაერასა დიდებულსა ოთხთა ეკლესიათასა შევიდა. შა რომელნი-იგი მას შინა ბრწყინვიდეს სათნობითა მათ ქამთა, მამაჲ შოსე და მამაჲ სელასი, ამათ გამოუცხადა თავი თჳსი და მათგან ფარულად კურთხევაჲ მონაზონებისაჲ მიიღო. შა ქამ რაოდენმე ღუაწლითა ძლიერითა მორჩილებასა მისცა თავი თჳსი და ყოველნი იგი მუნ მყოფნი მოღუაწენი განაკურენა.

ჴოლო ვინაჲთგან იწყო განცხადებად საქმემან მისმან, ნეტართა მათ მამათა ლოცვაჲ მიიღო და საბერძნეთისა ქუეყანად მიჰმართა, რამეთუ ევლტოდა დიდებასა კაცთასა. შა ესრეთ მათსა ოქლუმბოხსასა მიიწია და მონასტერსა ერთსა შინა ქამთა არა მცი-

რედთა ჯორთა მსახურებისა ღუაწლი ახოვნად თავს-იდვა და სხუა-
ნი უნდონი მსახურებანი და შეურაცხნი სიმდაბლით აღასრულნა.

ჰოლო ვინათგან მათ ქამთა შინა ბერძენთა მეფემან ზემონი ქუეყანანი წაეით კურაპალატსა მისცნა და აზნაურთა შვილნი მძევ-
ლად ითხოვნა მისგან, ცოლის ძმათა მამისა სოვანესთა ძე მისი ოფ-
თვმე სხუათა თანა უფლის-წულთა მძევლად მოჰგუარეს მეფესა.

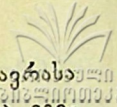
ესე რაჲ ცნა სოვანე, უნდა თუ არა, უნებლიეთ თავი თვისი გა-
მოაცხადა და სამეუფოდ ქალაქად აღვიდა. წა ვინათგან მეფენი
მეცნიერ იუენეს ობუ-ჰარბისა, რომელი იყო სიმამრი მამისა სოვა-
ნესი, და სოვანესდაცა ფრიადი სიყუარული აჩუენეს მის ზედა და
კეთილად მოიკითხეს.

წა ამისა შემდგომად განგრძობილად სიტყუეს-გებაჲ იქმნა შორის
სოვანესა და სიმამრისა მისისა ოფთუმესთუს, რამეთუ არა ენება მო-
ცემად მისი, და ფრიად აბრალა მას სოვანე, ვითარმედ: რაჲ არს ესე?
ჩუ უკუე შვილ არა გესხნესა თქუენ? ღარნა ესე ცხად არს, რომელ
მათ სწყალობდით, ვითარცა თვისთა შვილთა, და ძე ჩემი, ვითარცა
ობოლი, მძევლად გასწირეთ. ღარნა უფალმან შეგინდვენ თქუენ!

წა ესრეთ ვანგებთა საღმრთოთა და ბჭობითა მეფეთადათა
თვისი შვილი მიიყვანა და კუალად ოქლუმბადვე უკუნ-იქცა.

ჰოლო შემდგომად რაოდენისამე ქამისა, ვინათგან ვანიტუა
სახელი მისი და პატივისა უყოფდეს ბერძენნი და ქართველნი, შეუ-
ძნდა საქმე ესე და ამის პირისათს კუალად უცხოებასავე მიჰმართა,
რამეთუ აღილო ძე თვისი და რავდენნიმე მოწაფენი და შთაწმიდას
მოვიდა, ლავრასა დიდისა წთანასესსა, და მუნ შეეწყინარა. წა აქუნ-
და თავი თვისი ფარულად და ყოველთავე საქმეთა მორჩილებისათა
სიმდაბლით და უდრტუნველად იქმოდა. წა დაყო მზარეულობასა
შინა ორი წელი, გინა უმეტეს.

წა მათ ქამთა შინა თვისი მისი დიდი ძორნიკ თვისსა ქუეყანასა
მონაზონ იქმნა, და რამეთუ ასმიოდა სოვანესთუს, ვითარმედ ოქლუმ-
ბათა არს, და ვინათგან ფრიადი სიყუარული აქუნდა მისა მიმართ,
მას მოჰმართა და ოქლუმბათა შთამოვიდა. წა ვინათგან მუნ ვერ
პოვა, ფარულად გამოიწულილა და ცნა, ვითარმედ შთაწმიდას არს,
და თვნიერ ცნობისა მეფეთაჲსა იღუმალ შთაწმიდას მოვიდა და
კურთხევაჲ მონაზონებისაჲ კელთავან სოვანესთა მიილო.

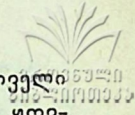
ჩამეთუ, ვითარცა ვთქუთ, შთაწმიდას შთამოვიდა და ლაფრასა დიდისა ტონასესსა მიიწია და, ვინათგან დაფარვაჲ არღარა ეგზობოდა, ურთიერთარს გამოცხადნეს და სიუყარულითა სულიერითა შეიტკბნეს და ფრიადი სიხარული იქმნა მონასტერსა შინა მას დღესა, რამეთუ არცა დიდი ტონასი უმეცარ იყო შორნიკის საქმესა და წარჩინებულობასა და ახოვნებასა. ამისთვისცა მიერთგან დიდითა პატივითა ეპყრნეს ივანი. ჩამეთუ, დაღაცათუ მათ არა უნდა ესე, გარნა დირსთა თვისთა ღმერთი გამოაცხადებს და ადიდებს.

ნა შემდგომად რაოდენისამე ქამისა განითქუა ჰამბავი მათი და იცნობა, ვითარმედ შთაწმიდას არიან. ნა იწყეს მიერთგან ქართველთა მოსლვად და განმრავლებად. ნა ესე რაჲ იხილეს ნეტართა მამათა ჩუენთა, ვითარცა იყვნეს საესენი ყოვლითავე სიბრძნითა, განიზრასეს, ვითარმედ არა ჯერ-არს ჩუენი მონასტერს შინა ყოფაჲ, რამეთუ სსუანიცა მოგუმართებენ და გარე-შექცევაჲ შეუძლებელ არს. ნა ესრეთ განზრასეთა მამისა ტონასესითა ლაფრისაგან განშორებულად, ვითარ მილიონ ერთ, უდაბნოსა შუენიერსა წმიდისა სოფანე შახარებელისა ეკლესიაჲ ალაშენეს და სენაკები, და მუნ იყოფებოდეს მრავალ ქამ, ვითარცა ანგელოზნი ღმრთისანი.

[ოტეზბაჲ სკლიაროსისაჲ]

ნა მას ქამსა იქმნა განდგომილებაჲ სკლიაროსისაჲ. ნა კმელით კერძო ყოველი დაიპყრა, და მეფენი და დედოფალი შეწყუდეულად იყვნეს ქალაქსა შინა დიდითა ჭირითა და იწროებითა. ნა ამას რაჲ შინა იყვნეს, განიზრასეს, ვითარმედ ჩუენი შემწე ნავით კურაპალატისაგან კიდე არაფინ არს. ნა ვინათგან გზანი ყოველნი სკლიაროსსა დაეპყრნეს, კაცისა წავლენაჲ არა ეგებოდა, და დიდსა ზრუნვასა შინა იყვნეს, რამეთუ არცა ვინ იყო ეგვიპთარი კაცი, რომელმანმცა სრულ-ყო ნებაჲ გულისა მათისაჲ.

ნა ესრეთ რაჲ ეურვოდეს ამის პირისათვის, ესმა სოფანესთვის და შორნიკისთვის და ცნეს, რამეთუ ლაფრასა დიდისა ტონასესსა არიან და მეყსეულად სევასტოფორი, კაცი წარჩინებული მათ ქამთა შინა მთავართა შორის დედოფლისათა, წიგნებითა სამეუფოთა ლაფრას წარმოავლინეს. ნა ვითარცა მოვიდა, მისცა წიგნები თვითოეულად, ვითარცა აქუნდა ბრძანებაჲ: ერთი ტონასის და ერთი შორნიკს და ერთი სოფანეს. და ესე პირი მოეწერა, ვითა:

ამდმრთოდ სკლიაროსი გაგუადგა და კმელით კერძო ყოველი დაიპყრა. წყ ვევედრებით სიწმიდესა თქუნესა, რაათა თვნიერ ყოვლისა მიზეზისა სოვანე-ძორნიკ მოვიდეს მეფობისა ჩუენისა. თა სსხუანი მრავალნი ვედრებანი და ქენებანი ეწერნეს სამეუფოთა მათ წიგნთა შინა.

უსე რად ესრეთ იქმნა, ფრიადსა ულონობასა შთავარდეს ტონასე და სოვანე და, უნდა თუ არა, შეუვრდეს ძორნიკს და იწყეს ვედრებად მისა, რაათა აღვიდეს მეფეთა წინაშე. ჰოლო მას რად ესმა ვედრებად მათი, ფრიად შეწუხნა და ეტყოდა, ვითარმედ: წმიდანო მამანო, მე ცოდვათა ჩემთათჳს მოსრულ ვარ ამას წმიდასა ადგილსა და შეუძლებელ არს ჩემი მეფეთა წინაშე წარსლვაჲ, რამეთუ მე ვიცი, თუ რომლისა პირისათჳს მივმოებენ. თა ვინაჲთგან ღმერთმან ღირს-მყო და სახე მონაზონებისაჲ შევიმოსე, მე ამიერიითგან არცაღა მეფეთა თანა მიც შესაპოვარი, არცაღა სხუასა ვის ქუეყანასა ზედა. წყ ვევედრები სიწმიდესა თქუნესა, ღმრთისა სიუარულისათჳს შემინდვეთ და ნუ მაიძულებთ ამის პირისათჳს, რამეთუ, უკუეთუ წავიდე, ამის სოფლისავე შფოთთა შთამაგდებენ. თა იგინი ევედრებოდეს, ვითარმედ, უკუეთუ ამას ქამსა ურჩ ვექმნეთ მეფეთა, დიდსა რისხვასა მოვაწევთ ჩუენ ზედა და მონასტერსა ამას ზედა.

თა ამას ცილობასა ზედა გარდაცდა შკდეული ერთი. ჰოლო უკუანაძსკნელ, უნდა თუ არა, ყოველი ბრალი მამამან ტონასი და მამამან სოვანე მიიდვეს და ძლით დაარწმუნეს წარსლვაჲ.

ჰოლო ღასილი და ხოსტანტი მას ქამსა წუთღა ყრმა იყენეს და ყოველი გასაგებელი დედოფალსა ეპყრა და პარაკიმენონსა. თა ვითარცა აღვიდა ძორნიკ სამეუფოდ, მეყსეულად შეიყვანა იგი პარაკიმანოსმან მეფეთა წინაშე და მეფენი და დედოფალი ზე აღუდგეს და პატივით მოიკითხეს და გუერდით დაისუეს. თა უბრძანა დედოფალმან ღასილის და და ხოსტანტის და ფერკთა შეუვრდეს. თა დედოფალმან მიუგო, ვითარმედ: წმიდაო მამაო, რადცა ამათ ობოლთა თანა ჰქმნა, ღმერთმან მოაგოს სულსა შენსა!

თა, ესევეთარი რად ქამი დახუდა სოვანეს, შინა-გამოღებით მრავალფერთა საქმეთათჳს ამხილა დედოფალსა. თა მან ყოველი სიმდაბლით შეიწყნარა და აღუთქუა, ვითა: წმიდაო მამაო, რადცა მიბრძანოს მამობამან თქუნემან, თქუნესა ბრძანებასა არა გარდაეპყდე.

მღეს, — ღმერთმან დაგარწმუნოს, — შრომადა თავს-იდე და რომელი
 ლითაცა სახითა გნებავს, წარვედ კურაპალატისა წინაშე და ყოვე-
 ლი ჭირი ჩუენი აუწყე და ვესაე ღმერთსა, რომელ იოტოთ იგი
 უღმერთოდ სკლიაროსი და ჩუენ ჭირისაგან განგუარინნეთ.

ჭრიად ვედრა დედოფალსა, რადთამცა განათავისუფლა. თა ვი-
 თარ იხილა მოუდრეველობადა მისი, მიუგო ესრეთ, ვითარმედ: მე
 ჩემთა ცოდვათათვის შევიმოსე სახე ესე და უწყის უფალმან, რომელ
 სწორად სიკუდილისა მძიმე არს ესე საქმე ჩემ ზედა. ჭარნა რადა
 ვყო, არა ვიცი, წმიდასა მეფობასა თქუნესა ურჩ ვერ ვექმნები. თა
 კულად დედოფალმან და პარაკიმანოსმან ჰრქუეს, ვითარმედ: შენ
 ოდენ ამათ ობოლთა კელი აღუპყარ და რადაცა ბრალი იყოს, ღმერ-
 თმან ჩუენგან იძიენ! თა ესრეთ წიგნები ვედრებისა დაწერეს კურა-
 პალატსა თანა.

თა ესრეთ იჯმნა მეფეთაგან და რომლითაცა სახითა კურაპალატ-
 სა წინაშე მიიწია შორნიკ. ღლო იხილა რადა იგი კურაპალატმან,
 ფრიად განიხარა და წიგნები მეფეთადა მიითულა. თა ყოველივე საქ-
 მე შორნიკ გააცადა, რომლისათვისცა განზრახვადა ქმნეს, რადათა ლაშ-
 ქარნი წარმოგზავნენ საბერძნეთს. თა სპასალარად შორნიკ განა-
 ჩინეს.

ღლო შორნიკ კურაპალატისა და თავისა წიგნები მეფეთა წი-
 ნაშე წარსცა და ყოველი ნებადა კურაპალატისადა აუწყა. თა მაშინ
 მისცნეს მეფეთა ზემონი ქუეყანანი საბერძნეთისანი კურაპალატსა,
 ძადათა თავისა სიცოცხლესა ჰქონდინ. ღლო შორნიკს მოუწერეს:

წიციოთ, რომელ ღმერთი შეგეწვევის და ნურარას ორგულობ. თა
 ოდეს ღმერთმან წარგიმართოს, ყოველნი წინა-აღმდგომნი ჩუენნი
 დატყუენენ და ყოველივე ნატყუენავი მათი შენი იყოს!

სომლისათვისცა მისცა კურაპალატმან თორმეტი ათასი მკედარი
 რჩეული შორნიკს. თა შეწვევითა ქრისტესითა აოტა სკლიაროსი
 და ვიდრე სპარსეთამდე მეოტად წარიქცია.

თა მერმე შეიქცა და სიტყუსაებრ მეფეთაჲსა დატყუენნა ყოველ-
 ნი დიდებულნი საბერძნეთისანი და მონაგები მათი იავარ-ყო. თა
 რომელიმე ლაშქართა განუყო და რომელიმე თვთ დამჭირა ნა-
 ტყუენავი დიდძალი ფრიად: ოქროდა და ვეცხლი და სტავრადა და
 სხუადა ესევეთარი. თა უკუნიქცა და მოიკითხა კურაპალატი და დი-
 დად მოიმაღლა.

თა იჯმნა და მეფეთავე წინაშე მოვიდა. ღოლო იგინი დიდითა პატივითა მიეგებნეს და მოწლელ მოიკითხეს.

ჯგმნა უკუე მათგანცა და გამოეთხოვა და კუალად შთაწმიდას-ვე მოიქცა, ლავრად დიდისა. ოთანასესსა. ღოლო მამანი სიხარულთ მიეგებნეს და ამბორს-უყუეს და ჰმადლობდეს ღმერთსა, რომელმან კუალად მოაქცია მშკლობით.

[სივლტოლამ იოვანესი სპანიალ]

ყმდგომად ოორნიკის მიცვალებისა განიზრახა ნეტარმან მამამან ჩუენმან ოოვანე, რაათა აღიღოს ძე თვისი და რაედენნიმე მოწაფენი და ივლტოდის სპანიალ, რამეთუ პირველითგანვე უძნდა შულ-ლაანობაჲ და შფოთი... ძამეთუ ასმიოდა, ვითარმედ ქართველნი არა მცარედნი ნათესაენი და ერნი მკვდრ არიან მუნ. თა ამის პირისათვის წარვიდა ვიდრე ოვიდოსამდე, რაათა მიერ პოვოს ნავი კერძოთა სპანიისათა მიმავალი და წარვიდეს მუნ.

თა რომელი-იგი მას ქამსა მთავრობდა ოვიდოსს, ფრიად საყუარელი იყო მამისა ოოვანესი და მეგობრობისა მისისათვის გამოუცხადა მას გულის სიტყუაჲ თვისი. ღოლო იგი წინა-აღუდგა და, რაოდენ შესაძლებელ იყო მისგან, აბრკოლებდა. თა ვითარ იხილა მამაჲ ოოვანე დამტკიცებული თვისსავე გულის სიტყუასა ზედა, გამოუცხადა და პრქუა, ვითარმედ: წმიდაო მამაო, არა უმეცარ ხარ შენ, თუ რაბამი სიყუარული აქუს მეფეთა ღირსებისა შენისაჲ. თა უკუეთუ გაგიტევენე, დიდი ბოროტი მოწვენად არს ჩემ ზედა. შიუწერო მეფეთა და ვითარცა ბრძანონ, ეგრეცა ქმენ.

თა ვითარცა მიუწერა, უბრძანეს მეფეთა, რაათა სამეფოს წარავლინნეს. თა ვითარცა აღვიდეს, დიდითა პატივითა მოიკითხნეს იგინი მეფეთა და დიდად აბრალეს და პრქუეს, ვითარმედ: წმიდანო მამანო, ჩუენ დიდი სიყუარული გუაქუს სიწმიდისა თქუენისაჲ, და რაჲ არს ესე, რომელ ესრეთ ივლტით ჩუენგან და უცხოსა ქუეყანასა წარსუალთ? შიუგო ნეტარმან ოოვანე და პრქუა: ღმრთისა მსახურნო და თვთმპყრობელნო მეფენო, გლახაკი ესე ერის კაცი ვიყავ სოფელსა შინა მყოფი და თანამდები ყოვლისა ბრალისაჲ და მენება, რაათა უცხოებასა სამე წარვიდე და სული ჩემი ვიცხოვრო

და გლახაკებით ვიყოფებოდი. წა თუ ვითა მოჰქდა, არა უწყვი. შო-
ვიდა თუსი ჩემი შორნიკ და მისითა გზითა დიდთა შულთა შთა-
ვეარდი და ერის კრებასა. წა მნებაეს, რადთა ამის ყოელისაგან თა-
ვისუფალ ვიქმნა და სულისა ჩემისა ზრუნვასა შეუდგე.

შრავალთა ქამთა დიდითა პატივითა დაიმჭირეს და მერმე დი-
დითა ქენებითა ძლით დაარწმუნეს მონასტრადვე შექცევაჲ და დი-
დითა ბოძითა განუტევეს.

წა ესრეთ კულად შეიქცა თუსსავე მონასტერსა.

რ ე ლ ა ქ ტ ო რ ი ს ა ზ ა ნ

აკაკი შანიძის „ძველი ქართულის ქრესტომათია“ პირველად დაიბეჭდა 1935 წელს. თავის დროზე ამ წიგნმა დიდი სამსახური გაუწია ძველი ქართული ენის შესწავლის მსურველთ, რადგან მაშინ ნაკლებად გვექონდა როგორც სახელმძღვანელოები, ისე მეცნიერული გამოცემები ძველი ქართული ტექსტებისა. იმ ნახევარი საუკუნის განმავლობაში, რომელიც ქრესტომათიის პირველი გამოცემის შემდეგ გავიდა, ძველი ქართულის შესწავლა მკვიდრ საფუძველზე დადგა. მკითხველს საშუალება აქვს დღეს გაეცნოს ძველი ქართული ტექსტების მრავალ გამოცემას, მნიშვნელოვან გამოკვლევებს ქართულის შესახებ. ინტერესი ქართული ენისადმი გასცდა საქართველოს ფარგლებს — ძველსა და ახალ ქართულს სწავლობენ ენათმეცნიერები, ფილოლოგები და ისტორიკოსები როგორც საბჭოთა კავშირში, ისე საზღვარგარეთაც.

ამიტომაც იყო, რომ 1976 წელს გამოსული „ძველი ქართული ენის გრამატიკა“ ა. შანიძისა სულ მალე ძველი ქართულის შესწავლის მსურველ უცხოელთა მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად გადაითარგმნა გერმანულ ენაზე და დაიბეჭდა შემდეგი სათაურით: Akaki Shanidze, Altgeorgisches Elementarbuch. 1. Teil. Grammatik der Altgeorgischen Sprache. წიგნი გერმანულად თარგმნა

ა. შანიძის მოწაფემ, ჰაინც ფენრიხმა, რომელიც იენის უნივერსიტეტის პროფესორია¹. წიგნის მეორე ნაწილად, როგორც ნათქვამი იყო წინასიტყვაობაში, ნავარაუდევია იყო ქრესტომათია ლექსიკონითურთ, მაგრამ მუშაობის პროცესში ავტორმა, აკაკი შანიძემ, უფრო მიზანშეწონილად მიიჩნია ქრესტომათიისა და ლექსიკონის ცალ-ცალკე გამოცემა.

¹ სომხური თარგმანი: *Շանիձե Ա. Հին վրացերենի բերականություն. Ներկվան* 1983.

წინამდებარე ქრესტომათია წარმოადგენს „ძველი ქართული ენის ელემენტარული წიგნის“ მეორე ნაწილს. მისი შედგენისას ავტორმა უმთავრესად გამოიყენა 1935 წ. გამოცემა, მაგრამ ეს ორი წიგნი სრულიად ერთგვარი არ არის: ახალ გამოცემაში შეტანილია ზოგიერთი ისეთი მასალა, რომელიც ადრე უცნობი იყო; ასეთებია: ბოლნისის 493 წლის წარწერა, უკანგორისა და ბეთლემის წარწერები, ტექსტი სინური მრავალთავიდან. გარდა ამისა, წინამდებარე გამოცემაში, უცხოელი მკითხველისათვის ენის შესწავლის გასაადვილებლად, ტექსტების მეტი წილი დაბეჭდილია მხედრული შრიფტით, 1935 წლის გამოცემა კი, ორი უკანასკნელი ნაწყვეტის გარდა, მთლიანად მთავრულითა და ნუსხურით არის შესრულებული, ქარაგმებიც ყველგან გახსნილი არ არის. ამრიგად, ძველად დაბეჭდილი „ქრესტომათია“ დღესაც ინარჩუნებს თავის მეცნიერულ და პრაქტიკულ მნიშვნელობას.

„ქრესტომათიის“ ახალ გამოცემაშიც მასალა შერჩეულია ისე, რომ მკითხველს წარმოდგენა შეექმნეს ძველი ქართული ენის განვითარების ძირითად ეტაპებზე V—XI საუკუნეებში. „ძველი ქართული ენის ქრესტომათიის“ მომდევნო იქნება „ძველქართულ-გერმანული ლექსიკონი“, რომელიც ავტორმა თითქმის მთლიანად დაამთავრა თავის სიცოცხლეში.

ქვემოთ მოცემულია ძირითადი ცნობები „ქრესტომათიაში“ შეტანილი მასალების შესახებ. ჩვენ მიზნად არ დავგისახავს ამა თუ იმ წარწერასთან თუ თხზულებასთან დაკავშირებული სრული ბიბლიოგრაფიის მითითება, გამოცემათაგან აღნიშნულია მხოლოდ ზოგიერთი — ყველაზე მნიშვნელოვანი ან უახლესი. ბიბლიოგრაფიულ მონაცემებს აქა-იქ ერთვის მცირეოდენი განმარტება ქრესტომათიაში შეტანილი მასალების შესახებ, რადგანაც არაქართველი მკითხველისათვის ეს მინიმალური ცნობებიც შესაძლოა ყოველთვის ადვილად ხელმისაწვდომი არ იყოს.

1. **წარწერანი ბოლნისისანი** (გვ. 5) „გადმოწერილია ჩემ მიერ ადგილობრივ 1920 წ. და გამოცემული ტფ. უნივ. მოამბეში“, ტ. II (1922/23), გვ. 277—279. ეს წარწერები უძველესად ითვლება და განეკუთვნება მეექვსე საუკუნის პირველ ნახევარს (ივ. ჯავახიშვილი, ახლად აღმოჩენილი უძველესი ქართული ხელნაწერები, ტფ. უნივ. მოამბე, II, 1922/23, გვ. 323)“. ეს შენიშვნა ა. შანი-

დისა ახლავს 1935 წ. ქრესტომათიას (გვ. 107) და ეხება მხოლოდ იმ ორ წარწერას, რომლებიც მაშინ იყო ცნობილი (წინამდებარე გამოცემისა ა და გ). მესამე წარწერისა (წინამდებარე გამოცემაში ბ) 1937 წლამდე ცნობილი იყო მხოლოდ ძალზე დაზიანებული თავი და ბოლო (ჩრდილოეთის ფასადის აღმოსავლეთით მდებარე კარის ზემოთ), სადაც მხოლოდ ცალკეული ასოების ამოკითხვალა შეიძლება. წარწერის ძირითადი ნაწილი, ჩამოტეხილი და მიწაში ჩაფლული, აღმოჩნდა ბოლნისის ტაძარში სარესტავრაციო სამუშაოების ჩატარების დროს. სწორედ ამ წარწერამ მისცა საშუალება სპეციალისტებს დაეზუსტებინათ წარწერათა თარიღიც და ბოლნისის სიონის აშენების დროც, რადგან სამივე წარწერა ტაძრის მშენებლობის თანადროულია. წარწერა, რომელშიც ნახსენებია „ღვთი ეპისკოპოსი კრებულითურთ“, კომპოზიციურად დაკავშირებულია ტაძართან და კედელში ჩასმულია მშენებლობის პროცესში. წარწერის ცენტრში მოთავსებული „ბოლნური ჯვრითაც“ იგი ბოლნისის სიონის მხატვრული დეკორის ორგანულ ნაწილს წარმოადგენს.

1937 წ. აღმოჩენილი ოთხსტრიქონიანი წარწერის ნაკლული ტექსტის სავარაუდო აღდგენით შემოთავაზებული იყო შემდეგი წაკითხვა „[შეწევნითა წლ]ისა სამებაჲსა, ოც წლი(სა) პეროზ მეფ[ისა ზე ხიქმნა დაწყებაჲ] ამის ეკლესიაჲსაჲ და ათხუთმეტ წლის[ა შემდგომად განხეშორა. ვი]ნ აქა შინა თავყანის-ხცეს, ღწ შეიწყალენ და ვინ ა[მის ეკლესიაჲსა ღთ ე]პისკოპოსსა ხულოცოს, იგიცა ღწ შეიწყალენ (ა. შანიძე, გ. ჩუბინაშვილი, 1940). წარწერა დათარიღებულია პეროზ მეფის ხსენების მიხედვით: პეროზის მეფობის მეოცე (479) წელს დაწყებული მშენებლობა დამთავრებულია 15 წლის შემდეგ. შესაბამისად ეს წარწერა 493—494 წლებსაა. წარწერის დაზიანებული ადგილების აღსადგენად ა. შანიძეს სხვა შესაძლო წაკითხვებიც აქვს შემოთავაზებული: შდრ. ტექსტი წინამდებარე გამოცემაში.

ბოლნისის სამივე წარწერა შესრულებულია მსხვილი რელიეფური არქაული მრგვლოვანით. კვეთის თავისებურებით, წერის მანერითა და პალეოგრაფიული ნიშნების მიხედვით ისინი ერთი ეპოქისაა. ბოლნისის წარწერები საქართველოს ტერიტორიაზე მოპოვებულ უძველეს ქართულ წერილობით ძეგლებს წარმოადგენს.

მათვის დამახასიათებელია ხანმეტობა (შეხეწიე, თავყანის-ხეცს. ხულოცოს, შეხუბთ). გრაფიკისა და ენობრივი ნიშნების მიხედვით ბოლნისის წარწერები ახლოა უძველეს ქართულ ხანმეტ ტექსტებთან (V—VII სს.).

2. წარწერანი უკანგორისანი (გვ. 5—6). აღმოჩენილია 1937 წ. ორივე წარწერა ხანმეტობითა და პალეოგრაფიული ნიშნების მიხედვით ენათესავება ბოლნისის წარწერებს (ლ. მუსხელიშვილი, არქეოლოგიური ექსკურსიები მაშავრის ხეობაში, თბ., 1941, გვ. 12—13). შესრულებულია რელიეფური მრგვლოვანით.

3. წარწერანი მცხეთისანი (გვ. 6). ა. შანიძის შენიშვნა: „გადმოწერილი მაქვს ერმაკოვისა და ტიხონოვის ფოტოგრაფიული სურათების მიხედვით და ადგილობრივ შემოწმებული რამოდენიმეჯერ. ორი მათგანი გამოვეც კიდევ „ტფ. უნივ. მოამბეში“ II (1922/3), გვ. 276. დროის მიხედვით ისინი განეკუთვნებიან მე-6 და მე-7 საუკუნეების მიჯნას“ (ქრესტ. 1935, გვ. 107). წარწერები შესრულებულია მსხვილი ამოკვეთილი ასომთავრულით მცხეთის ჯვრის ტაძრის კედლებზე კტიტორთა გამოსახულებებთან.

4. წარწერაჲ წყისისაჲ (გვ. 6). ნაპოვნია სამცხეში, სოფ. უდედან სამიოდე კმ. დაშორებით. ა. შანიძის ვარაუდით (ქრესტ. 1935, გვ. 108), სპარსული და რომაული სათვალავის შეჯერების შედეგად შესაძლებელია წარწერის დათარიღება 616—619 წლებით. წარწერა ამოკვეთილია ქვაზე მრგვლოვანი ასოებით. საყურადღებოა ჰემეტი ფორმა: აღჰუმართე.

5. წარწერაჲ ბეთლემისაჲ (გვ. 7). დაბეჭდილია გ. წერეთლის წიგნის მიხედვით: უძველესი ქართული წარწერები პალესტინიდან, თბ., 1960. წარწერები აღმოაჩინა იტალიელმა არქეოლოგმა ვ. კობომ და პირველად შეისწავლა და გამოაქვეყნა მ. თარხნიშვილმა („ბედი ქართლისა“, № 9, 1951). წარწერა, რომელიც შესრულებულია ფერადი მოზაიკით, გ. წერეთლის ვარაუდით, 532—552 წლებს განეკუთვნება.

6. წარწერაჲ ატენისაჲ (გვ. 7). „გადმობეჭდილია ივ. ჯავახიშვილის გამოკვლევებიდან (Христ. Восток I, 227 და შემდ.) იგი ადგილობრივადც მაქვს შემოწმებული 1922 წ.“ (ქრესტ. 1935, გვ. 108). წარწერა გამოყვანილია ეკლესიის შიდა კედელზე საღებავით,

მრგვლოვანი ხელით. წარწერაში ნახსენები ორივე თარიღი „ქრონიკონი ო^ჴგ“ (73) და „ისმაიტელთა წელსა სლ^თ“ (-239) დღევანდელი სათვალავით 853 წელს იძლევა.

7. ხანმეტი ტექსტები (გვ. 7—16). გადმობეჭდილია უმთავრესად ხანმეტი ლექციონარიდან. პირველად ეს ტექსტები დაიბეჭდა 1929 წელს (ა. შანიძე, ქართული ხელნაწერები გრაცში, ტფ. უნივ. მოამბე, IX). ამჟამად გამოცემულია ცალკე წიგნად: ხანმეტი ლექციონარი, ფოტოტიპირი რეპროდუქცია, გამოსცა ა. შანიძემ, თბ., 1944. ხელნაწერი, რომელიც შინაარსით წარმოადგენს აღვების საკითხავებს, შესრულებული უნდა იყოს პალესტინაში, საიდანაც შემდგომ მოხვედრილა სინას მთაზე. XIX ს. ბოლოს იგი დაიკარგა და ამჟამად მისი ძირითადი ნაწილი, 2 ფურცლის გარდა, სინური წარმოშობის სხვა ქართულ ხელნაწერებთან ერთად, ავსტრიაში. ქ. ვრაცში იმყოფება. ხანმეტი ლექციონარი, სხვა ხანმეტ ტექსტთაგან განსხვავებით, პალიმფსესტს არ წარმოადგენს. იგი ნაწერია მსხვილი არქაული მრგვლოვანი. ტექსტში მშვენივრად ჩანს „ზედმეტი“ ხანები, თუმცა აქა-იქ მათი ამოფხეკა უცდიათ. ამჟამად ხანმეტი ლექციონარის 2 დაკლებული ფურცელიც აღმოჩენილია. ერთი მათგანი პარიზშია და შეიცავს მათეს თავის XXVII 4—7 (B. Outtier, Un feuillet du léctionnaire géorgien à Paris. Musée, v. LXXXV, 3-4, Paris, 1972). ქრესტომათიაში ეს ფრაგმენტი ამოღებულია ბ. უტიეს ზემოხსენებული გამოცემიდან. მ. VII₁₋₈ გადმობეჭდილია ივ. ჯავახიშვილის მიერ ამოკითხული ხანმეტი პალიმფსესტიდან (ივ. ჯავახიშვილი, ახლად აღმოჩენილი უძველესი ქართული ხელნაწერები, ტფ. უნივ. მოამბე, II, 1922/23).

8. ჰაემეტი ტექსტები (გვ. 17—20). გადმობეჭდილია ა. შანიძის გამოკვლევიდან „ჰაემეტი ტექსტები და მათი მნიშვნელობა ქართული ენის ისტორიისათვის“ (ტფ. უნივ. მოამბე, III, 1923). ხელნაწერი ვარაუდით VIII საუკუნისაა. ტექსტი პალიმფსესტურია, ქვედა ფენა ნაწერია მრგვლოვანი და ძნელი ამოსაკითხავია.

9. გამოსლვათაჲ (გვ. 20—23). ამოღებულია 978 წ. ძველი აღთქმის ხელნაწერიდან, რომელიც იოანე თორნიკ-ყოფილმა გადააწერინა ოშკის ლავრაში (ტაო-კლარჯეთში). მისივე მეოხებით ხელნაწერი მოხვდა ათონის მთაზე. ამის შემდეგ იგი ათონის ქართველთა

მონასტერში ინახებოდა; XIX ს.-ის შუა წლებში იგი ცოტა ხნით ჩამოიტანეს საქართველოში, შემდეგ კი კვლავ ათონზე დააბრუნეს. 1910 წ. მთლიანი ხელნაწერის ფოტო გადაიღეს რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიისათვის. ქართველმა მეცნიერებმა (ი. ჯავახიშვილმა, ა. შანიძემ, ი. ყიფშიძემ) იმთავითვე დაიწყეს მუშაობა ტექსტის გამოსაცემად, მაგრამ იმ ხანებში დაწყებული სამუშაოს გაგრძელება არ მოხერხდა. ა. შანიძე მიუთითებს: „გამოსლვათა წიგნს 1916-17 წლებში ვებეჭდავდი აკად. ნ. მარის რედაქციით რუსეთის სამეცნიერო აკადემიის გამოცემებში ათონის ხელნაწერის მიხედვით (ნაკულლოვან ადგილებს ვაცხვებდი მცხეთური ხელნაწერიდან). ჩემს ხელთ იყო ხელნაწერის ფოტოგრაფიული პირები, რომლებიც აზიის მუზეუმს ეკუთვნოდა. დაიბეჭდა პირველი ცამეტი თავი და მეთოთხმეტისა 1-24 მუხლი. აწყობილი იყო კიდევ 35 თავამდე (ამიანად). რევოლუციის შემდეგ გამოცემა შეწყდა“ (ქრესტ. 1935, გვ. 110). ხელნაწერი დაზიანებულია, ზოგიერთი წიგნი მთლიანად აკლია; ხელნაწერი თავდაპირველად სამ წიგნად ყოფილა აკინძული, შემდეგ კი დარჩენილი ნაწილები ორ წიგნად შეუკრავთ. ამით აიხსნება წიგნთა უჩვეულო თანმიმდევრობა ხელნაწერში.

ამჟამად ოშკის ბიბლიის ცალკეული ნაწილები დაბეჭდილია. გამოსლვათა წიგნი გამოაქვეყნა ა. შანიძემ: წიგნნი ძუელისა და აღთქუმისანი 978 წ. ხელნაწერის მიხედვით. ტ. I, ნაკვ. I. დაბადებისად, გამოსლვათად, თბ., 1947.

10. **წამებაჲ წმიდისა შუშანიკისი** (გვ. 24—31). წარმოადგენს ქართული ორიგინალური აგიოგრაფიული ლიტერატურის ყველაზე ადრეულ ძეგლს, რომელსაც ჩვენამდე მოუღწევია. თხზულება დაწერილია 476—483 წლებში. ავტორია იაკობ ხუცესი (ცურტაველი). თხზულების ადრეული ხელნაწერები დღეს არ არის. ყველაზე ძველია პარხლის მრავალთავი (საქ. სსრ მეცნ. აკად. ხელნაწერთა ინსტიტუტის ხელნაწერი A 95, X ს.) ტექსტი ნაწერია ნუსხურით. 1935 წ. ქრესტომათიაში ტექსტი ამოღებულია უშუალოდ ხელნაწერიდან. იქვეა დამოწმებული ს. გორგაძის გამოცემა (1917 წლისა). ამჟამად არსებობს ტექსტის ახალი კრიტიკული გამოცემები, რომლებშიც სხვა ხელნაწერთა ჩვენებებიც არის გათვალისწინებული: იაკობ ცურტაველი, მარტკლობაჲ შუშანიკისი, გამოსცა

ილია აბულაძემ, თბ., 1938 (ფოტომექანიკური გამეორება გამოცემისა — 1978 წ.); ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, წიგნი I, თბ., 1964.

11. მარტკლობა და მოთმინება წმიდისა ევსტათი მცხეთელი-სა (გვ. 32—41). 1935 წ. ქრესტომათიაში შეტანილი არ არის. ეს არის ორიგინალური ქართული თხზულება. დაწერილი უნდა იყოს ევსტათის თანამედროვისა და თვითმხილველის მიერ VI საუკ. I ნახევარში. თხზულების უძველესი ხელნაწერი XI საუკუნისაა (ხელნ. ინსტ. H 341, ტექსტი ნაწერია ნუსხური ხელით). თხზულება რამდენჯერმეა გამოცემული. უკანასკნელი გამოცემა: ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, I, თბ., 1964.

12. წამება წმიდისა და ნეტარისა მოწამისა ქრისტესისა ჰაბომისი (გვ. 42—47). დაბეჭდილია იმავე მოცულობით, როგორც 1935 წ. ქრესტომათიაში, სადაც აღნიშნულია, რომ ტექსტი უშუალოდ არის ამოღებული სვანეთის მრავალთავიდან (A 19, X ს.) თხზულების სრული სათაურია: „წამება წმიდისა და ნეტარისა მოწამისა ქრისტესა ჰაბომისი, რომელი იწამა ქართლსა შინა ქალაქსა ტფილისს, კელითა სარკინოზთაჲთა, გამოთქმული იოვანე ძისა საბანისი ბრძანებითა ქრისტეს მიერ სამოელ ქართლისა კათალიკოზისაჲთა“ აბოს მარტილობა მოხდა 786 წ, 6/1. თხზულება დაწერილია სამოელის კათალიკოსობის დროს, ე. ი. არა უგვიანეს 790 წლისა. სრული ტექსტისათვის იხ. ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, I, 1964.

13. შრომა და მოღუაწება ღირსად ცხორებისა წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუენისა გრიგოლისი, არქიმანდრიტისა ხანძთისა და შატბერდისა (გვ. 48—50). 1935 წ. ქრესტომათიაში შეტანილი არ არის. თხზულება, რომლის ავტორია გიორგი მერჩულე, ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ნაწარმოებია ძველ ქართულ ლიტერატურაში. ნაწარმოებში მოცემულია ვრცელი თხრობა გრიგოლის მრავალმხრივი მოღვაწეობის შესახებ ტაო-კლარჯეთში. VIII—IX საუკუნეებში. ნაწარმოები ცნობილია ერთადერთი ნუსხით, მას მიაკვლია ნ. ჩუბინაშვილმა (იერუსალიმის საპატრიარქო ბიბლიოთეკის ხელნაწერი № 2 (რ. ბლეიკის კატალოგით), XII საუკუნისა, ნაწერია ნუსხური). თხზულება დაწერილია, როგორც თვით ავტორი მოგვითხრობს, 951 წელს, გრიგოლის გარდაცვალებ-

ბიდან 90 წ. შემდეგ, ხოლო თვით გრიგოლს ასორი წელი უცხოვ-
რია (759—861). ძირითადი გამოცემა (ვრცელი გამოკვლევით) ეკუ-
თვნის ნ. მარს. Георгий Мерчул, Жизнь св. Григория Хандз-
тийского, ТР, кн. VII, С.-Петербург, 1911. ნ. კიდევ ძველი
ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები, I, 1964.

14—16. გამოცხადება წმიდისა ჭუარისა ზეცით (გვ. 51—52),
პოვნაჲ პატიოსნისა ჭუარისაჲ (გვ. 52—58) და პოვნაჲ სამშუქუალ-
თაჲ წმიდისა ჭუარისაჲ (გვ. 58—60) „ამოღებულია უდაბნოს მრავალთავეიდან, რომელიც ჩემ მიერ გურიიდან არის ტფილისში მოტანილი (A 1109). იგი ნაწერია მრგლოვანი ხელით და განეკუთვნება დაახლოებით მე-9 და მე-10 საუკუნეთა მიჯნას“ (1935 წ. ქრესტ., გვ. 110).

17. ცხოვრება იოვანე ოქროპირისა (გვ. 60—63). თხზულების ნაწყვეტი 1935 წ. ქრესტომათიაში დაბეჭდილია შემდეგი სათაურით: „კუროთხევად იოვანე ოქროპირისაჲ პატრეაქად (გვ. 54—58). იგი, როგორც აღნიშნულია შენიშვნებში, „ამოღებულია 968 წ. ხელნაწერიდან, რომელიც შეიცავს იოვანე ოქროპირის ცხოვრებას. იგი წამოღებულია სინაიდან პორფირი უსპენსკის მიერ და მისი სიკვდილის შემდეგ შესული იყო [პეტერბურგის—მ. შ.] საჯარო ბიბლიოთეკაში (ახალი სერია, № 13), 1923 წლიდან კი ტფილისშია გადმოტანილი და საქ. მუზეუმშია დაცული (H 2124)“. (1935 წ. ქრესტ., გვ. 110).

იოანე ოქროპირის ცხოვრების ტექსტი ამჟამად სრულად არის გამოცემული: იოვანე ოქროპირის ცხოვრების ძველი ქართული თარგმანები და მისი თავისებურებანი, ტექსტი გამოსაცემად მოამზადა რ. გვარამიამ, თბ., 1986. თხზულების სრული სათაურია: „ცხოვრება წმიდისა და ნეტარისა და მოძღურისა ყოვლისა სოფლისა და ვარსკულავისა მის განთიადისაჲ მამისა ჩუენისა იოვანე ოქროპირისაჲ, კოსტანტინეპოვლელ მამადმთავრისაჲ“. ქრესტომათიაში მოცემული ნაწყვეტი ნ. გამოცემის 37—41 გვერდებზე.

18. წამება წმიდისა პავლე მოციქულისაჲ ჰრომეს შინა (გვ. 64—65) 1935 წლის ქრესტომათიაში არ არის შეტანილი. წინამდებარე გამოცემაში მოცემულია თხზულების ნაწყვეტი, ამოღებული სინური მრავალთავეიდან. იხ. სინური მრავალთავეი 864 წლისა, აკაკი შანიძის რედაქციით, თბ., 1959, გვ. 250. სინური მრავალთავეი

უძველესი ქართული თარიღიანი ხელნაწერია. მისი დაბეჭდვა შემდგომი საძიებელი გახდა იმის შემდეგ, როდესაც საქ. მეცნ. აკადემიის ვაშინგტონის კონგრესის ბიბლიოთეკიდან მიიღო სინის მთისა და იერუსალიმის ხელნაწერთა მიკროფილმები (1956 წ.).

19. მოქცევაჲ ქართლისაჲ (გვ. 66—69). თხზულების ორი ნაწყვეტი, რომელიც მოცემულია წინამდებარე გამოცემაში, 1935 წ. ქრესტომათიაში დაბეჭდილია ცალ-ცალკე, საერთო სათაურის გარეშე (გვ. 63—65) და „ამოღებულია შატბერდის კრებულიდან (S 1141), რომელიც X საუკუნის 70-იან წლებშია გადაწერილი იოანე-ბერას მიერ ნახევარი მრგლოვანად და ნახევარი ნუსხურად“ (1935 წ. ქრესტ., გვ. 110). დღეს ირკვევა, რომ „შატბერდის კრებული“ სამი პირის მიერ არის გადაწერილი. „მოქცევაჲ“ გადაწერილია იოანე-ბერას მიერ ნუსხური ხელით, სათაურები მრგვლოვანით არის გამოყვანილი.

ხელნაწერი ამჟამად სრულად არის გამოცემული: შატბერდის კრებული X საუკუნისა, გამოსაცემად მოამზადეს ბ. გიგინეიშვილმა და ელ. გიუნაშვილმა, თბ., 1979.

20. შვეცთათვს სახისა სიტყუაჲ (გვ. 70—72). დაბეჭდილია 1935 წ. ქრესტომათიაში შემდეგი სათაურით: სახისა სიტყუაჲ (გვ. 58—61). ა. შანიძე აქაც, როგორც ზემოთ, მიუთითებს, რომ ნაწყვეტები ამ თხზულებიდან ამოღებულია შატბერდის კრებულიდან.

„შატბერდის კრებულში“ და სხვაგანაც ქართულ წყაროებში თხზულება ბასილი კესარიელს მიეწერება. თხზულება პირველად გამოსცა ნ. მარმა: Физиолог, армяно-грузинский извод. Грузинские и армянские тексты исследовал, издал и перевел Н. Марр. ТР VI, С.-Петербург, 1904.

21. ანდერძი პარხლისა ოთხთავისაჲ (გვ. 73—74). დაბეჭდილია 1935 წ. ქრესტომათიაში შემდეგი სათაურით: ანდერძი იოვანე-ბერაძის (გვ. 65—66). შენიშვნებში (გვ. 110) მითითებულია, რომ იგი ამოღებულია პარხლის ოთხთავიდან (ხელნაწ. ინსტ. A 1458). ხელნაწერი ნაწერია მრგვლოვანი ხელით, იოვანე-ბერას ანდერძი—ნუსხურით. ანდერძში მოცემული თარიღი ახალი წელთაღრიცხვით არის 973 წ. („ქრონიკონი მეცამეტედ ქცეული რჳგ“ (780 + 293) = 973 წ. ამავე წელს იძლევა სათვალავი „დასაბამითგან“. ანდერძის ტექსტი გამოცემულია კიდევ წიგნში: ქართული ოთხთა-

ვის ორი ძველი რედაქცია სამი შატბერდული ხელნაწერის მიხედვით. გამოსცა აკაკი შანიძემ, თბ., 1945, გვ. 034—035.

22. ცხოვრება იოვანესი და ეფთვმესი (გვ. 75—81). 1935 წ. ქრესტომათიაში დაბეჭდილია იგივე სამი ნაწყვეტი, რაც წინამდებარე გამოცემაშია, მაგრამ საერთო სათაურის გარეშე: მოსლვად იოვანესი და ეფთვმესი და თორნიკისი მთაწმიდას (გვ. 86—88), ოტებაჲ სკლიაროსისაჲ (გვ. 88—91) და სივლტოლაჲ იოვანესი სპანიად (გვ. 91—92). მითითებულია, რომ ტექსტი ამოღებულია ათონის 1074 წ. ხელნაწერიდან (ამჟამად ხელნ. ინსტ. A 558). დაწერილია ნუსხური ხელით; დასახელებულია ძველი გამოცემა ძეგლისა (ათონის ივერიის 1074 წ. ხელნაწერი აღაპებით, ტფ. 1901), აღნიშნულია, რომ მასში შეცდომები არის. თხზულებაში თავებად დაყოფა და მათი დასათაურება არ არის. შდრ. გიორგი მთაწმიდელი, ცხოვრებაჲ იოვანესი და ეფთვმესი, გამოსაცემად დაამზადა ი. ჯავახიშვილმა, თბ., 1946. გიორგი მთაწმიდლის ეს თხზულება, რომელიც აღწერს ქართველთა მოღვაწეობას საბერძნეთში, ათონის მთაზე, მრავალმხრივ საყურადღებო ძეგლია. იგი ძველი ქართულის ბოლო პერიოდს განეკუთვნება და მის ენაში ბევრი რამ არის ახალი (ა. შანიძე, გიორგი მთაწმიდლის ენა იოვანეს და ეფთვმეს ცხოვრების მიხედვით, წიგნში: „ცხოვრებაჲ იოვანესი და ეფთვმესი“, გვ. 81).

მზექალა შანიძე

ს ა რ ჩ ე ვ ი

წარწერანი ბოლნისისანი	5
წარწერანი უკანგორისანი	5
წარწერანი მცხეთისანი	6
წარწერაა წყისისა	6
წარწერაა ბეთლემისა	7
წარწერაა ატენისა	7
ხანმეტი ტექსტები	7
მათჳს თავისაგანი	7
მარკოზის თავისაგანი	10
ლუკაჲს თავისაგანი	11
იოვანჳს თავისაგანი	17
ჰამეტი ტექსტები	17
მათჳს თავისაგანი	17
მარკოზის თავისაგანი	18
ლუკაჲს თავისაგანი	19
გამოსლვათა	20
წამება წმიდისა შუშანიკისი	24
მარტულობა და მოთმინება წმიდისა ევსტათი მცხეთელისა	32
წამება წმიდისა და ნეტარისა მოწამისა ქრისტჳსისა ჰაზოჲსი	42
შრომა და მოღუაწება ღირსად ცხოვრებისა წმიდისა და ნეტარისა მამი- სა ჩუენისა გრიგოლისი	48
გამოცხადება წმიდისა ჭუარისა ზეცით	51
პოვნაჲ პატიოსნისა ჭუარისა	52
პოვნაჲ სამშუჳლთა წმიდისა ჭუაოისათა	58
ცხოვრება იოვანე ოქროპირისა	60
წამება წმიდისა პავლე მოციქულისა. პრომეს შინა	64
მოქცევაჲ ქართლისა	66
მკეცთავს სახისა სიტყუა	70
ანდერძი პარხლისა ოთხთავისა	73
ცხოვრება იოვანჳსი და ეფთუმჳსი	75
რ ე დ ა ქ ო რ ი ს ა გ ა ნ	82

გამომცემლობის რედაქტორი ნ. ლოლაძე
სამხატვრო რედაქტორი ი. ჩიქვინიძე
ტექნიკური რედაქტორი თ. ფირცხელანი
კორექტორი ნ. ჩახაია

სბ № 1462

გადაეცა წარმოებას 11.12.86, ხელმოწერილია დასაბეჭდად 18.11.88.

უე 07992. საბეჭდი ქაღალდი 60×84. პირობითი ნაბეჭდი თაბახი 6.

სააღრ.-საგამომც. თაბახი 4,16. ტირაჟი 500.

შეკვეთის № 1691

ფასი 25 კაპ.

თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა,
თბილისი, 380028, ი. ჭავჭავაძის პროსპექტი, 14.
Издательство Тбилисского университета,
Тбилиси, 380028, пр. И. Чавчавадзе, 14.

თბილისის უნივერსიტეტის სტამბა,
თბილისი, 380028, ი. ჭავჭავაძის პროსპექტი, 1.
Типография Тбилисского университета,
Тбилиси, 380028, пр. И. Чавчавадзе, 1.

Акакий Гаврилович Шанидзе

ЭЛЕМЕНТАРНАЯ КНИГА ДРЕВНЕГРУЗИНСКОГО ЯЗЫКА

Часть II

**Хрестоматия древнегрузинского языка
(на грузинском языке)**

**Издательство Тбилисского университета
Тбилиси 1989**

н. 170/94

